

Crnogorska sportska akademija - Podgorica
Montenegrosport - Podgorica

ČASOPIS ZA SPORT, FIZIČKU KULTURU I ZDRAVLJE
SPORT MONT

broj 4/II

Podgorica, septembar 2004.

**SPORT MONT
Časopis za sport, fizičku kulturu i zdravije**

Izdavač:
Crnogorska sportska akademija - Podgorica
„Montenegrosport” - Podgorica

Redakcija:
dr Novak Jovanović, prof. dr Marina Bujko, prof. dr Vojin P. Nikolić,
akademik N.I. Volkov, prof. dr Pavle Opavski, prof. dr Ljiljana Cvetković,
prof. dr Spasoje Bjelica, prof. dr Dimitrije Popovski, prof. dr Vangel Simev
dr Duško Bjelica, prof. dr Bahri Ishka

Glavni urednik:
dr Novak Jovanović

Odgovorni urednik:
dr Duško Bjelica

Generalni sekretar: Batrić Marković, advokat

Tehničko uređenje i elektronski prelom: Rajko Jelovac

Lektor: Aleksandar Bjelica

Štampa: Štamparija „Ostojić” - Podgorica

Adresa:
Marka Miljanova 70, 81000 Podgorica

E-mail: sportmont@cg.yu

žiro račun: 55100-675-7-35293

Tiraž: 500

ISSN 1451-7485

Rješenjem Republičkog sekretarijata za informisanje, „Sport Mont”
je upisan u evidenciju javnih glasila u Podgorici pod brojem 385.

Poštovane koleginice i kolege,

- Radovi/rukopisi (najviše do 8 stranica sa literaturom i prilzima); na A4 formatu, margina 1,5 cm), predaju se najkasnije do **01.marta 2005.** u dva primjera.
- Uz rad/rukopis dostavite nam i disketu(3.5") ili CD.

- Vrijeme predviđeno za prezentaciju radova je 8 minuta, a diskusija do 3 minuta. Radove prezentiraju autori i/ili koautori. Radovi koji se ne izlože na Kongresu/Konferenciji neće se štampati u časopisu **S P O R T M O N T - Z B O R N I K U R A D O V A KONGRESA/KONFERENCIJE**, o čemu odlučuje Priredivački odbor, koji je ujedno recenzentski i uredivački kolegijum i publikacije.

- Učesnici Kongresa/Konferencije koji su prijavili kraće promocije knjiga, priručnika, filmova, plaketa, postera i sl., i/ili drugih prezentacija mogu to realizovati u dogовору са priredivačima SKUPA, ali у слободним terminima у времену од 14-16, односно 18-20 часова.

- Po završetku Kongresa/Konferencije učesnici dobijaju Certifikat, а recenzirani radovi se objavljuju u gore pomenutom časopisu, koga će svi akreditovani učesnici правовремено primiti на date lične adrese.

- Strani državljanji, sažetke i same radove dostavljaju на jednom od svjetskih jezika.

- Autori/koautori mogu biti u najviše dva rada.

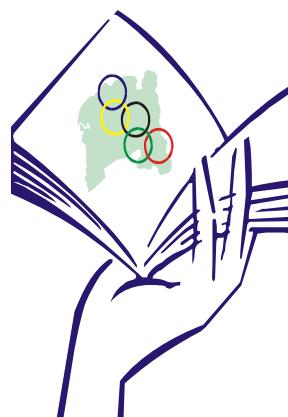
SREĆNO I DOBRO DOŠLI!

Adresa: CRNOGORSKA SPORTSKA AKADEMIJA
ul. Marka Miljanova 70, 81000 Podgorica,
Crna Gora
E-mail: sportmont@cg.yu
Tel./Fax: +381 81/620-486
Žiro račun br. 55100-675-7-35293

PRVI KONGRES CRNOGORSKE SPORTSKE AKADEMIJE
i
DRUGA MEĐUNARODNA NAUČNA KONFERENCIJA

Priredivač:

CRNOGORSKA SPORTSKA AKADEMIJA

28.03. - 03.04. 2005.

PRVI KONGRES CRNOGORSKIE SPORTSKE AKADEMIJE i DRUGA MEĐUNARODNA NAUČNA KONFERENCIJA

PROGRAM I TEME KONGRESA I KONFERENCIJE

DRUŠTVENO-EKONOMSKI ODNOSI U SPORTU - METODOLOGIJA I TEHNOLOGIJA RADA U

- ❖ koncepcija razvoja sporta (dječjeg, omladinskog, studentskog, masovnog i selektivnog, kvalitetnog i vrhunskog; te profesionalnog);
- ❖ planiranje potreba u sportu;
- ❖ standardi i normativi u planiranju;
- ❖ objekti, površine i oprema za sport;
- ❖ uticaj društvenih subjekata (državnih, mješovitih i privatnih) na zadovoljavanju potreba sporta;
- ❖ finansiranje sporta od privrede opštine, države i ličnih sredstava građana; vlastiti prihodi sporta; igre na sreću, lutrija;
- ❖ menadžment u sportu;
- ❖ transformacija i privatizacija u sportu;
- ❖ utvrđivanje nosilaca planiranja rada u sportu;
- ❖ utvrđivanje nosilaca planiranja i postupaka u okviru srednjoročnog i dugoročnog planiranja;
- ❖ dugoročna orientacija sporta u okviru društveno-ekonomskog razvoja Crne Gore;
- ❖ koncepcija razvoja sporta po regionima (primorska, srednja i planinska zona) i u cijelini;
- ❖ ekologija, sport, turizam, prirodnii resursi;
- ❖ zone sporta i sportske rekreacije ...
- ❖ metodološka i antropološka pitanja u procesu sporta, sportske rekreacije i kineziterapije sportista;
- ❖ osavremenjavanje prakse i teorije sporta (modeli);
- ❖ programski sadržaji, oblici, modeli i podmodeli;
- ❖ tehničko-tehnološki procesi savremenog treninga;
- ❖ doping i antidoping u sportu, sportska oboljenja, povrede i liječenja;
- ❖ alkohol, pušenje, droga;
- ❖ informacioni sistem u sportu;
- ❖ izdavačka djelatnost u sportu;
- ❖ sportske škole i sportska društva u školama i na fakultetu;
- ❖ profesionalni i amaterski kadrovi;
- ❖ društveni radnici u sportu;
- ❖ sportska nadmetanja (po horizontali i vertikali), na svim nivoima;
- ❖ objekti, površine i oprema (normativi);
- ❖ permanentno usavršavanje, obrazovanje kadrova za sportske organizacije;
- ❖ naučno-istraživački kadrovi u sportu;
- ❖ angažovanje kadrova drugih struka u sportu;
- ❖ kadrovske službe (u sportskim, vladinim i nevladinim organizacijama, sportskim ustanovama i asocijacijama sporta); timski rad...

* * * *

Bili smo slobodni da navedemo jedan broj aktuelnih pitanja u odnosu na dvije osnovne teme, što za cilj ima samo orijentacioni karakter, a učesnici se sami opredjeljuju da unutar datih tema tretiraju problematiku koja ih najviše interesuje i za koju žele dati svoje praktično-teorijsko stručno viđenje.

Prof. dr Vojin P. Nikolić

SPORT NA CRNOGORSKOM UNIVERZITETU - JUČE, DANAS, SJUTRA -

UVOD

Dosta jednostran način života studenata koji je pretežno orijentisan na poslovima studiranja, oblasti za koju su se opredijelili uz punu koncentraciju na predavanja, vježbe, seminare, individualni rad i studiranje (kod kuće i/ili u studentskom domu), je opterećenje takvog stepena da ozbiljno može da naruši zdravlje. Sigurno je, da je između ostalih oblika kompenzacije i prevencije za tako jednostran rad i aktivnosti, najbolje sredstvo **kretanje**, izvođeno kroz forme tjelesnih vježbanja i sportskih aktivnosti, koje predstavljaju svojevrstan medijum oblikovanja svojstava ličnosti za čije je vaspitanje/obrazovanje univerzitet jednakobvezan kao i za drugi stručno - pedagoški i istraživački rad sa studentima.

PREDMET I CILJ RAZMATRANJA

Osnovni preduslovi harmoničnog razvitka fizičkih i funkcionalnih sposobnosti su obim i intenzitet motorne aktivnosti. Ako se želi da fizičko i sportsko vaspitanje djece i omladine, time i studentske populacije, stvarno doprinosi ostvarivanju ovog cilja mora se povećati intenzitet vježbanja i uskladiti ga sa uzrasnim osobenostima. Efekat slabih podstreka je veoma mali i neracionalan. A šta reći, ako takvih “podstreka” nema uopšte?! Šta reći kada se danas na našem Univerzitetu ne bavi ni jedno stručno lice ovim pitanjima?!

Upravo će u ovom napisu biti riječi o tome, kada se započelo sa procesima tjelesnog vježbanja i sportom na našem Univerzitetu. (Ranije, od osnivanja, na UNIVERZITETU “VELJKO VLAHOVIĆ” U TITOGRADU, odnosno sada, na UNIVERZITETU CRNE GORE).

Ako polazimo od prepostavke, a polazimo, da fizička kultura (fizičko vaspitanje/ obrazovanje, sportska rekreacija, sport i kineziterapija), predstavlja specifičan vid kulture i složenu socijalnu pojavu, potreba i interesa različitih kategorija građana, onda se moramo složiti da je obaveza svih društvenih činilaca da se i studentu pruži i ta vrsta racionalnog oblika obrazovanja i djelovanja.

I naša društvena zajednica je, skoro od formiranja Univerziteta “Veljko Vlahović” u Titogradu (konstituisanog 29.04.1974.godine), a pod novim imenom - Univerzitet Crne Gore (od 27.12.1995.godine), činila određene napore da se i ovaj segment KULTURE - FIZIČKA KULTURA inkorporira i čini jedinstvo sa ukupnim opšteobrazovnim procesom/ima koji se organizuju za studente svih univerzitetskih jedinica.

Dakle, Univerzitet je nastao nakon relativno dugih priprema kao zajednica udruženih fakulteta i viših škola i naučnih instituta osnovanih u poratnom periodu u Crnoj Gori. Kao i svaka druga institucija i Univerzitet Crne Gore imao je dosta teškoća u pojedinim periodima svoga razvoja.

Uporedo sa razvojem brojnih nastavnih, nastavno-naučnih i drugih disciplina i interdisciplina, kao i opštih segmenata i sadržaja koji su sastavni dio institucija ove vrste, Univerzitet je od samog početka svoga rada, posredstvom jednog broja stručnjaka - pedagoga fizičke kulture, započeo i sa stvaranjem osnovnih prepostavki za postepeno obezbjeđivanje relevantnih uslova i za područje o kome je riječ u ovom razmatranju.

Ali, ne dešavaju se uvijek pojave i stvari onako kako to očekujemo i pored najbolje volje da se ta “dešavanja” uklope u predviđanja.

U već 30-godišnjem razvoju Univerziteta Crne Gore dešavale su se brojne pojave njegovog izuzetno različitog osciliranja na planu razvoj fizičke kulture, u širem smislu riječi.

Sa sigurnošću se može konstatovati da prvih dvadesetak godina predstavljaju vrijeme, bar nastojanja da se pokuša ići “u korak” sa drugim njegovim segmentima rada i života. Najkraće i telegrafski rečeno: uvedena je nastava fizičkog vaspitanja i sporta, angažovano (zaposleno) je sedam, a kasnije još dva nastavnika fizičkog vaspitanja, formirana su društva za fizičku kulturu (kao i formirani brojni klubovi i posebne asocijacije za sport i sportsku rekreaciju) pri svim univerzitetskim jedinicama (osim Instituta); formiran Centar za sportsko vaspitanje studenata Univerziteta “Veljko Vlahović”, formiran Univerzitetski savez za fizičku kulturu Univerziteta “Veljko Vlahović”; orga-

nizovani povremeni sistemi sportskih i/ili sportsko-rekreativnih takmičenja, na nivoima fakulteta, između fakulteta, te na nivou Univerziteta u cjelini, odnosno i obezbjeđivano redovno učešće na Studentskim igrama (EX) Jugoslavije, a dijelom obezbjeđivano učešće sportista na takmičenjima međunarodnih sportskih asocijacija; odnosno činjeni i drugi napor konsolidacije ove značajne oblasti za studente i društvo u širem smislu riječi. Istina, nije ni u tom periodu izgrađen ni jedan metar kvadratni prostora za bavljenje sportom (iako su već bila obezbijeđena i finansijska sredstva a i drugi uslovi da se izgrade dvije hale u tadašnjem Titogradu sa svim potrebnim sportskim otvorenim površinama. Ali, nažalost do gradnje nije došlo. Uvijek se “neko” nađe da koči progres. A svako “zašto” ima i svoje “zato”. Pa neka se vide, bar pred ogledalom - ti “kočničari”.

Naprijed izrečene konstatacije, makar i u presjeku date ne bi mnogo značile da se ne osvrnemo na današnje stanje fizičke kulture na Univerzitetu Crne Gore.

Nastava fizičkog vaspitanja je ukinuta i nijedna univerzitetska jedinica nema organizovan ovaj oblik nastavno-obrazovnog procesa, (izuzimaju se matični Odsjeci za ovaj predmet), nije izgrađen nijedan objekat sportski ili otvorena površina za procese vježbanja; brojno započete inicijative organizacionog, kadrovskog, programskog i/ili na drugi način iskazanog obezbjeđivanja relevantnih uslova za **sport**, prekinut je.

Zaista je čudno, da se populaciji studenata ne obezbjeđuju uslovi, pa ni oni osnovni i minimalni za procese tjelesnog vježbanja, sportske rekreatcije i/ili sporta (?!).

*

Iz tih razloga, autor ovih radova, nastojao je da prikupi jedan broj dokumentata koji su se odnosili (i danas se odnose) na moguće obezbjeđivanje relevantnih uslova da i studenti Univerziteta Crne Gore ne budu lišeni dobrobiti sporta i tjelesnog vježbanja.

Ovo više iz želje i nastojanja da “probudi” interes bar kod jednog broja entuzijasta za “sportska dešavanja” i na našem Univerzitetu.

Posebno sam uvjeren da će MLADE SNAGE našeg Univerziteta, rektor sa svojim saradnicima, kao i organi univerzitetskih jedinica i Univerziteta u cjelini “podržati” inovirane OPŠTE PROGRAME za dalji razvoj SPORTA, ukoliko ih NEKO ne spriječi.

TREBA PRUŽITI PUNU PODRŠKU ZAHTJEVIMA STUDENATA ZA UVOĐENJE NASTAVE FIZIČKOG VASPITANJA

...”Ne treba zaboraviti da su danas naporci duhovnih aktivnosti studentske omladine veliki, te da bi organizovano i obavezno fizičko vaspitanje bilo od velike koristi ne samo zbog njihovih zahtjeva za aktivnosti već i njihovog sjutrašnjeg stručnog, naučnog i kulturnog rada. Populacija o kojoj je riječ ubraja se u one kod kojih je kretanje kao fiziološki nadražaj ograničeno ili ga gotovo nema. Postojeći način života i rada studenata spada u kategoriju koja je karakteristična po sve većoj intelektualizaciji pri čemu se smanjuje fizička aktivnost. Na taj način dolazi do sve veće suprotnosti između biološke osnove čovjeka i perspektive njegovo razvoja...”

...”Letimičan uvid u većinu sportskih disciplina i grana potvrđuje da su studenti u svijetu nosioci najviših sportskih kvaliteta i dostignuća. Na seminaru Komisije za studije univerzitetskog sporta FISU-a u Budimpešti 1965. godine Japanac, dr Kioši Kitizova iznio je, da je u državnim reprezentacijama na Olimpijadi u Tokiju učestvovalo: iz Francuske 62%, SAD-a 45%, Japana 49%, Švedske 62%, Filipina 83% studenata. Mnoge sportske grane, atletika, plivanje, košarka, fudbal i druge, pojatile su se u novim oblicima upravo na univerzitetima. Univerziteti su još i danas nosioci sportskog razvoja....”

...”Kako ovo pitanje zасlužuje posebnu pažnju stručnjaka fizičkog vaspitanja, prosvjetno-pedagoških institucija, kao i ostalih faktora, potrebno je oformiti grupu stručnjaka (komisiju, odbor ili slično) da bi se razmotrila mogućnost donošenja zakonskih propisa, kao i ostalih normativnih akata o obaveznoj nastavi fizičkog (i sportskog) vaspitanja na fakultetima, akademijama i višim školama, čime bi se regulisalo:

- uvođenje obavezne nastave fizičkog vaspitanja na fakultetima u Titogradu, Pedagoškoj akademiji u Nikšiću i višoj Pomorskoj školi u Kotoru,
- utvrđivanje okvirnog plana i programa nastave fizičkog vaspitanja studenata; da li nastavu utvrditi za sada samo za I i II ili i za II i IV godinu i sa kolikim fondom časova, itd.,
- utvrditi organe za rukovođenje usmjeravanje nastave fizičkog vaspitanja na fakultetima i višim školama,
- osnivanje centra ili instituta za stručno vođenje i programiranje nastave fizičkog vaspitanja na fakultetima i višim školama,

- principe i ciljeve nastave fizičkog vaspitanja na višim i visokim školama i fakultetima,
- status nastavnika u Centru, ili pri fakultetima, akademijama i višim školama,
- površine i objekte, sprave i rekvizite za fizičko vaspitanje studenata,
- način finansiranja nastave fizičkog vaspitanja, i
- zdravstvenu kontrolu nastave fizičkog vaspitanja.

(V.P.N.: „Studentska riječ”, god. II, br.13, 1970.godine)

NA ŠTA SE JOŠ ČEKA

...”Ako se analizira iskustvo onih koji već imaju ovaj oblik rada na fakultetima i višim školama, bilo u svijetu ili kod nas, onda se da zaključiti da je ostvaren trostruki zadatok:

- povoljan uticaj na pravilan razvoj mladog čovjeka, a time i na njegovo definitivno formiranje, uključujući tu i preventivnu u ispravljanju deformiteta koji su nastali u toku ranijeg školovanja i kasnije;
- postiže se protivteža jednostranom uticaju intelektualnog rada;
- studenti stiču trajne navike za redovno vježbanje...”

...”Postavlja se pitanje, šta sada nedostaje?

Postoje mišljenja da je potrebno sačekati titogradiske fakultete da prvo oni uvedu ovaj oblik rada, da ne treba žuriti, da prvo treba obezbjediti sale i vježbališta, pa onda stvaranjem uslova za sve - stvoriti i centar za fizičku kulturu koji tek tada treba da vodi nastavu i ostale oblike rada ove vrste...” (??).

...”Ovako, od svih aktivnosti na polju fizičke kulture za sve studente u Titogradu, Nikšiću i Kotoru ostaje i dalje samo “Brucošijada”, ili bolje rečeno dan sporta crnogorske studentske omladine...”

...”Želimo da i javno otvorimo diskusiju o značaju i upotrebi što bržeg realizovanja zahtjeva studenata - da nastava fizičkog vaspitanja postoji na svim našim fakultetima i višim školama, bar onamo gdje za to postoje i minimalni uslovi...”

(V.P.N.: Omladinski list „Koraci”, god. I, br.9, 1971.godine)

FIZIČKO I SPORTSKO VASPITANJE STUDENATA

...”Uvođenju fizičkog, odnosno sportskog vaspitanja za studente svih fakulteta a time i viših škola, treba da prethodi solidan pristup. Tu treba podrazumijeti sve ono što se odnosi kako na vrste materijalnog obezbjeđenja (sale za vježbanje, poligoni, vježbališta, centri za zimske i ljetne sportove, sprave i rekviziti); tako i stručno - predavački kada, koji je ili posebno pripremljen ili se orijentiše za ovu vrstu rada kroz oblike upoznavanja već stečenih iskustava) ili nekog drugog. Uglavnom, prethodno je potrebno, temeljno i stručno, kroz oblike timskog rada rješavati ova pitanja, kako sa gledišta tjelesno - kulturnog vidika, tako i sa socijalnog, zdravstveno - psihološkog i pedagoškog, da bi u najskorijoj budućnosti mogli sa ovom vrstom rada početi. Ovo se tim prije nameće kao hitno zato što mi u Crnoj Gori, imamo oko 6000 redovnih studenata na višim i visokim školama i na fakultetima kojima treba stvoriti uporedne uslove za sve vrste oblikovanja mlade ličnosti...”

(V.P.N.: “Prosvjetni rad”, br.1 i 2., 1973.godine)

STUDENTI I FIZIČKA KULTURA

...”Ne treba mnogo insistirati na dokazivanju koliko savremeni visokošolski studij traži krajnje povećanje fizičkih i duhovnih zahtjeva od mlađih pri čemu, uvijek i ne razmatramo gdje za to postoje objektivni uslovi. Međutim, i uobičajeno nerazumijevanje fizičko-oblikovanog kompleksa nije više samo lično, neodrživo stanovište pojedinaca a još manje grupa, već to postaje i društveno neodrživi odnos kojeg sadašnje generacije mlađih imperativno prevažilaze, zahtjevajući brza rješenja u ovom smislu....”

....”Uvođenju fizičkog odnosno sportskog vaspitanja treba da prethodi solidan i osmišljen pristup...”

...”Međutim, kako se prilazi organizacionim pitanjima, pri realizovanju uvođenja fizičkog i zdravstvenog vaspitanja, kao i sportskog, na višim i visokim školama, kod nas je, ne samo pitanje koje je i do sada trebalo rješavati, već nas obavezuje na što hitniji pristup. Mora se priznati, da i pored različitih pristupa u pojedinim republikama (ali kod mnogih i vrlo uspješnih), mi još nijesmo napravili ni početne korake, izuzev što za početak insistiramo da mlađe uključimo u povremene akcije fizičkog i sportskog vaspitanja, što takođe nije loše, ali ne i prvorazredni zadatak”...”

(V.P.N.: “Studentska riječ”, god.IV, br.1-2/1973.godine)

FIZIČKA KULTURA NA UNIVERZITETIMA

...”Visokoškolske ustanove u našoj Republici, u okviru Univerziteta koji je nedavno konstituisan okuplja 5297 redovnih studenata. (U Titogradu na Ekonomskom fakultetu 2700, Pravnom 740, Tehničkom - Elektro, Mašinskom i Metalurškom odsjeku/cima 960; U Nikšiću, na Pedagoškoj akademiji 465 i Kotoru, na Višoj pomorskoj školi 432).

Dosadašnji rad, orijentisan na to da se studentima pruži dio sportsko - fizičkog vaspitanja na fakultetima i višim školama, samo u amaterskom obliku, preko aktivnosti u okviru sportskih organizacija, je nedovoljan...”

...”Sadržaj obaveznog ili fakultativnog sportskog i fizičkog vaspitanja na fakultetima i višim školama u raznim zemljama svijeta vrlo je različit i zavisi od raznih uslova: materijalnih, kadrovskih, prostornih i drugih. Kod nas se posebno uzimaju u obzir interesi i želje samih studenata. Posmatrajući u cjelini, čini se da je najrazrađeniji sadržaj u SSSR, SAD, NDR. Tamo se, pored praktičnog vježbanja i teoretskih priprema, daju određena znanja iz teorije fizičkog vaspitanja, metodike sportskog treninga, organizacije, saznanja o održavanju fizičkog i psihičkog zdravlja, lične higijene, pravilne ishrane i sl. U Japanu, praksa fizičkog vaspitanja podijeljena je na tri oblasti: vježbe čiji je cilj opštefizička spremnost, razne vrste sportskog treninga i usmjerenošć na aktivnost u prirodi (smučanje, klizanje, alpinizam, plivanje, biciklizam i sl.). Negdje su ti sadržaji: sportska gimnastika, atletika, sportske igre, ritmika, narodni plesovi. U Japanu, NDR, Engleskoj preovladava interes studenata za sportske igre pa se one i favorizuju (rugbi, nogomet, košarka, tenis i sl.). U Mađarskoj se tradicionalno razvija nogomet i plivanje, vaterpolo, u Kanadi hokej na ledu, u Japanu džudo, i sl...).”

....”Danas je vrlo mali broj visokoškolskih ustanova koje ovome pitanju ne pridaju dužnu pažnju. Očekujemo da će ubrzo doći i kod nas do organizovanog usmjeravanja akcije u pravcu uvođenja oblika sportskog i fizičkog vaspitanja na svim fakultetima i višim školama, jer su se konstituisanjem univerziteta stvorili uslovi za to. Naš tek formirani Univerzitet treba sve da uradi kako bi se sportsko i fizičko vaspitanje “uselilo” na naše fakultete i više škole, čime bi se umnogome doprinijelo realizaciji koncepta stvaranja savremenih oblika visokoškolske nastave, onda bi to po nama bilo slijedeće:

a) uvesti nastavu sportskog i fizičkog vaspitanja na fakultete i više škole u našoj Republici, i to:

- obaveznu nastavu na prvoj i drugoj godini na fakultetima, i na I godini na višim školama;

- fakultativnu nastavu za III godinu studija na fakultetima i II godinu viših škola;

b) dograditi organizacionu strukturu i osamostaliti sportska društva na svim visokim i višim školama;

c) uvesti obavezno provjeru, praćenje i utvrđivanje fizičkog razvijanja, psihomotornih i funkcionalnih sposobnosti studenata;

d) formirati centar za opsluživanje nastave sportskog i fizičkog vaspitanja za fakultete u Titogradu, a za potrebe viših škola (Pedagoške akademije u Nikšiću i Više pomorske škole u Kotoru) izvršiti izbor stručnog predavačkog kadra;

e) sportska takmičenja reorganizovanosti i prilagoditi potrebama masovnog uključivanja studentske omladine, bilo da se to odnosi na takmičenja u okviru jednog fakulteta, ili više škole, odnosno među njima, ili šire;

f) detaljno snimiti stanje raspoloživih sportskih objekata i ostalih površina koje imaju fakulteti i više škole, kao i mogućnost korišćenja drugih. Uporedno sa ovim, potrebno je dobro proučiti i opšte materijalno obezbeđenje ove djelatnosti;

g) najprije pristupiti izradi temeljnih studija sa konkretno snimljenim stanjima te i predloženom dinamikom realizacije po svim pitanjima.

Uvjereni smo da će jedino dobro smišljenim radom i posebnim zauzimanjem univerzitetskih organa a i cjelokupne naše društvene zajednice biti moguće ući u razrješavanje ovako složenih zadataka.

(V.P.N.: *List “Ovdje”, god.VI, 1974.godine*)

OD IDEJE DO POČETKA REALIZACIJE

...”Nije prošlo ni pola godine od kako je Skupština Univerziteta u Titogradu usvojila i jednu od vrlo značajnih statutarnih odluka značajnu za dalji razvoj fizičke kulture studentske omladine, DA SE U SVIM UNIVERZITETSKIM JEDINICAMA - FAKULTETIMA I VIŠIM ŠKOLAMA - ORGANIZUJE FIZIČKO VASPITANJE STUDENTSKE OMLADINE, a rezultati su već evidentirani. Od ovog semestra na Pedagoškoj akademiji u Nikšiću nastavom fizičkog vaspitanja obuhvaćeni su svi studenti prve i druge godine. Ovim je i u našoj Republici kod studentske omladine fizičko vaspitanje dobilo

mnogo širi i humanistički tretman. Dalji napor treba da budu usmjereni ka brzom uvođenju nastave fizičkog vaspitanja na ostalim univerzitetskim jedinicama u Crnoj Gori. Očekuje se da će formiranje Univerzitetskog saveza organizacija za fizičku kulturu doprinijeti boljim i bržim aktivnostima u sportskim organizacijama, klubovima i društvima univerzitetske omladine u skladu sa zadacima koje oni treba da ostvare...”

(V.P.N.: “Univerzitetska riječ”, br.1, god. VI, april 1975.godine).

Univerzitet “Veljko Vlahović” u Titogradu, na osnovu čl.120 Statuta odnosno njegove jedinice su 1976.godine potpisale Samoupravni sporazum o osnivanju CENTRA ZA SPORTSKO I FIZIČKO VASPITANJE, a kasnije (28.12.1976) preimenovan u UNIVERZITETSKI CENTAR ZA FIZIČKU KULTURU I SPORT UNIVERTZITETA “VELJKO VLAHOVIĆ”. (Prvi predsjednik Savjeta Centra bio je prof. dr Momir Đurović, a član Savjeta i njegov stručno/tehnički rukovodilac Vojin Nikolić koji je tada izabran i za Upravnika Centra (honorarno angažovanje), od 28.12.1976. do 01.03.1982.godine).

*

Upornim radom članova Savjeta Centra, a u okviru njega i Univerzitetskog saveza organizacija za fizičku kulturu (USOFK) Univerziteta “Veljko Vlahović” u Titogradu, a na osnovu člana 586. Zakona o udruženom radu, Republička SIZ usmjerenoj obrazovanja, Republička SIZ fizičke kulture, Samoupravna interesna zajednica za fizičku kulturu Opštine Titograd, Skupština opštine Titograd i Univerzitet “Veljko Vlahović” zaključili su SAMOUPRAVNI SPORAZUM O UDRUŽIVANJU SREDSTAVA ZA FINANSIRANJE IZGRADNJE OBJEKATA SPORTSKOG CENTRA UNIVERZITETA “VELJKO VLAHOVIĆ” U TITOGRADU, u okviru koga je (u 9 članova) regulisano ubiranje sredstava, dinamika realizacije, a time i gradnje; (zatvorenog prostora = 1500 m² i otvorenih objekata, površine = 2600 m²); (faksimil na str. 7).

Izvršni odbor Univerziteta “Veljko Vlahović” je na osnovu člana 13. Zakona o izgradnji investicionih objekata “Sl. list SR CG”, br.35/81 i člana 49. Statuta Univerziteta “Veljko Vlahović” u Titogradu, na sjednici održanoj 28.IV 1982.godine, donio ODLUKU o izgradnji sportskih hala univerzitetskog sportskog centra u Titogradu, obezbjeđujući ukupna sredstva u iznosu od 29.750.000,00 dinara. (Do izgradnje nije došlo jer Samoupravna interesna zajednica za fizičku kulturu Opštine Titograd nije obezbjedila dogovorena finansijska sredstva (?!). Tako je “neslavno” okončana dugogodišnja inicijativa sportskih organa i šire društvene zajednice, a posebno Univerziteta te njegovih sportskih i drugih organa i radnih tijela.

Br. odredba 10.01.1981.
Lepo 01-262
28. IV. 1981. god.

TITOGRAĐA

Na osnovu člana 13. Zakona o izgradnji investicionih objekata "Sl. list SROG", br. 35/81. i člana 49. Statuta Univerziteta "Veljko Vlahović" u Titogradu, Izvršni odbor na sjednici održanoj 28.IV. 1981. godine, donio je:

ODLUKA

O izgradnji sportskih hala univerzitetskog sportskog centra u Titogradu

Član 1.

Na bazi investicijskih programa i tehničke dokumentacije Izvršni odbor donosi odluku o izgradnji sportskih hala univerzitetskog sportskog centra u Titogradu.

Član 2.

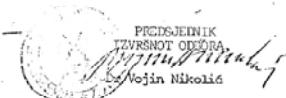
Sredstva za izgradnju sportskih hala u iznosu od Dinara obvezujući su:

1. Republička samoupravna interesna zajednica usmjerenog obrazovanja	11.000.000,00
2. Republička SIZ za fizičku kulturu	15.750.000,00
3. Samoupravna interesna zajednica za fizičku kulturu Opštine Titograd	3.000.000,00

na osnovu Samoupravnog sporazuma o udrugivanju sredstava za finansiranje izgradnje objekata Sportskog centra Univerziteta "Veljko Vlahović" u Titogradu.

Član 3.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Član 9.

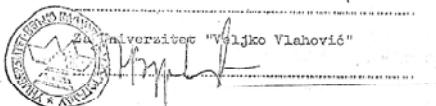
Ovaj sporazum smatra se zaključenim kada ga u istovjetnom tekstu potpišu ovlašćeni predstavnici učesnika sporazuma.

Za Republičku SIZ usmjerenog obrazovanja
Milivoj Blažić

Za Republičku SIZ za fizičku kulturu
Kadri Dostanić

Za Samoupravnu interesnu zajednicu za fizičku kulturu Opštine Titograd
Bojan Jevremović

Za Skupštinu opštine Titograd
Bojan Jevremović

**ZAKLJUČCI
SA IV SIMPOZIJUMA “FIZIČKA KULTURA STUDENTSKE
OMLADINE (EX)JUGOSLAVIJE”, ODRŽAN NA CETINJU,
(5-6 XII 1986.GODINE)**

....”Nastava fizičkog vaspitanja realizuje se na svim visokoškolskim ustanovama Jugoslavije i njome su obuhvaćeni studenti prvih godina studija, a negdje i druge (u republici Sloveniji i od III-V godine, ali seminarskog tipa i koncentrisanom nastavom - po izboru studenata). Nastava je obavezna za sve studente pomenutih godišta, a po sadržaju je izborna. Realizacijom fizičkog vaspitanja kod studentske omladine utiče se na svestrano formiranje mlađih, ispunjava se još jedan od pedagoških zahtjeva u vaspitno - obrazovnom procesu...”

I

...”Učesnici Simpozijuma jednoglasno su prihvatili predlog da se nastava fizičkog vaspitanja uvede i na ostale godine studija. Za realizaciju ovog predloga zadužuje se Komisija za fizičku kulturu Zajednice Univerziteta Jugoslavije (ZUJ), koja treba da formira radnu grupu koja će dalje razraditi sistem PRAĆENJA I VREDNOVANJA FIZIČKOG VASPITANJA STUDENATA (predstavnik iz Crne Gore u ZUJ-e jeste dr Vojine Nikolić, koji je predsjednik Komisije za fizičku kulturu u okviru ove Zajednice, i to u vremenu od 14.12.1984. do 18.05.1989.godine).

II

...”Vannastavna aktivnost kao integralni dio vaspitno - obrazovnog procesa, postaje sve značajniji faktor realizacije ciljeva i zadataka vaspitanja i obrazovanja, a ostvaruju se u okvirima društva za fizičku kulturu na fakultetima.

Društva za fizičku kulturu na fakultetima konceptualno se uključuju u jedinstveni sistem fizičke kulture Jugoslavije, kao i jedinstveni sistem fizičke kulture na Jugoslovenskim univerzitetima.

Društva za fizičku kulturu na fakultetima osnovna su pretpostavka za realizaciju primarnih potreba studenata, u vrijeme studija, za zadovoljenje ličnih i društvenih potreba, za bavljenje tjelesnim vježbanjem i sportom.

Povezanost, linearna i vertikalna, ostvaruje se uzajamnošću i povezanošću društava na zajedničkim programima sistema školovanja kadrova, propagiranje tjelesnog vježbanja i sporta među studentima i sistemom permanentnih i povremenih takmičenja.

Zavisno od materijalnih i kadrovskih uslova društva se razvijaju na programu rada koji omogućavaju različiti uslovi za bavljenje sportom - od sportsko - rekreativnih, pa do takmičarskog sporta.

Društva za fizičku kulturu na fakultetima integralni su dio programa studija i društvene aktivnosti Saveza socijalističke omladine na fakultetima.

Društva se osnivaju na svakom fakultetu, a rad je baziran na principu dobrovoljnosti, socijalističke uzajamnosti i rukovođen na osnovama delegatskog sistema.

Društva za fizičku kulturu na fakultetima organizuju se u više grupa ili sekcija i razvijaju se u tri osnova pravca: (a) društvo za fizičku kulturu s grupama za sportsko - rekreativne aktivnosti na fakultetu; (b) društvo za fizičku kulturu studenata koje ima grupe kao društvo pod /a/ i grupe ili sekcijs za nivo takmičenja između fakulteta istog univerziteta; (c) društvo za fizičku kulturu studenata koje ima rang pod /a/ i /b/ i sekcijs ili klub za vrhunsko sportsko stvaralaštvo.

Uspješnost društva za fizičku kulturu studenata primarno zavisi od broja i kvaliteta stručno - pedagoških kadrova i materijalno - prostorne osnove rada...”

(Iz autentičnog dokumenta).

REPUBLIKA CRNA GORA
- MINISTARSTVO SPORTA REPUBLIKE CRNE GORE -
KONCEPCIJA I MODEL RAZVOJA SPORTA U CRNOJ GORI
*(Dokumenat usvojen na sjednici Vlade
Republike Crne Gore, 14.12.1994.god.)*

Karakteristike postojećeg stanja

...”Na Univerzitetu Crne Gore studira blizu 4000 redovnih studenata. Nastava fizičkog vaspitanja nije zastupljena ni na jednoj univerzitetskoj jedinici*, a sportske aktivnosti se svode na povremena takmičenja u nekoliko grana sporta. Nijedna univerzitska jedinica nema vlastitih objekata za tjelesno vježbanje, osim Filozofskog fakulteta, čiji se prostor i oprema koriste za potrebe Odsjeka za fizičku kulturu, a povremeno i za studente ostalih grupa...”

Nova koncepcija i model razvoja sporta:

...”Novi model sporta na planu edukacije zasniva se na tezi da škola i fakultet moraju postati temelj njenog razvoja, posebno sa aspekta ostvarenja vrhunskih sportskih rezultata. Možda su već sazreli uslovi da, ne samo nastava fizičkog vaspitanja, nego i sport, bude obavezna aktivnost u školi i na fakultetu...”

...”Svaka škola ili fakultet treba da osnuje sportsko društvo, a unutar njega sekcije, klubove i eventualno sportsku školu...”

(Univerzitetske jedinice UNIVERZITETA CRNE GORE su: (1) GRAĐEVINSKI FAKULTET, a) Gradevinarstvo/Konstruktivni, Hidrogradevinski, Saobraćajni, Inženjersko-komunalni, Menadžment, i tehnologija građenja/, (2) METALURŠKO-TEHNOLOŠKI FAKULTET, a) Metalurgija, b) Hemijska tehnologija, (3) PRIRODNO-MATEMATIČKI FAKULTET - Matematika i računarske nauke, - Teorija matematika, - Visoka škola za računarstvo i informacione tehnologije, - Fizika, (4) FILOZOFSKI FAKULTET, a) Engleski jezik i književnost, b) Ruski jezik i književnost, c) Italijanski jezik i književnost, d) Francuski jezik i književnost, e) Njemački jezik i književnost, f) Srpski jezik i književnost, g) Istorija i geografija, h) Filozofija, -Sociologija, i) Fizička kultura, k) Pedagogija, (5) FAKULTET ZA POMORSTVO, a) Nautika, b) Brodootvarstvo, c) Pomorske nauke, (6) FAKULTET ZA TURIZAM I HOTELIJERSTVO, a) Turizam, b) Hotelijerstvo, (7) FAKULTET LIKOVNIH UMJETNOSTI, a) Vajarstvo, (8) FAKULTET DRAMSKIH UMJETNOSTI, a) Režija, b) Gluma, (9) MUZIČKA AKADEMIJA, 1) Opšta muzika pedagogija, b) Kompozicija, dirigovanje i muzikologija, c) Vokalno-instrumentalni.

Ukupno studira oko 10.000 studenata. Godišnje se upisuje u prosjeku oko 1.500 - 2.000 redovnih studenata.

Sistem takmičenja:

Školska i studentska takmičenja

....”Kao temelj sporta za nove razvojne koncepcije, na republičkom nivou treba da se organizuju samo u obliku prvenstva, kao strogo selektivna takmičenja, poslije lokalnih i regionalnih takmičenja... Školska i studentska takmičenja, kao i prvenstva za pionirske, kadetske i juniorske selekcije treba organizovati i na saveznom nivou, ali strogo selektivno, posle republičkih prvenstava...

Rezime sa predlogom mjera

...”1. Škola i fakultet treba da postanu temelji razvoja sporta, posebno sa aspekta ostvarenja vrhunskih sportskih rezultata. Sazreli su uslovi da i sport, a ne samo nastava fizičkog vaspitanja, bude obavezna aktivnost u školi i na fakultetu...

...”2. Uključivanje djece predškolskog uzrasta i školske omladine u osnovnim i srednjim školama, kao i na fakultetima mora biti potpuno, sa tendencijom postepenog povećanja broja časova redovne nastave fizičkog vaspitanja...

...”13. Sportski objekti treba da se grade u skladu sa politikom prioriteta razvoja sporta, a u skladu sa realnim materijalnim mogućnostima društva. Treba graditi kvalitetne i funkcionalne objekte, prije svega polivalentne namjene. Njihova lokacija treba da se usmjerava, uglavnom, ka školama i fakultetima...”

KOMISIJA ZA FIZIČKU KULTURU SKUPŠTINE ZAJEDNICE UNIVERZITETA (EX) JUGOSLAVIJE

Iz dokumenta:/ Informacija, ORGANIZACIJA NASTAVE FIZIČKOG VASPITANJA NA UNIVERZITETIMA (EX) SFR JUGOSLAVIJE - Novi Sad, 08.maja 1987.godine -

/Informacija o Organizaciji nastave fizičkog vaspitanja na univerzitetima u (EX) SFR Jugoslaviji, koja je rađena za potrebe Zajednice Univerziteta (EX) Jugoslavije, zvane (ZUJ), sastojala se od tri dijela: INFORMACIJA o nastavnom procesu (32 str.), INFORMACIJA o studentskim sportskim društvima (9 str.) i PRIORITETNA PITANJA (4 str.). Informaciju je obradio član Skupštine Zajednice Univerziteta (EX) YU predsjednik Komisije za fizičku kulturu prof.dr Vojin Nikolić, predstavnik Univerziteta “Veljko Vlahović” iz Titograda./

Iz Informacije se izdvaja:

...” SR CRNA GORA /1 univerzitet/

- Na Univerzitetu “Veljko Vlahović” u Titogradu i njegovim jedinicama (Nikšić, Kotor, Herceg Novi, Cetinje) u okviru 12 fakulteta i viših škola, od ukupno 3993 redovno upisana studenta nastavom fizičkog vaspitanja, obuhvaćeno je 1076 studenata (26,9%). Na četiri univerzitetske jedinice nastava fizičkog vaspitanja se ne realizuje uopšte, na šest samo za studente druge godine, a na dvije sa studentima prve godine.
- Nastava fizičkog vaspitanja uvedena je šk. 1976/77.godine. Nastavne planove i programe donose samostalno fakulteti i više škole, koji pojedinačno razmatraju i aktuelna pitanja iz ove oblasti. U okviru USFK CG razmatra se problematika, ali se nailazi na nedovoljno razumijevanje viših organa. Nedostaju sinhronizovane akcije svih društvenih subjekata.
- Zaključci ZUJ su ostali bez većih rezultata.
- Osnovne teškoće u realizaciji nastave su: nezapošljavanje stručnih kadrova prema objektivno naraslim potrebama, slaba materijalna baza, nedostatak objekata, nedovoljno angažovanje odgovarajućih društvenih subjekata.
- Naučno-istraživačka djelatnost je više stvar inicijative pojedinaca a u okviru te aktivnosti ostvareno je nekoliko značajnih projekata. Njihova primjena se dosta slabo realizuje. Timski rad je neorganizovan. Projekti ove vrste se u odgovarajućim organima /SIZ za nauku i dr./ dosta rijetko prihvataju i slabo je razumijevanje za potrebe, izražene interese a i mogućnosti za ovu vrstu djelatnosti. Mišljenja su da se ovo područje neadekvatno uklapa u sistem fizičke kulture u SFRJ (EX).
- Međuuniverzitetska saradnja se ostvaruje preko Studentskih igara, strukovnih “-ijada” i povremeno susreta (više simbolično zbog nedostatka finansijskih sredstava).
- Sa međunarodnom saradjnjom tek se u početnim iskustvima (Bari-Italija). Razmjena sportista sa nesvrstanim zemljama u razvoju ne obavlja se. Samoupravni sporazum o statusu vrhunskih sportista se parcijalno primjenjuje...”

...”U SR Crnoj Gori od vlastitih objekata Univerzitet posjeduje jednu salu (340 m²), jedan poligon za vježbanje i po jedno igralište (za rukomet, odbojku, košarku-betonska podloga), koji se nalaze u Nikšiću, ali se koriste za Odsjek za fizičku kulturu. Inače, u Titogradu, Kotoru, Cetinju i Herceg Novom, gdje

su još locirane jedinice Univerziteta, fakulteti nemaju u vlastiti posjed nijedan kvadratni metar (ni zatvorenog a ni otvorenog vježbaćeg prostora). Svi se za potrebe nastave iznajmljuju pod vrlo teškim finansijskim uslovima...”

...”U nastavi, na nematičnim fakultetima i višim školama, angažovano je (putem javnih Konkursa i po važećim univerzitskim propisima) pet nastavnika/predavača: 2 u Titogradu, 2 u Nikšiću i 1 u Kotoru.

PRIORITETNA PITANJA /OSNOVE ZAKLJUČAKA/

... ”1. Uvođenje nastave fizičkog (sportskog) vaspitanja za studente I i II-ih godina na svim fakultetima (gdje to do sada nije urađeno), kao i za ostala godišta gdje do sada ovaj vaspitno-obrazovni proces nije uveden.

2. Izrada osnovnih okvira standarda provođenja i realizacije nastave fizičkog vaspitanja (gdje to do sada nije urađeno): - osnovnog programa, - izborne nastave; - usavršavanje jedinstvene metodologije i realizacije praćenja i vrednovanja efekata procesa nastave, - kadrovski i drugi uslovi za veće obuhvatanje studenata oštećenog zdravlja i iz rada adekvatnih programa; dogovor o utvrđivanju broja nedjeljne norme časova po nastavniku, kao i broja studenata u grupi; - razmotriti pitanje načina i mogućnosti čvršćeg povezivanja nastavne i vannastavne djelatnosti u okviru fizičkog vaspitanja, sportske rekreacije i sporta studenata.

3. Utvrđivanje broja profila (stepena stručnosti) svih kadrova potrebnih za realizaciju nastave fizičkog vaspitanja i sporta za sve univerzitske jedinice; u cilju **potpunog** obuhvatanja svih studenata prve i druge godine, odnosno i vršiti iste pripreme za objedinjavanje kadrova za realizaciju procesa ove nastave i u starijim godištima (III, IV i V godina).

4. Prijedlozi za utvrđivanje obaveza po pojedinim društvenim subjektima za realizaciju zadataka u okviru procesa nastavne i vannastavne djelatnosti fizičkog vaspitanja i sporta.

5. Razmatranje obaveza radnih zadataka po osnovu stručnog, stručno - razvojnog i naučno . istraživačkog rada, boljih mogućih rješenja realizacije projektnih zadataka, povezivanja i drugih pitanja u okviru ove djelatnosti.

6. Iznalaženje najadekvatnijih rješenja u pravcu boljeg organizovanja nastavnika i saradnika sa ostalim društvenim subjektima na univerzitskim jedinicama i Univerzitetu u cjelini, na nivoima Republika/Pokrajina i u okviru ZUJ-e.

7. Razmotriti moguća rješenja za čvršće ugradivanje područja fizičkog vaspitanja nematičnih fakulteta i univerzitetskog sporta u opšti sistem fizičke kulture SFRJ (EX).

8. Iznalaženje viših rješenja na utvrđivanju standarda za izgradnju objekata i površina potrebnih za realizaciju programa nastave fizičkog vaspitanja, sportske rekreacije i sporta u okviru ovog područja (zatvoreni i otvoreni objekti i površine sportske; centri ljetnji i zimski; zdravstveni centri; drugi prostori i površine; oprema, uređaji, sprave, aparati, rekviziti i dr.), kao i utvrđivanje načina korišćenja drugih objekata i površina (normativna rješenja za pokrivanje finansijskih troškova pri iznajmljivanju sportskih objekata za vježbanje i drugih prostora).

9. Razmotriti moguća rješenja za iznalaženje najadekvatnijeg, najracionalnijeg i realnog sistema finansiranja i materijalnog obezbjeđenja procesa nastave fizičkog vaspitanja, sportske rekreacije i sporta. Utvrditi obaveze najzainteresovanijih i po zakonu obaveznih društvenih subjekata za obezbjeđenje stalnih i redovnih izvora finansiranja...).

*

(*Ovakvih i sličnih dokumenata, napisa, članaka, pa i izvornih radova imalo bi još toliko da bi se mogao formirati i bibliotečki katalog*).

*

UMJESTO ZAKLJUČKA

“Od štampanja “Oktoiha” 1494.godine, prve štampane knjige na Balkanu, pa do osnivanja prve osnovne škole u Crnoj Gori prošlo je ravno 341 godina. Ili narod koji je već 1754.gidine imao napisanu svoju istoriju, tek je 1877.godine uspio da otvori svoju srednju školu za spremanje nastavnog osoblja. Takođe, trebalo je da prođe više od sto godina od objavljinanja “Gorskog vijenca” do utemeljenja prve više škole u Crnoj Gori”(1).

Koliko bi još godina trebalo da prođe pa da se studentima Univerziteta Crne Gore obezbjede osnovni uslovi za tjeslesno vježbanje i **sport** (?!)

Za punih trideset godina na Univerzitetu Crne Gore i pored obezbijedenih finansijskih sredstava, nije izrađen nijedan kvadratni metar sportskih površina, a sada nije angažovan nijedan sportski stručnjak iako na njemu studira oko deset hiljada studenata(?!).

*

I prethodni trnoviti put može i treba da bude nauk, da se mlade i nove snage angažuju na ispravljanju grešaka, ali što brže i daleko uspješnije od svojih prethodnika.

*

LITERATURA

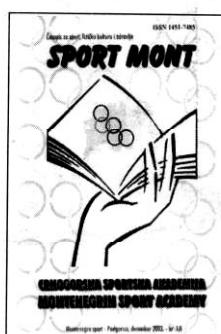
- Cjelovita literatura, izvorna dokumenta i arhiva (kopije), nalaze se kod autora.

(„Gradjanin”, decembar 2003. god.)

Sport Mont Casopis za sport, fizičku kulturu i zdravlje

Crnogorska sportska akademija iz Podgorice izdala je prvi broj časopisa "Sport Mont", za sport, fizičku kulturu i zdravlje. U uводу редакција је указала на значај постојања оваквог часописа нагласивши да је Црна Гора, не само најсјенији, него и другим подручјима дала истинске асове ове професије. И у наредним бројевима, као и у овом посебно место заузимаћа у науци, као и afirmација будућих магистара и доктора наука из области којима се баве.

Nikolaj I. Volkov,

Ruski Državni Univerzitet fizičke kulture, sporta i turizma, Moskva

Duško Bjelica, Grujo Radunović,

Crnogorska sportska akademija, Podgorica

REKORDI U SPORTU:PROŠLOST, SADAŠNJOST, BUDUĆNOST I METODE TRENINGA

Poboljšanje sportskih dostignuća proizilazi iz rezultata usmjerenje adaptacije prema fizičkim opterećenjima, koji se primjenjuju u procesu treniranja povezanog s promjenama karaktera i obima sredstava koja se primjenjuju da se pokažu prije svega na tempu poboljšanja sportskih rekorda. Nije se teško u to ubijediti primjenjujući tačne metode matematičke analize u izučavanju dinamike rekordnih dostignuća u onim vidovima olimpijskog programa, u kojima u toku cijele istorije savremenog sporta ostaju neizmijenjeni uslovi takmičenja i gdje s približnom tačnošću se fiksiraju vidljiva poboljšanja sportskih dostignuća. U najboljoj mjeri ti se uslovi obezbjeđuju u vidovima trčanja u lakoj atletici i djelimično, u trčanju na duže distance gdje su rekordna dostignuća sportista u ulozi etalona izdržljivosti. Arčibald Vavijan Hil, jedan od pionira naučne analize sportskih rekorda, u svojoj knjizi "Rad mišića", koja je izašla 1925. godine (I), pisao je da je "...najveća količina koncentrisanih fizioloških podataka sadržana u udžbenicima iz fiziologije, a u svjetskim rekordima u trčanju". Dugogodišnja naučna istraživanja A.V. Hila i njegovih sljedbenika (2-12) u toj oblasti u potpunosti potvrđuju datu postavku.

U jednom od naših ranijih radova, posvećenih prognoziranju rasta rekorda u trčanju na raznim dužinama-distancama (13) primjećivali smo i zapažali smo da poboljšanje rekordnih dostignuća u trčanju u odnosu na izdržljivost (od 800 m i više) proizilazi neravnomjerno, gdje smjenjuje jedno drugo u eksponencijalnom trčanju, i da trajanje i amplituda svakog tog skoka u poboljšanju rekorda u trčanju može biti prognozirana, bazirajući se na parametrima, ustanovljenim u ranijim periodima rasta rekorda u svakoj od odabranih distanči -razdaljina trčanja.

U ovom radu postavili smo cilj da proanaliziramo rast rekorda u trčanju na većim dužinama (5 i 10 km) koristeći za to formalni aparat, koji se obično primjenjuje za kvantitativno opisivanje krivih adaptacija sigmoidealnog tipa (14, 15).

Opšti vid krivulja povećanja rekorda u trčanju na 5 i 10 km, zasnovan je na zvaničnim podacima o rekordnim dostignućima u tim vidovima treniranja, počinjući od prvih takmičenja epohe savremenih Olimpijskih igara (1886.g.) i završavajući posljednjim dostignućima naših dana, što je pokazano na grafičkom crtežu I.

Kao što se vidi iz navedenih grafikona, u krivulji rasta rekorda na distanci 5 km izdvaja se šest perioda eksponencijalnog poboljšanja rezultata, gdje u granicama svakog skoka dinamika može biti opisana jednačinom sljedećeg vida:

$$T_{rek} = T_{ish} \cdot e^{-kt} \quad (I)$$

gdje je T_{rek} - rekordni rezultat, ustanovljen u određenom momentu t od početka epohe savremenih Olimpijskih igara(jednostavniji proračun može se odnositi na početak našeg vijeka), T_{ish} -polazni rezultat u početnoj tački eksponencijalne krivulje, k -konstanta brzine poboljšanja rekordnih rezultata, godine -I t-vrijeme (godine) od početka našeg vijeka, e -osnivanje (utemeljenje) naturalnih logaritama. Trajanja izdvojenih perioda eksponencijalnog poboljšanja rekordnih rezultata (τ) postepeno se skraćuje sa svakim novim trčanjem, stabilizujući se u granicama 11-13 godina u toku posljednjih 40 godina. Opšta veličina rasta rekordnog rezultata u granicama svakog trčanja (Δt) takođe obezbjeđuje postepeno skraćivanje u prva tri trčanja sve do 1954.godine, zatim se oštros (naglo) povećava u periodu 50-60 godina i ponovo se postepeno smanjuje sa svakim narednim skokom novih poboljšanja rekorda. Analogna slika se primjećuje i u krivulji rasta rekorda u trčanju na 10 km, jedino s tom razlikom što se ovdje obezbjeđuje dopunsko 7-mo trčanje u poboljšanju rezultata, koji su bili u početku 50-h godina.

Očigledno je da je osnovni razlog koji vodi poboljšanju rekorda mijenjanju metodike treniranja.Određeni uticaj na rast rekorda može takođe pokazati i izmjena uslova takmičenja, na primjer pojava tartanovih stazica, poboljšanje sportske ekipiranosti, specifičnost ishrane sportista, korišćenje farmakoloških sredstava i tome slično. Strogo govoreći, uslovi treniranja i takmičenja čine sastavni dio pojma metodike treniranja, zato, analizirajući krivulju rekorda u

trčanju, zapažamo u njenim izmjenama prije svega izmjenu vladajućih metodičkih mehanizama-smjernica.

Tako, prvi skok rekordna udaljenosti 5 km, koje se odvijalo u periodu od početka vijeka do 1924. godine, povezano je s metodikom koja se primjenjivala u tom vremenu za neprekidno trčanje u određenoj brzini (Kolehmajnen i dr.). Oštar skok u rastu rekorda u periodu od 1924. do 1938. godine povezan je s imenima finskih trkača (Nurmi, Lehtenen, Meki), koji su uspješno primjenjivali ponovljeni metod treniranja.

Novi skok u rastu rekorda desio se u periodu od 1939. do 1954. godine, kada je poznati švedski trkač G. Heng efektno iskoristio u svojoj pripremi promjenljiv metod treniranja, poznat pod nazivom "fartlek". Sljedeći skok u rastu rekorda dogodio se pedesetih godina, kada je u pripremi najvećih trkača svijeta (Zatopek, Kuc, Čatuej, Ihoroš, Piri) počeo da se široko primjenjuje metod intervalskog treniranja. Na smjenu tom periodu došlo je vrijeme kada se u praktične pripreme vodećih trkača na duge staze (Klark, Kejno, Viren, Putemans) unjedrio metod treniranja, koji je sjedinjavao dugačko neprekidno trčanje sa "žestokim" interventnim treniranjem (trčanje u brdu, trčanje po bregovima i sl.). Period rasta rekorda, počinjući od 1977. godine, i do sadašnjeg vremena, karakteriše se kompleksnom primjenom različitih formi dugog neprekidnog, promjenljivog i ponovljenog trčanja (povezanog s treningom).

U tome, da bi podrobnije proanalizirali poboljšanje rekorda u raznim periodima, iskoristili smo logaritmičku transformaciju eksponencijalne zavisnosti. Na grafici, gdje su logaritmi rekordnog vremena trčanja upoređeni sa logaritmima godine uspostavljanja rekorda, eksponencijalna krivulja, koja odgovara jednačini (I), preobraća se u pravu liniju, tanges ugla nagiba koji odražava odnosnu brzinu poboljšanja rekorda, povezana s efektnošću metode koja se upotrebljava u treningu (crtež 2.) S linearom zavisnošću na takvoj grafici takođe su povezane početne tačke poboljšanja rekorda u granicama svake trke (T_{isx}) i tačke najvećih odstupanja rekordnih rezultata od prvobitnog značaja. Prave linije, provedene po tim tačkama, obrazuju na grafici poput konusa umanjujuće prostranstvo u čijim granicama može da se dešava poboljšanje rekorda, koje je uslovljeno u datom periodu metodikom treniranja. Na logaritmičkoj grafici crteža 2. vidimo dva konusa s graničnim pravim, od kojih se jedan odnosi periodu do početka 50-ih godina i može se nazvati "epohom ponovno-promjenljive metode treniranja" i drugi koji obuhvata period s početka 50-ih godina i do naših dana, a može biti označen kao "epoha intervalske metode

treniranja”. Tačke ukrštanja prvih linija, ograničenih konusa mogućih poboljšanja rekorda, lokalizuju se na tom paralelnom momentu vremena kada ranije dominirajuća metoda treniranja postaje neefektna, i u pripremi rekorda “štajerskog” trčanja uvodi se nova metoda treniranja, sposobna da ubrza razvoj adaptacije prema fizičkim opterećenjima koja se primjenjuju. Prva takva revolucija u metodici treniranja bila je u početku 50-ih godina, kada je ideja intervalnog treniranja, uspješno aprobirovana, tj. odabранa na osnovu prethodnih priprema u 30-im godinama u istraživanjima poznatog finskog trenera Pihkala i u radu istaknutog njemačkog trenera V. Geršlera, široko je ušla u praksu priprema najvećih trkača svijeta. Tačka raskršća-ukrštanja, koja se odnosi na drugi konus, lokalizuje u predjelu 2000. godine, i to označava da u tom momentu možemo postati očevici sledeće revolucije u metodici treniranja, koja će se oštro pokazati na tempu poboljšanja rezultata u trčanju.

Kakve, upravo, izmjene mogu proizaći iz metoda treniranja izdržljivosti na granici XX i XXI vijeka?

Rezultati nedavnih fizioloških istraživanja, ostvarena na trkačima visoke kvalifikacije (16-27), dozvoljavaju da se postavi takva prognoza. Kao što je poznato (16, 17, 19, 20, 25), glavni faktor, koje određuje nivo razvitka specijalne izdržljivosti i saodnosni nivo sportskih dostignuća u trčanju na dugim stazama, jeste aerobna snaga, cijeneći po pokazateljima maksimalne potrošnje O₂. Među pokazateljima individualnog nivoa maksimalne potrošnje O₂ i sportskim dostignućima u trčanju na dužim distancama postoji visoki stepen korelације (20, 24, 25, 27). Istovremeno D.Dil (18), koji je ostvario longitudinalno istraživanje na vodećim trkačima savremenosti, pokazao je da je, bez obzira na značajne promjene metodike treniranja za posljednjih 40 godina i suštinski porast rekorda u trčanju na duže distance, veličina maksimalne potrošnje O₂, koji ocjenjuje parametar aerobne snage, kod vodećih trkača toga vremena maksimum potrošnje O₂ iznosio 82, 6 ml/kg.min, 1972. godine, kada je D.Dil ponovio ta istraživanja na najboljim trkačima našeg vremena, aerobni maksimum kod sportista koje je obuhvatilo istraživanjima, bio je gotovo jednak 81, 4 ml/kg.min. D.Dil, razmatrajući rezultate toga komparativnog istraživanja, postavio je pitanje: na račun čega je moglo proizaći poboljšanje rekorda u trčanju ako se osnovni parametar koji opredjeljuje nivo specijalne izdržljivosti kod najboljih trkača svijeta, praktično nije promijenio. D. Dil smatra da je izučavani rast rekorda u trčanju na dužim stazama, uslovjen poboljšanjem aerobne efektnosti i povećanjem pokazatelja anaerobnih sposobnosti trkača. Rezultati

naših sopstvenih istraživanja, sprovedenih u timu sastavljenom u Rusiji u trčanju na dugim stazama (20, 25, 28), u punoj mjeri potvrđuje tu prognozu američkog naučnika. Za dvadestogodišnji period posmatranja, srednje značenje maksimalne potrošnje O₂ kod vodećih trkača na dužnim stazama snizilo se sa 82, 3 ml/kg.min.(1965.god.) do 74, 5 ml/kg.min (1985.god.) pri istovremenom poboljšanju pokazatelja aerobne efektnosti:kiseonički ekvivalent I m distance pri trčanju na kritičnoj brzini 1965.godine postizao je O, 242ml/kg. min. puta i o, 212 ml./kg.min. puta 1985.godine.

Uvođenje u praksi pripreme vodećih trkača svijeta intenzivnih formi intervalskog treniranja suštinski se povećao nivo njihovih anaerobnih mogućnosti.

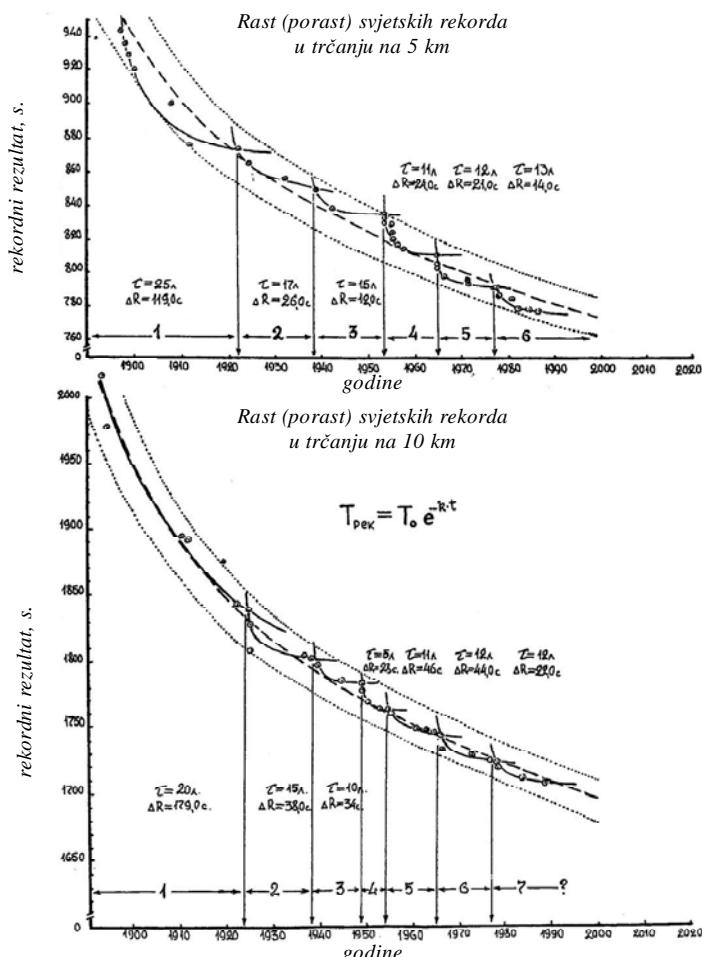
Kako je pokazala ergometrijska analiza koju smo sproveli u posmatranju krivulje rekorda u trčanju (29), pri svakom novom eksponencijalnom skoku poboljšanje rezultata, zapaža se postojani porast značaja koeficijenata izdržljivosti, koji odražava adekvatno povećanje uticaja sa strane faktora anaerobne pripreme na sportski rezultat. S te tačke gledišta najbliže perspektive rasta rekorda u trčanju na dužim distancama treba povezati s traženjem novih efektivnijih kombinacija metodskih sredstava, usmjerenih na razvoj anaerobnih osobina, na primjer s primjenom intervalnog hipoksičnog treniranja (30, 31, 35), pri istovremenom korišćenju većeg obima sredstava aerobnog djelovanja, koji je neophodan za razvoj i potporu bazičnog nivoa aerobnih mogućnosti sportista (32, 33, 34).

LITERATURA

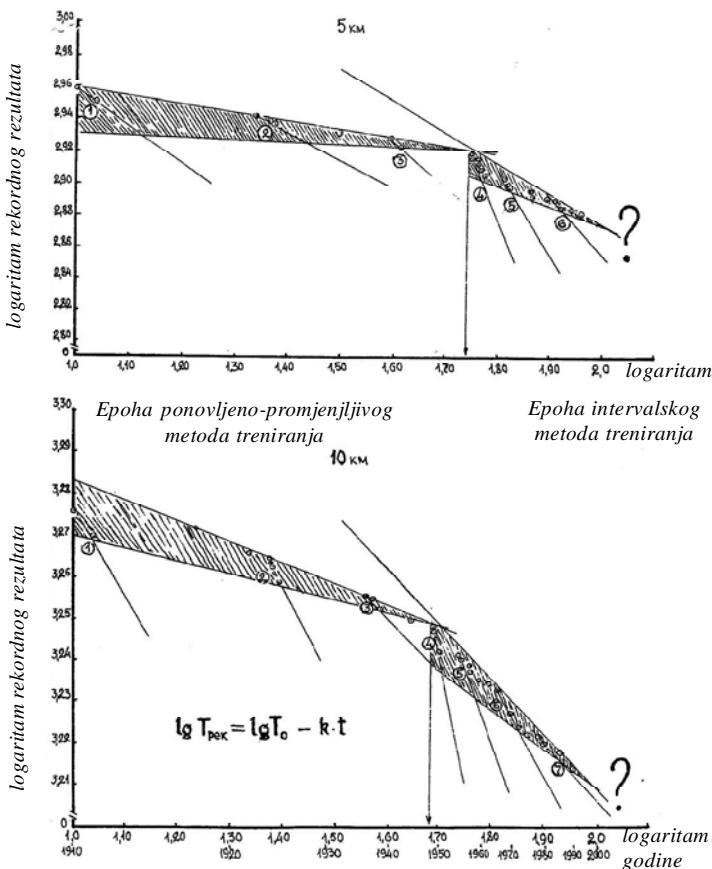
1. Hill A.V.Muscular activitz.-Baltimore, Williams and Wilkins Ca, 1926, 184 pp.
2. Hill A. V. The physiological basis of athletic records//Sci.Monthily, 1929. v. 21. p. 409.
3. Hill.A. V.The scientific study of athletes//Scientific American, 1929, v. 134. pp. 224-225.
4. Hill.A.V.Muscular movement in men.-N.Y., McGraw-Hill Book Co., 1927, 231 pp.
5. Francis A.W.Running records//Science, 19463. v. 98, p. 315.
6. Farfelj V.S.Istraživanja fiziologije određenog mišićnog rada i izdržljivosti /Disertacija - M.1945, s. 543.
7. Henry F.M. Prediction of world records in running sixty yards to twenty-six miles//Res.Qvar. 1955, v. 26. pp.
8. Turner M.E.Campbell E.D. A biometric theory of middle and long distance track records/ / Biometrics, 1961. v 17, pp. 275-282.
9. Lioyd B.B. The energetics of running:an analysis of world records//Advancement Sci., 1966. v. 22, pp. 515-530.
10. Ettema J.H. Limits of human performance and energy production//Intern.Z.angew. Physiol., 1966. v. 22, pp. 45-54.

11. Craig A. Limitation of the human organism. Analysis of word records and Olimpic performance //JAMA, 1968, v. 205, pp. 734-740.
12. Riegel P.S. Athletic records and human endurance //American Scientist, 1981, v. 69, pp. 285-290.
13. Volkov N.I. Jest' li zakonomernos'v roste rekordov ?/Legkaja atletika, 1960, No=11, s. 19-21.
14. Volkov N.I. Rekordy grjadušćega/Legkaja atletika, 1970, No-6, s. 6-7.
15. Volkov N.I. Logika sportskog treniranja/Laka atletika, 1974, No-10, s.22-23.
16. Robinson S., Edwards E.T., Dill D.B. New records in human power//Scence, 1932, v. 85, p. 409.
17. Asmussen E. The biological basis of sport// Ergonomics, 1965. v. 8. pp. 137-152.
18. Dill D.B. A longitudinal study of 16 champion runners//J.Sport.Med., 1962, v. 2, pp. 4-27.
19. Astrand P.O. New records in human power//Nature, 1955, v. 126, pp. 922-923.
20. Volkov N. I. Biohemiske osnove izdržljivosti sportista/Teor. prakt. fiz. kult., 1967, No-4, s.19.
21. Costill D.L. A Scientific approach to distance running-Los Altos. (Calif.): Track and field news, 1929, pp. 49.
22. Costill D.L. Metabolic respones during distance running//I.appl. Phusiol, 1920, v. 28, pp. 251-255.
23. Costill D.L. Inside running: basics of sports physiology-Indianapolis:Benchmark Press, Inc., 1986, pp. 186.
24. Brandon L. Boileau R The contribution of selected variables to middle and long distance running performance// J.Sports Med. Phys. Fit., 1982, v. 2, pp. 61-66.
25. Wolkov N.I. Bioenergetyczne podstawy i ocena wytrzymałości//Sport Wyczynowy, 1989. R. 27, Nr. 2-8, s. 2-18.
26. Jogner M.J. Modeling:Optimal marathon performance on the basis of physiological factors//J.appl.Phusiol., 1991, v. 20, pp. 683-682.
27. Helgerud J. Vo2maks, prog beztlenowy i ekonomika biegu u maratonczykow-mezczyzu i kobiet//Sport Wyczynowy, 1992, R. 30, Nr. 11-12, s. 23-81.
28. Volkov N.I., Gordon S.M., Cheremisinov V.N.Skirkovets Ye.A. Betterment of phusical work capacity of men, resulting from their special training in sport// XVI th World-Congress of Sport medicine 1966. Hanover. Programmteil "S", Beitrage Nr. 154.
29. Wolkow N.I. Badania zaleznosci meidzy czybkościa i czasem W biegu lekkoathletyczn-zm/Wychowanie fizyczne i sport, 1962, t. 6, Nr. 1, s. 41.
30. Volkov N.I., KovalenkoE.A., Smirnov V.V., Toporiščev S.V., Cirkov V.S. Metaboličeskie i ergogeničeskie efekty sočetannogo primeneuija interval'noj trenirovki i gipoksičeskoy gipkssii//Interval'naja gipoksičeskaja trenirovka.-Kiev, KGIFK-ELTA, 1992, s. 4-6.
31. Bulgakova N.Ž., Volkov N.I., Kovalenko E.A. Adaptacija sportsmenov k kombinirovannomu vozdejstviju interval'noj trenirovki i gipoksičeskoy gipoksii// Gipoksija nagruzki, matematičeskoe modelizovanie, prognaziravaniye i korrekcija.-Kiev, AN USSR, 1990, c-9.

32. Newshalme E., Leech T. The runner: energy and endurance.-Oxford, W.L. Meagher, 1983, 148 pp.
33. Sparks K., Bjorklund G. Long distance runners! guide to training and racing. N. Yersy, Printace Hall, 1984, 242 pp.
34. Pfeifer I. How they train:long distance-Los Altos, Tafnews Press, 1982.
35. Gerschler W. Grundlagen und Struktur des anaeroben Trainings//Sportarzt und Sportmedizin, 1968, Ia. 19. H 11, s. 499-505.

Crtež 1. Dinamika rasta rekorda na dugaškim stazama trčanja.
(Objašnjenje je u tekstu-članku).

Crtež 2. Logaritmička grafika rasta rekorda na dugim stazama trčanja.

(„Pobjeda”, 25. decembar 2003. god.)

ИЗ ЦРНОГОРСКЕ СПОРТСКЕ АКАДЕМИЈЕ

Приступио Сергеј Новиков

Подгорица, (МИНА) - Олимпијски шампион у цудоу на играма у Монреалу, Рус Сергеј Новиков потписао је приступницу Црногорској спортској академији (ЦСА), саопштено је данас из те асоцијације.

Новиков је доктор педагошких наука и предсјед-

ник Међународне унифайт федерације.

У ЦСА од њега очекују стручну помоћ и учешће на предстојећем научном склопу, који Академија наредне године организује у Бару.

Олимпијски шампион и ЦСА ће сарадњу проширити и радом у међународном

часопису за спорт, физичку културу и здравље Спорт Монт, који ће као серијска публикација излазити периодично", наводи се у саопштењу из Академије.

Новиков је јуче присуствовао традиционалном избору спортисте Подгорице.

У ОРГАНИЗАЦИЈИ ЦРНОГОРСКЕ СПОРТСКЕ АКАДЕМИЈЕ

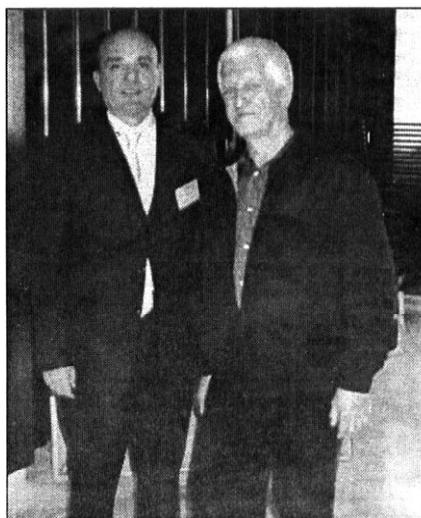
Европски конгрес педагога физичке културе

Aкадемик Николај Ивановић Волков са Руског Државног Универзитета физичке културе, спорта и туризма из Москве биће гост Црногорске спортске академије наредних десетак дана.

- Угледни научник из Русије који је стапни члан наше Академије укључиће нас у истраживачке радове са насловима: „Рекорди у спорту: прошлост, садашњост, будућност” и о „Биоенергетским проблемима врхунских достигнућа у спорту”. То ће за нас представљати велики подстицај у даљем научном раду како појединачно тако и наше Академије у целости - каже проф. др Душко Ђелица, предсједник Црногорске спортске академије за

„Побједин спорт” и екс-клузивно открива да ће се почетком наредне године у организацији Академије на чијем је челу у Црној Гори одржати по први пут Европски конгрес педагога физичке културе и Друга научна конференција Црногорске Спортске академије.

Наравно, ту се очекује да ће академик Волков одиграти кључну улогу имајући у виду да се налази на функцији потпредсједника за информацију о здрављу на Међународној академији при Уједињеним нацијама и да скоро четири деценије припрема програме за Руске олимпијије. Његови препаратори патентирани за спортисте на највишој су цијени у САД-у, где се производе у 20 врста.

ВЕЛИКИ ПОСАО: Проф. др Душко Ђелица и академик Волков

Dr Dragana Jovanović-Golubović, docent

Miodrag Kocić, ass.

Fakultet fizičke kulture u Nišu

UTICAJ PSIHOMOTORNE RAVNOTEŽE NA PRECIZNOSTI UBACIVANJA LOPTE U KOŠ

Motorička sposobnost ravnoteža, koja spada u domen primarnih motoričkih sposobnosti za čiji varijabilitet, na višem hijerarhijskom nivou, odgovoran mehanizam za sinergijsku regulaciju i regulaciju tonusa, tiptično je da može da se održava vizuelnom kntrolom i bez vizuelne kontrole. Iako se ravnoteža intuitivno povezuje za samo određene sportove, može da se gotovo sa sigurnošću tvrdi da je značajna i za sportske igre i to u svom dinamičkom vidu (za šut na koš iz kretanja, npr.).

Za potrebe kompletiranja i dopune do sada utvrđene “jednačine specifikacije” uspeha u košarci značajno je da se utvrde kros relacije između primarne motoričke sposobnosti ravnoteže i pojedinih testova situaciono-motoričke preciznosti ubacivanja lopte u koš. Iako se ne radi o relaciji kauzalne predikcije ipak je interesantno da se uslovno, istraži da li je, i koliko je, psihomotorna ravnoteža odgovorna za pojedine vidove preciznosti ubacivanja lopte u koš.

Na uzorku od 30 selekcionisanih ispitanika starih 13 godina , +/- 6 meseci, polaznika pionirske Košarkaške škole KK Student iz Niša istraživana je povezanost između motoričke sposobnosti ravnoteže i situaciono-motoričke preciznosti ubacivanja lopte u koš. Povezanost je utvrđivana regresionom faktorskim modelom koji je optimalna solucija za probleme ovog tipa, jer daje maksimum informacija. Skup prediktora sačinjavali su sledeći motorički merni instrumenti: Stajanje na jednoj nozi sa zatvorenim očima, stajanje na obrnutoj klipi za ravnotežu, Poprečno stajanje na niskoj gredi i Stajanje na jednoj nozi uzduž klupice za ravnotežu, a kao kriterijumske variable odabrani su situaciono motorički testovi Ubacivanje lopte u koš iz kretanju i Ubacivanje lopte ispod koša proizvoljnim načinom za trideset sekundi.Ovim istraživanjem

dobijena su dva bloka kongruentnih korelacionih koeficijenata što upućuje da se radi o dve različite motoričke sposobnosti, ali njihove krosrelacije su u domenu hipo pregnantnih. Najbolji prediktor je Stajanje na jednoj nozi uzduž klupice za ravnotežu. Zbog neosporne važnosti ravnotežnog položaja u momentu izbačaja kod ubacivanja lopte u koš ovakva istraživanja su ne samo opravdana nego i nužna zbog kapitalne važnosti preciznosti ubacivanja na uspeh u košarci.

UTICAJ PSIHOMOTORNE RAVNOTEŽE NA PRECIZNOSTI UBACIVANJA LOPTE U KOŠ

Košarka, škola košarke, devojčice, preciznost ubacivanja u koš, regresiona analiza

1. PROBLEM

Košarka je vrlo dinamičan sport, u kome uspeh zavisi od broja lopti ubaćenih u koš. Bacanja na koš se realizuju u velikoj meri iz pokreta, tj. iz translatornih i rotacionih kretanja, odnosno iz skokova i rotacija oko uzdužne osovine tela. Nabrojana i druga kretanja narušavaju u vazduhu optimalan ravnotežni položaj tela koji je neophodan za efikasno izbacivanje lopte preme obruču. Gubitak ravnoteže restriktivno deluje na uspešnost pogađanja koša. Prema tome, može da se smatra da je psihomotorna ravnoteža jedan od bitnih uslova za situaciono-motoričku preciznost. Ravnotežase razlikuje prema stepenu angažovanosti video receptora i vidnih analizatora. Autori ovu motoričku sposobnost dele na ravnotežu sa otvorenim očima i ravnotežu sa zatvorenim očima. Na ravnotežu tela stalno deluju remeteći faktori, u prvom redu dejstvo gravitacije. Značajan ometajući činioc u košarci je igra u odbrani koja često podrazumeva kontakt rukama odbrambenih igrača čime vrše pritisak na pojedine delove tela šutera koji je na ivici tolerancije. Zbog navedenog može da se smatra opravdanim i potrebnim izučavanje uticaja između psihomotorne ravnoteže i preciznosti ubacivanja ukoš. Posebnu težinu ima činjenica da je varijabilitet motoričke sposobnosti ravnoteže pretežno dispozicionog porekla, čime njen značaj u slučaju eventualne jače povezanosti sa SM preciznosti, dobija na težini, naročito u domenu rane selekcije.

2. METOD RADA

UZORAK ISPITANIKA sačinjava 30 selekcionisanih ispitanika starih 13 godina +/- 6 meseci, polaznika pionorske Košarkaške škole iz Niša koju je organizovao KK Student. Uslov da ispitanik bude uključen u ovo istraživanje je da je u vreme merenja bila klinički zdrav.

UZORAK VARIJABLJI sačinjavali su sledeća dva skupa varijabli:

a) Skup prediktora sastojao se iz motoručkih mernih instrumenata namenjenih da mere psihomotornu ravnotežu:

MRAV- Stajanje na jednoj nozi sa zatvorenim očima,

MSOK- Stajanje na obrnutoj klipi za ravnotežu,

MPSG- Poprečno stajanje na niskoj gredi (sa zatv. očima,

MSUK- Stajanje na jednoj nozi uzduž klupice za ravnotežu.

b) Za kriterijumske varijable izabrani su testovi namenjeni da procenjuju SM preciznost ubacivanja lopte u koš:

SPKR- Ubacivanje lopte u koš iz kretanja,

SP30- Ubacivanje lopte ispod koša slobodnim načinom za 30".

METODE OBRADE PODATAKA

Statističkom procedurom kondenzovani su sirovi podaci kako to zahteva regresioni model. Izračunate su korelacije i parcijalne korelacije prediktorske varijable sa kriterijumskom varijablom. Izračunati su parcijalni regresioni koeficijenti svih prediktora za predikciju kriterijumske varijable, zatim procent doprinosa svake prediktorske varijable, kao i koeficijent determinacije kriterijumske varijable na temelju sistema prediktorskih varijabli.

3. REZULTATI

Tabela broj 1.1

MULTIPLE REGRESSION. Preciznosti ubacivanja u koš - SPKR sa psihomotornom ravnotežom.						
TEST	CORREL	PROBAB	REGRESS	ST. ERR	COMPUT	PROBAB
	XY	(R)	COEFF.	OF R.C	T VAL.	(T)
MRAV	.272	.185	.173	.065	2.675	.014
MSOK	.189	.630	.057	.044	1.290	.209
MPSG	.017	.933	-.081	.029	-2.739	.012
MSUK	.106	.621	-.013	.018	-.729	.519
INTERCEPT			21.64342			
MULTIPLE CORRELATION			.62380			
MULTIPLE CORRELATION SQUARE			.38913			
STD.ERROR OF ESTIMATE			4.29316			

Tabela broj 1.2

MULTIPLE REGRESSION. Preciznosti ubacivanja u koš - SPKR sa psihomotornom ravnotežom.

VARIABLE	BETA	BETA	BETA*R	PARTIAL	UNIQUE	REGRESS.
	SQ	(%)	CORREL	VARIAN	FACTOR	
MRAV	1.232	1.519	33.552	.513	.144	.436
MSOK	.576	.332	10.858	.277	.153	.302
MPSG	-1.339	1.792	-2.283	-.522	.128	.027
MSUK	-.304	.093	-3.214	-.161	.175	.169

ANALYSIS OF VARIANCE FOR THE REGRESSION						
SOURCE OF	DEG OF	SUM OF	MEAN	F-RATIO	PROBAB	
VARIATION	FREED	SQUARES	SQUARES		ILITY	
ATTR.TO REGR	4	234.82	58.70	3.185	.0350	
DEV.FROM REG	20	368.62	18.43			
T O T A L	24	603.44				

Tabela broj 2.1

MULTIPLE REGRESSION. Preciznosti ubacivanja u koš - SP30 sa psihomotornom ravnotežom.

TEST	CORREL	PROBAB	REGRESS	ST. ERR	COMPUT	PROBAB
	XY	(R)	COEFF	OF R.C	T VAL.	(T)
MRAV	.839	.000	.029	.030	.979	.659
MSOK	.892	.000	.047	.020	2.335	.028
MPSG	.899	.000	.038	.014	2.776	.011
MSUK	.747	.000	-.017	.008	-2.059	.050
INTERCEPT			5.14882			
MULTIPLE CORRELATION			.93270			
MULTIPLE CORRELATION SQUARE			.86993			
STD. ERROR OF ESTIMATE			1.97632			

Tabela broj 2.2

MULTIPLE REGRESSION. Preciznosti ubacivanja u koš - SP30 sa psihomotornom ravnotežom.

VARIABLE	BETA	BETA	BETA*R	PARTIAL	UNIQUE	REGRESS.
	SQ	(%)	CORREL	VARIAN	FACTOR	
MRAV	.208	.043	17.456	.214	.144	.900
MSOK	.481	.231	42.873	.463	.153	.956
MPSG	.626	.392	56.301	.527	.128	.964
MSUK	-.397	.157	-29.638	-.418	.175	.801

ANALYSIS OF VARIANCE FOR THE REGRESSION						
SOURCE OF	DEG OF	SUM OF	MEAN	F-RATIO	PROBAB	
VARIATION	FREED	SQUARES	SQUARES		ILITY	
ATTR.TO REGR	4	522.44	130.61	33.440	.0000	
DEV.FROM REG	20	78.12	3.91			
T O T A L	24	600.56				

4. INTERPRETACIJA

Za varijabilitet kriterijumske varijable *Ubacivanje lopte u koš iz kretanja* odgovorna su dva motorička testa (MRAV i MPSG), od četri mogućih. Najbolji prediktor je MPSG, a skoro istu značajnost ima MRAV (tabela 1.1). Korelacije između dva signifikantna prediktora sa kriterijumskom varijablom samo prividno nije signifikantna što potvrđuju numeričke vrednosti koeficijenata parcijalne korelacije (tabela 1.2) koji su veći od **.50**. Prediktor MRAV ima najveću, mada ne veliku, projekciju na regresioni faktor, a isto tako, objašnjava jednu trećinu ukupnog varijabiliteta. Na prvi pogled može da se smatra neologičnim da SM zadatak *ubacivanja lopte u koš iz pokreta* predviđaju testovi ravnoteže sa zatvorenim očima. Pri studioznjoj analizi ovog fenomena može da se utvrdi da se prilikom *ubacivanja lopte u koš iz kretanja* vidni analizatori ne koriste za dobijanje informacija o statusu tela u odnosu na podlogu, već su usmereni naviše, prema cilju SM zadatka - košu. Situacioni motorički test *Ubacivanje lopte ispod koša slobodnim načinom za 30"* značajno je povezan sa psihomotornom ravnotežom, što se vidi iz činjenice da je **75%** regresionih koeficijenata statistički značajno. Najbolji prediktor je MPSG koji objašnjava više od polovine (56%) varijabiliteta kriterijumske varijable (tabela 2.1). Isto tako, MPSG ima najveću projekciju na regresioni faktor. Nešto manju težinu imaju testovi MSOK i MSUK, ali su oba statistički signifikantni. Sva četiri prediktora imaju numerički visoke korelaceione koeficijente sa kriterijumskom varijablom, što potvrđuju odgovarajući koeficijenti verovatnoće, ali kada se isti koeficijenti podvrgnu parcijalizaciji oni se znatno smanje.

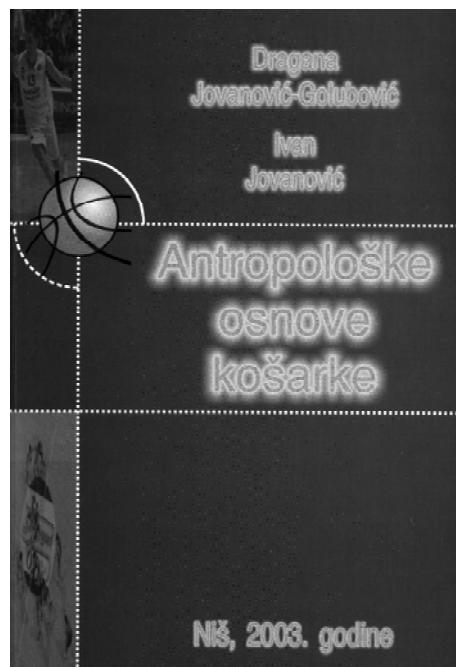
ZAKLJUČAK

Na uzorku od 30 ispitanika koji su neposredno pre istraživanja završili sa usphom Školu košarke utvrđivana je povezanost između *psihomotorne ravnoteže* i *SM preciznosti ubacivanja lopte u koš iz kretanja (SPKR)* i *ubacivanja lopte u koš za 30" proizvoljnim načinom (SP30)*. Regresionom faktorskrom analizom je utvrđeno da su motorički merni instrumenti za procenu ravnoteže sa zatvorenim očima bolji prediktori.

LITERATURA

1. Jovanović Golubović, D.(2002): Relacije specifično antropometrijskih i bazično motoričkih varijabli sa situaciono-motoričkom preciznošću ubacivanja lopte u koš. Fizičkoto vaspitanie i sporta v obrazovatelnata sistema (Sbornik s materiali). Blagoevgrad, Bulgaria.
2. Jovanović Golubović, D., Kocić, M. (2003): Uticaj snage i brzine na preciznost Šuta u Košarci u pokretu. Kinezilogija 2002, Izdatelstvo Bojka, Veliko Trnovo, Bulgarija.
3. Stanković, R., Jovanović Golubović, D., (2003): Razlika u izometrijskom mišićnom potencijalu kod sportista u sportskim igramama. Kinezilogija 2002, Izdatelstvo Bojka, Veliko Trnovo, Bulgarija.
4. Jovanović Golubović, D., Šabotić, B. (2003): Povezanost specifičnih morfoloških mera i sposobnosti manipulisanja loptom kod košarkašica. Sport&Science, specijalno izdanje, Sofija, Bulgarija.
5. Marković, S., Jovanović Golubović, D.(2003): Položaj studenata opredeljenih za košarku i rukomet u odnosu na studente Univerziteta u Nišu u prostoru antropoloških dimenzija. Sport&Science, specijalno izdanje, Sofija, Bulgarija.

Faksimil knjige

Doc.dr Budimir Bijelić

DOZIRANJE OPTEREĆENJA U INDIVIDUALNIM PROGRAMIMA SPORTSKE REKREACIJE - MODEL VJEŽBANJA: PRESKAČANJE VIJAČE 10 X 1 MIN

UVOD

Savremena naučna i praktična saznanja do sada su višestruko utvrdila alarmantan negativan uticaj savremenog način i uslova života na biološki status čovjeka.

Ekstremna fizička neaktivnost - hipokinezija ispoljava se u negativnim fiziološkim promjenama, koje nepovoljno utiču na opšte sposobnosti i zdravlje čovjeka. Odsustvo optimalne fizičke aktivnosti negativno utiče na fizičku pripremljenost čovjeka, na njegovo zdravlje, radnu sposobnost, psihička stanja i td.

Svjetska zdravstvena federacija (WHO) i Međunarodno udruženje za medicinu sporta (FIMS) zajednički su promovisali deklaraciju¹ upućenu vladama svih zemalja kojom su posebno ukazali na značaj i vrijednosti sistematske motoričke aktivnosti.

Vježbanje efikasno može prevenirati i podržavati zdravlje i sposobnosti, povećavati otpornost organizma na djelovanje različitih štetnih uticaja. Sistematskim vježbanjem otklanjaju se degenerativne promjene, usporava proces starenja, snižava se rizik od pojave i razvoja mnogih bolesti - prije svega bolesti srca i krvnih sudova.

Različite i mnogobrojne zdravstvene i funkcionalne probleme mnogo je prirodnije i efikasnije "liječiti" i otklanjati redovnim vježbanjem, nego čestim odlascima u apoteke i kod ljekara. Ako se žele postići željeni efekti moraju se

¹ Deklaracija o zajedničkim stavovima vezanim za politiku javnog zdravlja Medunarodnog udruženja za sportsku medicinu (FIMS) i Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), The World of sports medicine, 1995, №1.

uvažavati određena saznanja i pridržavati elementarnih metodičkih pravila vježbanja.

INDIVIDUALNI PROGRAMI SPORTSKE REKREACIJE AEROBNE USMJERENOSTI I DOZIRANJE OPTEREĆENJA KOD NJIHOVE PRIMJENE

Savremeni programi sportske rekreativne - preventivne usmjerenosti karakterišu se selektivnim uticajem na individualne potrebe i dimenzije pojedinaca. Željeni efekti postižu se sistematskom primjenom programa sportske rekreativne, primjerene motoričke strukture, odgovarajućeg trajanja, optimalnog obima, intenziteta opterećenja i dovoljne učestalosti primjene u dovoljno dugom periodu.

Na osnovu savremenih naučnih saznanja i eksperimentalne provjere u našoj praksi može se primjenjivati veći broj selektivnih programa sportske rekreativne za: regulisanje metaboličkih promjena; povećanje energetske potrošnje; regulisanje hipertenzije; regulisanje stresa - antistrresa programi; optimizaciju lokomotornog sistema; smanjenje zamora i sl.

Učesnici u sportskoj rekreativnosti, posebno početnici i oni sa nižim nivoom sposobnosti, ne mogu adekvatno da podnose duža opterećenja odgovarajućeg intenziteta. Takođe, većina nije u mogućnosti da redovno u dužem periodu učestvuje u organizovanim oblicima i programima sportske rekreativnosti. Nivo njihovih, adaptacionih sposobnosti, organizacionih i materijalnih mogućnosti zahtijeva takve modele programa sportske rekreativnosti kroz koje će se postepeno osposobiti za izlaganje opterećenjima optimalnog obima, intenziteta i odgovarajućeg trajanja. Za tu svrhu najpodesniji su modeli programa u kojima se, u optimalnim intervalima, smjenjuju opterećenja i odmori.

Eksperimentalno je provjeren veći broj modela intervalnih programa (trčanje 10 x 3 min; preskakanje vijače 10 x 1min; trčanje u vodi 10 x 1 min; trčanje 15 x 1 min; trčanje na stepeništu 10 x 1 min. i sl.²

Programi su modelovani sa precizno određenom strukturom: sadržajnom (trčanje, preskakanje vijače, hodanje i sl.); vremenskom (smjenjivanje jednominutnih ili trominutnih intervala aktivnosti sa jednominutnim intervalima

² Blagajac, M.: **Modelovanje i evaluacija programa sportske rekreativnosti (naučno - istraživački projekat)**, Fakultet fizičke kulture, Novi Sad, 1993.

odmora i petominutnim oporavkom na kraju izvođenja modela aktivnosti). Struktura opterećenja u modelima ovih programa je fleksibilna. To znači, da se intenzitet opterećenja dozira i prilagođava nivou individualnih sposobnosti, mijenjanjem brzine kretanja, odnosno broja ponavljanja koraka u svakom intervalu aktivnosti i sl.

Intenzitet opterećenja se kontroliše kontinuiranim praćenjem pulsa, kao kompleksnim indikatorom reakcije organizma na primjenjena opterećenja.

Kao opšta orijentacija za optimalno doziranje i kontrolu opterećenja u toku aerobnog vježbanja najčešće se koriste dvije “formule”:

Prva, određuje granice otpornog intenziteta opterećenja:

$$\text{DGP (donja granica pulsa)} = 170 - \text{GS (godine starosti)}$$

$$\text{GGP (gornja granica pulsa)} = \text{DGP} + 20$$

Druga, pokazuje vrijednosti optimalnog intenziteta opterećenja koje u aerobnom rekreativnom vježbanju treba održavati u granicama od 60 - 85% od maksimalne individualne vrijednosti pulsa (Fc/max):

$$\text{DGP (donja granica pulsa)} = 0.60 \times \text{Fc/max}$$

$$\text{GGP (gornja granica pulsa)} = 0.85 \times \text{Fc/max}$$

Maksimalna frekvencija srčanog rada (maksimalni puls) izračunava se u rekreaciji po formuli: **Fc/max** = 220 - (minus) godine starosti.

Ovako određen intenzitet opterećenja treba održavati u toku 20 - 30 min. aktivnosti sa povremenim kraćim podizanjem intenziteta opterećenja (pikovima) do nivoa 90 - 95% maksimalnog pulsa.

Intervalni aerobni programi vježbanja angažuju velike mišićne grupe (nogu, trupa, ruku i ramenog pojasa - najmanje 1/6 - 1/7 ukupne tjelesne mase) u dinamičkom radu, u kome se ritmički smjenjuju naprezanja i opuštanja. Vježbanje traje od 20 - 60 min. neprekidne aerobne aktivnosti. Trajanje aktivnosti je u obrnutoj srazmjeri sa intenzitetom opterećenja. Duže trajanje aktivnosti sa manjim intenzitetom preporučuje se osobama srednje i starije dobi kao i onima sa niskim funkcionalnima i motoričkim sposobnostima. Dužim trajanjem aktivnosti potpunije se dostiže efekat “opšte izdržljivosti” i povećava sagorijevanje masnih naslaga. Energija u ovoj zoni vježbanja potiče približno 60% od ugljenih hidrata, 35% od masti i 5% od proteina.

Nedjeljna učestalost aerobnog vježbanja treba da bude 3 - 5 puta. Treba sistematski vježbati svaki drugi dan. Ipak je najbolje vježbati svakodnevno, uz

uslov osjećanja prijatnosti. Ako se osjeti nedostatak vazduha, vrtoglavica, probadanje u grudima ili druge neprijatnosti, vježbanje treba usporiti, smanjiti intenzitet vježbanja ili privremeno prekinuti aktivnost.

Primjenom aerobnog intervalnog vježbanja postižu se pozitivni zdravstveno - preventivni efekti na poboljšanje sposobnosti srčano - sudovnog sistema (velika kiseonička potrošnja - povećanje aerobnih sposobnosti), kao i na povećanje kapaciteta tkiva za energetsku transformaciju kiseonika.

MODEL INTERVALNOG VJEŽBANJA AEROBNOG KARAKTERA - PRESKAKANJE VIJAČE 10X1 MIN SA 10X1 MIN ODMORA

Intervalni modeli aerobnih programa posebno su pogodni za one učesnike čiji je nivo adaptiranosti na fizička opterećenja nezadovoljavajući kao i za najveći procenat osoba srednjeg i starijeg uzrasta. Jednominutni intervali odmora, između intervala vježbanja dovoljni su za tekući oporavak i pripremu organizma za naredni interval opterećenja. Zahvaljujući takvom smjenjivanju intervala opterećenje i odmora, moguće je u toku 20, 30 ili 40 min. održavati puls u granicama optimalnog aerobnog opterećenja. Bez optimalnih intervala odmora, neadaptirane osobe ne bi mogle da izdrže potreban obim opterećenja u aerobnim programima.

Ovi programi vježbanja veoma su pogodni i za praćenje efekata vježbanja, kao situacioni testovi za procjenu stepena adaptiranosti na primjenjivane programe, odnosno procjenu stepena aerobnih sposobnosti. Sistematskim praćenjem i registrovanjem broja preskoka vijače, u svakom intervalu aktivnosti, i dinamike promjene pulsa, mogu se objektivno pratiti i procijeniti promjene u stepenu adaptiranosti, odnosno valorizovati efekti primjene programa redovnog vježbanja.

Studenti tri generacije fakulteta fizičke kulture³ u Nikšiću provjeravali su elemente opterećenja na sopstvenim sposobnostima po modelu intervalnog aerobnog vježbanja - preskakanje vijače 10 x 1 min. Sa 10 x 1 min. odmora između serija preskoka (tabela).

Osnovni zadatak uzorka sastojao se u održavaju optimalnog intenziteta vježbanja - preskakanja vijače u 10 intervala po 1 min, sa pauzama po 1 min

³ Uzorak je sačinjavao ukupno 65 muškaraca, starosti od 20-22.god., studenata III godine studija školske 2001/02, 02/03 i 03/04.

između intervala opterećenja. Intenzitet vježbanja je doziran brojem, brzinom i visinom preskoka vijače, što je trebalo da obezbijedi frekvenciju pulsa, nakon intervala opterećenja, u granicama od 148 - 170 otkucaja/min. Ovako dozirano opterećenje obezbjeđivalo je aerobni uticaj primijenjenog modela vježbanja.

TABELA: Indikatori spoljašnjeg i unutrašnjeg opterećenja u modelu preskakanje vijače 10 x 1 min, sa 10 x 1 min odmora (studenti - muškarci FFK u Nikšiću, starosti 20 - 22.god.)

INTERVALI PRESKOCA VIJAČE I ODMORA	F/preskoka vijače (prosjek)	F/pulsa (prosjek/min)	NAPOMENE
1 min - odmor prije vježb.	-	80 - 90	- 20 sec.= mjerjenje pulsa x 3
1 min - preskoci	120	-	
2 min - odmor	-	120 - 130	- 20 sec.=mjerjenje pulsa x 3 - šetnja, vježbe disanja
2 min - preskoci	135 - 145	-	- povećanje broja preskoka za 15 - 20%
3 min - odmor	-	155 - 160	- mjerjenje, pulsa 20 sec x 3 - vježbe disanja i labavljenja, šetnja
3 min - preskoci	140 - 145	-	
4 min - odmor	-	160 - 165	- mjerjenje, pulsa 20 sec x 3 - vježbe disanja i labavljenja, šetnja
4 min - preskoci	145 - 150	-	- održavanje broja preskoka u dinamici 23-25/za 10sec x 6
5 min - odmor	-	160 - 165	
5 min - preskoci	145 - 150	-	- održavanje broja preskoka u dinamici 23-25/za 10sec x 6
6 min - odmor	-	162 - 166	
6 min - preskoci	140 - 145	-	- održavanje broja preskoka u dinamici 23-25/za 10sec x 6
7 min - odmor	-	160 - 165	
7 min - preskoci	135 - 140	-	- održavanje broja preskoka u dinamici 23-25/za 10sec x 6
8 min - odmor	-	160 - 165	
8 min - preskoci	140 - 150	-	- održavanje broja preskoka u dinamici 23-25/za 10sec x 6
9 min - odmor	-	162 - 166	
9 min - preskoci	140 - 145	-	- održavanje broja preskoka u dinamici 23-25/za 10sec x 6
10 min - odmor	-	160 - 165	
10 min - preskoci	145 - 150	-	- održavanje broja preskoka u dinamici 23-25/za 10sec x 6
1 min - oporavak	-	162 - 165	- 20 sec. mjerjenje pulsa x 3 - vježbe disanja i labavljenja, šetnja
2 min - oporavak	-	140 - 145	- 20 sec. mjerjenje pulsa x 3 - vježbe disanja i labavljenja, šetnja
3 min - oporavak	-	125 - 130	- 20 sec. mjerjenje pulsa x 3 - vježbe disanja i labavljenja, šetnja
4 min - oporavak	-	110 - 115	- 20 sec. mjerjenje pulsa x 3 - vježbe disanja i labavljenja, šetnja
5 min - oporavak	-	85 - 90	- potpuni oporavak

U prikazanoj tabeli, utvrđenih indikatora spoljašnjih opterećenja i unutrašnjih reakcija organizma (u granicama prosječnih vrijednosti uzorka), mogu se uočiti vrijednosti frekvencije preskoka vijače u minutama vježbanja i frekvencije pulsa u minutama poslije intervala opterećenja. Zadatak je predviđao početni broj od 120 preskoka vijače, zbog nepoznavanja funkcionalne reakcije uzorka na primjenjeno opterećenje. Odmah nakon prvog mjerjenja pulsa (puls je mjerен za 20 sec i pomnožen sa 3) utvrđeno je da uzorak studenta posjeduje takve motoričke i aerobne sposobnosti da intenzitet i obim opterećenja od cca 120 preskoka vijače/min ne može da obezbjedi opterećenje u zoni njihovih optimalnih aerobnih vrijednosti.

U drugom intervalu opterećenja obim preskoka vijače povećan je za 15 - 20%. Nakon drugog minuta opterećenja izmjerena je puls grupe u optimalnim aerobnim grabicama od 155 - 165 o/min. Povećanju intenziteta opterećenja doprinijelo je brže i snažnije pokretanje vijače rukama kao i brži i snažniji poskoci preko vijače.

Već nakon drugog minuta opterećenja bilo je poznato da pojedinci treba da izvrše 23 - 25 preskoka za vrijeme od 10 sec. Zato je za svaki interval određivan po jedan "kontrolor" broja preskoka koji je na svakih 10 sec. glasno ukazivao da li treba povećati, zadržati ili eventualno smanjiti opterećenje pri vježbanju.

Na ovaj način je omogućeno održavanje radnog opterećenja i odgovarajućih otkucaja srca u granicama optimalnih aerobnih vrijednosti, za uzorak utreniranih muškaraca starosti od 20 - 22.god.

Provjera ovog modela vježbanja izvršena je u sali za fizičko vježbanje uz korišćenje jedne štoperice i neophodnih vijača. Sigurno je da bi se mnogo precizniji podaci mogli dobiti u uslovima sa korišćenjem i programiranjem vježbanja pomoću elektronskih uređaja - pulsmetara, laktat analizatora i sl. pomagala.

Vijača je rekvizit univerzalne primjene koji predstavlja odlično i jednostavno sredstvo za različite vrste vježbanja. Jednostavno je sredstvo za različite vrste vježbanja (vježbe oblikovanja, vježbe u parovima, aerobno vježbanje i td.), bilo da se provodi u prirodi, u zatvorenim vježbalištima, u kućnom dvorištu ili sl. Dodatno opterećenje ruku i ramenog pojasa kod preskoka povećava kompleksnost angažovanja muskulature tijela i povećava efekte aerobnog vježbanja. Vijača je jednostavna za korišćenje, nije skupa, lako se može kupiti ili napraviti, jednostavno se može naučiti vježbanje i preskakanje sa

njom, relativno lako se može dozirati željeno individualno opterećenje prilikom korišćenja vijače i td.

Zbog praktičnosti primjene i jednostavnosti obučavanja i doziranja opterećenja prilikom njene upotrebe, vijača se preporučuje kao efikasan rekvizit za redovno individualno vježbanje ili povremenu dopunu nekim drugim programima vježbanja u cilju podizanja motoričkih i opštih funkcionalnih sposobnosti pojedinaca u rekreativnoj aktivnosti.

LITERATURA

1. Ahmetović, Z. (1998): **Osnovi sportskog treninga**. Viša škola za sportske trenere, Beograd.
2. Bijelić, B. (2001): **Efekti primjene različitih sportsko - rekreativnih aktivnosti i njihov uticaj na fitness index iz programa Eurofit-a za odrasle (disertacija)**. FFK, Novi Sad.
3. Blagajac, M. (1984): **Teorija sportske rekreativnosti**. SIA, Novi Sad.
4. Kalajdžić, J., E. Karvak (1984): **Metodska uputstva i kompleks vježbi za aerobnu gimnastiku**. Aktuelno. u praksi, Zavod za fizičku kulturu Vojvodine, Novi Sad.
5. Kuper, K. (1975): **Putevima aerobika**. Partizan, Beograd.
6. Malacko, J. (1991): **Osnovi sportskog treninga**. Sportska knjiga, Beograd.
7. Nićin, Đ. (2003): **FITNESS**. Viša škola za sportske trenere, Beograd.

(„Pobjeda”, 18. jun 2004. god.)

САРАДЊА ЦРНОГОРСКЕ СПОРТСКЕ АКАДЕМИЈЕ И ЦИЈУ-ЦИЦУ САВЕЗА ЦРНЕ ГОРЕ

ШТО ЧВРШЋЕ ВЕЗЕ

Подгорица, 17. јуна - Црногорска спортска академија и Цију-цицу савез Црне Горе потписали су данас Споразум о пословно-стручној сарадњи и прецизирали све видове организационе и друге помоћи на остваривању заједничких задатака ове двије институције. Споразум су потписали предсједници др Душко Ђелица и

Зоран Јовановић.

У Црногорској спортској академији овај потез је оцјењен као унапређење, иначе, добrog рада у минуле двије године од када је формиран Цију-цицу савез Црне Горе, који сада броји 15 клубова и три секције. Треба нагласити да су млади такмичари из овог спорта већ имали запажене резултате

на домаћој и међународној сцени, јер су освојили 18 медаља на балканском и пет медаља на европском купу, где су проглашени и за најбољу младу екипу.

Идућег мјесеца у Будви одржаће се међународни семинар из овог спорта, на којем ће бити преко 200 учесника из земље и иностранства, а затим дојази и Свјетски куп, на којем ће се по први пут појавити такмичари из наше Републике.

*Mirjana Ivanović
Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad*

INTELIGENTNI SISTEMI U SPORU

Abstrakt: Veštačka inteligencija (AI) postaje ponovo jedna od interesantnih oblasti istraživanja u poslednjih nekoliko godina. Različite tehnike i metode veštačke inteligencije postaju popularne čak i u tradicionalnim oblastima računarstva. Inteligentni sistemi se koriste u različitim domenima: medicina, inženjerstvo, poslovni domeni, sport i tako dalje. Oni se takođe koriste i u različitim tipovima zadataka koji se rešavaju kao što su: pretraživanje, klasifikacija, donošenje odluka, planiranje.

U radu je dat prikaz nekih najznačajnijih tehniki veštačke inteligencije. Takođe su diskutovane mogućnosti korišćenja ovakvih sistema u domenu sporta.

1. UVOD

Pojam ‘Inteligentni sistemi’ je pojam koji se koristi u različitim oblastima. Takođe, ovaj termin služi za označavanje niza računarskih tehniki koje se koriste u oblasti veštačke inteligencije. Osnovni pristupi se mogu klasifikovati u dve grupe:

- *simboličke pristupe* – u kojima se znanje eksplicitno prikazuje rečima i simbolima,
- *numeričke pristupe* – kao što su neuralne mreže, genetski algoritmi i fuzzy logika.

U suštini, većina praktičnih inteligentnih sistema su hibridni sistemi više različitih pristupa. Međutim, suštinsko pitanje je da li su ti sistemi stvarno sposobni da se ponašaju inteligentno. No bez obzira na to oni su izuzetno korisni i nude elegantna rešenja za široku klasu različitih problema.

2. ESENCIJALNI ELEMENTI INTELIGENTNIH SISTEMA

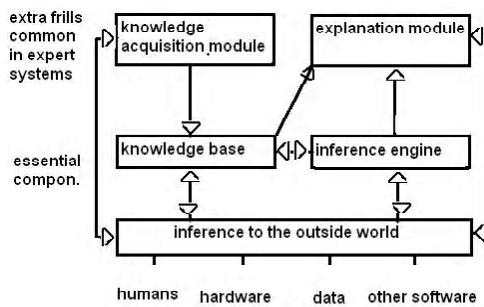
U dugoj istoriji razvoja različitih tehnika i oruđa veštačke inteligencije, razvijen je i niz tehnika koje su izuzetno korisne za praktične primene:

- Sistemi zasnovani na znanju,
- Baze znanja,
- Dedukcija, abdukcija i indukcija,
- Mašine za zaključivanje,
- Deklarativno i proceduralno programiranje,
- Ekspertni sistemi,
- Prikupljanje znanja,
- Pretraživanje,
- Izračunljiva inteligencija.

2.1. Sistemi zasnovani na znanju

U poređenju sa konvencionalnim programima, za upravljanje i korišćenje domenskog znanja, u sistemima zasnovanim na znanju, dve osnovne uloge se jasno izdvajaju. U najjednostavnijim slučajevima postoje dva modula:

- **baza znanja** – modul znanja,
- **mašina za zaključivanje** – centralni modul.

Slika 1.1 Osnovne komponente sistema zasnovanih na znanju

U većini kompleksnih sistema, mašina za zaključivanje može biti realizovana kao sistem zasnovan na znanju koji sadrži meta znanje, tj. znaje o tome kako da se primeni domensko znanje. Eksplicitno odvajanje kontrole od znanja olakšava proces dodavanja novog znanja. Znanje je eksplicitno reprezentovano u bazi znanja, a ne implicitno u strukturi programa.

Mašina za zaključivanje koristi bazu znanja za rešavanje problema slično kako to radi konvencionalni program sa bazom podataka.

2.2. Baza znanja

Jednostavno rečeno baza znanja sadrži pravila i činjenice. Međutim, pravila mogu biti kompleksna a činjenice mogu uključivati sekvene, strukturirane entitete, attribute za te entitete, kao i relacije među njima. Detalji reprezentacije značajno variraju od sistema do sistema. Pogledajmo sledeći jednostavan primer.

Činjenica 1.1.

Pera_Peric_je_sportista

Pravilo 1.1.

IF ?x trenira_u_klubu_Vojvodina THEN ?x

Pravila, slična pravilu 1.1., su koristan način da se izarže različiti tipovi znanja. Potpuno izvesno znanje nije čest slučaj, stoga je neophodno da se uključi i izrazi različit stepen verovatnoće i neizvesnosti u pravilima.

U prikazanom pravilu neizvesnost se može pojaviti u tri slučaja:

- **neizvesnost evidencije** – možda mi nismo sigurni u znanje koje imamo,
- **neizvesnost veze** između činjenice, na primer da Pera_Peric trenira_u_klubu_Vojvodina i zaključka (Mi ne možemo biti sigurni da za sportistu koji trenira_u_klubu_Vojvodina možemo zaključiti da živi_zdravo. Mi samo znamo da bi trebalo da bude tako.)

- **nejasno pravilo** – šta su u stvari rečenice trenira_u_klubu_Vojvodina i živi_zdravo? i kako se one mogu ukomponovati u pravilo.

Prva dva slučaja neizvesnosti mogu se obrađivati Bajesovom teorijom, a poslednji slučaj se može obrađivati fuzzy skupovima i logikom.

Činjenice u bazi znanja su podeljene u:

- **statičke činjenice** – uzete iz domena i smeštene u bazu znanja,
- **izvedene činjenice** – formiraju se u toku rada sistema.

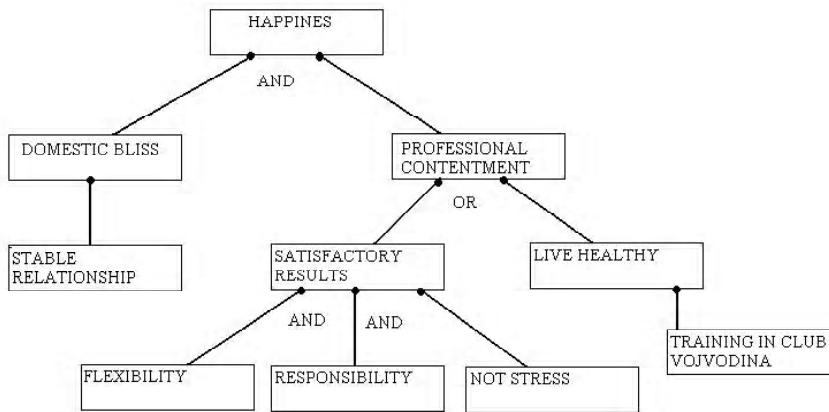
Jedna ili više činjenica može da zadovolji uslov pravila, generišući pri tom novu činjenicu koja se onda zove izvedena činjenica. Primenom, R 1.1 i F 1.1., može se izvesti da je tačno da Pera_Peric živi_zdravo.

Izvedena činjenica može potpuno ili parcijalno da zadovolji neko drugo pravilo kao što je to prikazano u sledećem primeru.

Pravilo 1.2.

*IF ?x živi_zdravo OR ?x ima_zadovoljavajuće_rezultate THEN
 ?x je_profesionalni_takmičar*

Pravila, 1.1 i 1.2., su nezavisna, sve dok zaključak jednog pravila može da zadovolji uslov nekog drugog pravila. Međuzavisnost među pravilima definiše mrežu kao što je prikazano na Sl. 1.2., koja se zove mreže zaključivanja.

Slika 1.2. Mreža zaključivanja

2.3. Dedukcija, abdukcija i indukcija

Pravila koja formiraju mrežu zaključivanja se koriste da povežu uzrok i posledicu.

IF <uzrok> THEN <posledica>

Koristeći mrežu zaključivanja, možemo zaključiti da ako Pera_Peric trenira_u_klubu_Vojvodina i ima stabilnu_vezu (uzroci) on je_srećan (posledica). Ovaj process se zove **dedukcija** i.e. **uzrok + pravilo => posledica**.

Međutim, postoji niz problema (na primer dijagnoza) koji obuhvataju rezonovanje u obrnutom smeru. Ovaj process se zove **abdukcija** i.e.: **posledica + pravilo => uzrok**.

Imajući u vidu činjenicu da Pera_Peric je_srećan, možemo zaključiti koristeći abdukciju da Pera_Peric uživa u porodičnom zadovoljstvu i da je profesionalno zadovoljan. Standardni ‘problem’ tj. ograničenje je da mreža zaključivanja predstavlja zatvoreni svet, gde ništa van njegovih granica nije poznato i dostupno.

Ako imamo puno primera uzroka i posledica, možemo formirati pravila kada ih povezuju. Na primer, ako važi da svaki sportista koji trenira_u_klubu_Vojvodina, takođe i živi_zdravo, možemo formirati pravilo **Pravilo 1.1.**

IF ?x trenira_u_klubu_Vojvodina THEN ?x živi_zdravo

Indukcija je process formiranja pravila na osnovu skupa uzroka i posledica: **uzrok + posledica => rule.**

2.4. Mašina za zaključivanje

Postoje dva karakteristična tipa mašina za zaključivanje.

- **ulančavanje unapred** ili zaključivanje vođeno podacima,
- **ulančavanje unazad** ili zaključivanje vođeno ciljem.

Sistem zasnovan na znanju koji radi u modu ulančavanja unapred uzima raspoložive činjenice i generiše koliko god je moguće novih činjenica. Zbog toga je izlaz nepredvidiv. Ovaj pristup se, tipično koristi, u problemima interpretacije, gde želimo da znamo da li nam sistem može nešto više reći o konkretnim podacima.

Ulančavanje unazad je korisno kada se zahteva striktno i precizno rešenje, kao što je to slučaj u sistemima za planiranje.

2.5. Deklarativno i proceduralno programiranje

Informacije o problemu koji treba da bude rešen su predstavljene u bazi znanja. Često su takve informacije deklarativne, zadate u formi činjenica, pravila ili relacija bez detalja o tome kada i gde će ta informacija biti primenjena. Detalji kao što su kako, kada i da li će znanje biti upotrebljeno su implicitno ostavljene u zadataku mašini za zaključivanje.

Mašina za zaključivanje je programirana proceduralno (skup sekvenčnih komandi) tako da obuhvata ekstrahovanje i korišćenje informacija iz baze znanja. Ovaj zadatak se može eksplicitno obezbediti korišćenjem metaznanja (znanje o znanju). Međutim suviše je pojednostavljenо gledište da su sve baze znanja pisane deklarativno a sve mašine za zaključivanje proceduralno.

U realnim sistemima, kolekcije deklarativnog znanja (kao što su skupovi pravila) obično treba da bude dopunjena proceduralnim informacijama. Takođe postoje mašine za zaključivanje koje treba programirati deklarativno.

2.6. Ekspertni sistemi

Ekspertni sistemi su specijalna vrsta sistema zasnovanih na znanju, koji treba da obuhvate ekspertske znanje iz odgovarajuće oblasti i da funkcionišu kao konsultanti. Namena ekspertnog sistema je da se ponaša kao ljudski ekspert koji može da daje konsultantske usluge vezane za široku klasu problema iz oblasti za koju je napravljen. Obzirom na namenu i način realizacije, ekspertni sistem daje savete, sugestije i preporuke.

Ljuska ekspertnog sistema je u stvari ekspertni sistem sa praznom bazom znanja.

2.7. Prikupljanje znanja

Jedna od najznačajnijih faza koja prethodi reprezentaciji znanje je prikupljanje znanja. Mogu se uočiti tri tehnike i načina za prikupljanje relevantnog znanja u odgovarajućem domenu:

- znanje se prikuplja nezavisno od eksperta i njegovog znanja i pomoći,
- inženjer baze znanja je ekspert iz odgovarajuće oblasti,
- sistem uči automatski iz primera koji su sačuvani u odgovarajućoj formi na odgovarajućem mestu.

Inženjer znanja (osoba koja prikuplja znanje od eksperta i u odgovarajućoj formi ga kodira u bazu znanja) intervjuje jednog ili više eksperata i pokušava da od njih izviče najbolje i najkvalitetnije znanje ali tako da ga on sam razume (često inženjer znanja ne zna ništa, ili vrlo malo, o domenu za koji se pravi ekspertni sistem).

2.8. Pretraživanje

Pretraživanje je jedna od ključnih tehnika za rešavanje širokog spektra različitih problema i predstavlja jednu od značajnih tehnika u intelligentnim sistemima. Rešavanje problema tretira pretraživanje kao pogodan mehanizam za dizajniranje, planiranje, kontrolu, akcije, dijagnozu grešaka. Pretraživanje se realizuje tako da se traži u prostoru mogućih rešenja i pokušava se da se nađe jedno ili više prihvatljivih (ili optimalnih) rešenja.

U slučaju kada se pretražuje baza znanja, pogodno je testirati sve alternative pre nego se selektuje jedna od njih. Ova tehnika je poznata pod imenom "iscrpljujuće pretraživanje". Praktično pretraživanje u svakom slučaju mora biti selektivno. To znači da se kandidati za rešenje u prostoru pretraživanja organizuju u formi stabla pretraživanja.

Za sistematsko pretraživanje stable razvijene su dve alternativne strategije.

- **Pretraživanje prvo-u-dubinu (depth-first),**
- **Pretraživanje prvo-u-širinu (breadth-first).**

Ove dve dobro poznate tehnike u oblasti računarstva, predstavnici su takozvane tehnike slepog pretrazivanja (***blind search***). Takvo pretraživanje se može učiniti efikasnijim ili eliminisanjem nekorisnih kategorija (“odsecanje stable pretraživanja”) ili testiranjem prvo više, a potom manje, verovatnih alternativa. Da bi se ovakvo pretraživanje realizovalo neophodno je primeniti neku heuristiku na proces pretrage.

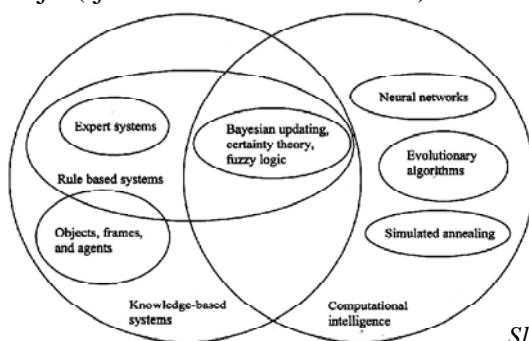
2.9. Izračunljiva inteligencija

U prethodnim poglavljima su predstavljeni neki elementi sistema zasnovanih na znanju u kojima je znanje eksplicitno predstavljeno u formi reči i simbola koji su potom kombinovani u formu pravila, činjenica, relacija ili nekih kompleksnijih struktura. Ove simboličke tehnike su suprotnost numeđičkim tehnikama koje obuhvataju genetske algoritme i neuralne mreže.

U takvim sistemima znanje je reprezentovano numeričkim vrednostima koje se koriguju u toku rada sistema i omogućuju njegov bolji rad i veću tačnost.

Tehnike, koje su poznate pod zajedničkim imenom izračunljiva inteligencija ili soft computing obuhvataju:

- neuralne mreže,
- genetske algoritme, ili još opštije, evolucione algoritme,
- verovatnosne metode kao što su Bayesian updating and certainty factors,
- fuzzy logika,
- kombinacija ovih tehnika ili međusobno ili sa sistemima zasnovanim na znanju (tj. simboličkim tehnikama).

Slika 1.3. Kategorije inteligentnih sistema

3. NEKE MOGUĆE PRIMENE U SPORTU

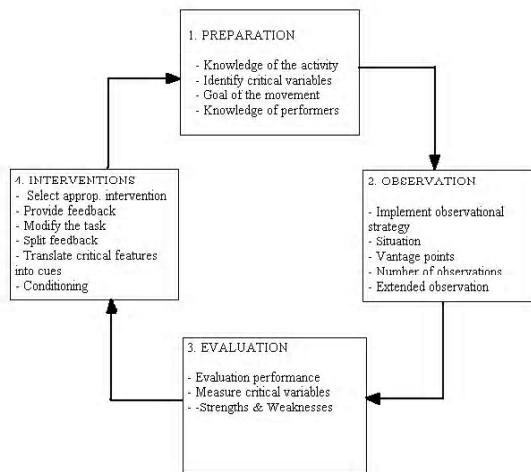
Inteligentne tehnike i sistemi se mogu uposlitи i koristiti u različitim oblastima: medicina, inženjerstvo, ekonomija, sport i tako dalje. Takođe se mogu koristiti i za različite namene i zadatke: pretraživanje, klasifikacija, planiranje, donošenje odluka.

3.1. Opšti model znanja

Ako posmatramo sport kao domen za primenu inteligentnih sistema takođe su moguće raznovrsne primene. Čini se da je moguće predložiti opšti model inteligentnog sistema koji se može primenjivati u raznim sportskim sistemima (pogledaj Sliku 1.4.).

Na primer, model se može objasniti i na sledeći način: Proces analize obuhvata razumevanje sportiste, njegovih aktivnosti i fizičkog stanja, vežbi koje obavlja kao i cilja koji je postavljen i koji treba da dostigne (PREPARATION faza). Potom se mogu posmatrati i pratiti (OBSERVATION faza) i proračunavati performanse (EVALUATION faza) pre nego što se dobije i primeni povratna informacija na dalje aktivnosti sportiste (INTERVENTIONS faza). Jedna od mogućnosti da se podrži i realizuje ovaj niz aktivnosti jeste da se implementira oruđe koje odgovara koracima 2, 3 i 4 predloženog modela a koje bi pomočilo u praćenju procesa i obezbeđivanju povratne informacije. Ovakvom povratnom informacijom bi se postiglo kvalitetnije pripremanje i podrška rada sportiste.

Mogu se na bazi ovog modela implementirati različita oruđa (polu-inteligentna ili inteligentna) kojima bi se opisivale aktivnosti (kvalitativno) i vršila merenja (kvantitativno) za odgovarajućeg sportistu ili grupu sportista iz iste discipline. Kvalitativna analiza može da ukaže na elemente i probleme koji nisu jasno i eksplicitno uočljivi, dok kvantitativna analiza može biti esencijalna za uspostavljanje promena i boljih intervencija u aktivnostima sportista a može i da doprinese boljim rezultatima komparativne analize između više sportista.

Slika 1.4. Jedinstven model obrade znanja u različitim oblastima sporta.

3.2. Ishrana sportista

Jedna od takođe interesantnih oblasti primene inteligentnih tehnika u domenu sporta je i ishrana sportista.

Svi sportisti treba da poštuju odgovarajuća pravila zdrave ishrane da bi povećali performance svojih rezultata kako u toku treninga tako i na takmičenjima. Neki važni principi vezni za ishranu sportista su:

- Održavati dobar izgled tela i muskulature u skladu sa sportom kojim se sportista bavi - unositi odgovarajuću količinu kilodžula u skladu sa veličinom tela i propisanim treninzima.

- Održavati odgovarajuću strukturu i kvalitet mišića u skladu sa zahtevima treninga i takmičenja jedući hranu bogatu ugljenim hidratima. Balansirati ishranu tako da se smanjuje količina masne hrane.

- Jesti raznovrsnu hranu koja obezbeđuje adekvatnu količinu kvalitetnih proteina, vitamina i minerala. Potreba za nekim vrstama hrane raste u skladu sa povećanjem napora i težim treninzima.

- Pratiti potrebu za tečnošću. Treba uzimati tečnost u svim fazama treninga (pre, za vreme, posle) da bi se sprečilo dehidriranje.

Sportisti se razlikuju po svom izgledu (visina, težina, razvijenost mišića) i imaju različite režime i programme vežbanja. Mada svaki od njih sledi predložena pravila ishrane njihovi obroci se mogu drastično razlikovati. Sportisti koji naporno treniraju satima svakog dana treba da jedu velike obroke sa

puno ugljenih hidrata i kilodžula. Ogoromni, visoki sportisti, kao što su bacači kugli, treba da jedu više nego manji, sitniji sportisti, kao što su gimnastičari. Većina sportista mora da organizuje obroke u skladu sa rasporedom treninga i takmičenja. U primeru je dat prikaz tipičnih obroka za večeru za različite sportiste.

Primer.

a. Košarkaši (muškarci)

Košarkaši obično igarju utakmice u poponevnim i večernjim satima i potrebno im je neko jelo pre i neko osveženje posle utakmice. Kako su oni obično visoki preko 190 cm i teški preko 100 kg, oni imaju potrebu da unose u organizam velike količine kilodžula da bi održavali svoje telo. Jelo pre utakmice (obično oko 17:30-18) treba da im omogući ugljene hidrate i dovoljnu količinu tečnosti. Da bi se na terenu osećali ugodno treba da jedu 3 sata pre utakmice i jedan takav tipični obrok je naveden u nastavku:

- 3-4 šolje testenine sa sosom na bazi paradajza
- 2 kriške graham hleba
- manju činiju voćne salate i čašu voćnog soka

Obrok posle utakmice (obično oko 22 sata) treba da obnovi utrošenu tečnost i ugljene hidrate. Ovaj obrok se preporučuje odmah posle utakmice da bi košarkaše što pre oporavio i da se ne bi prejeli i osećali neugodno.

- sportisti treba da piju odmah posle utakmice
- 2 sendviča sa graham hlebom, šunkom i paradajzom sa što manjom količinom margarina
- Milk šejk od banane - 500-750 ml (obrano mleko, banana, mleko u prahu i 2 kašike niskokaloričnog sladoleda)

b. Gimnastičarke (žene)

Gimnastičarke u principu treba da jedu male obroke. One treba da održavaju unos energenata (kilodžula) na niskom nivou da bi održale dobru formu i nizak nivo masnoća. Njihove energetske potrebe su male jer su njihovi treninzi slabijeg intenziteta i ne troše se puno. Iako treniraju satima u toku dana, za njihove aktivnosti se zahteva veština, snaga i fleksibilnost sa ponekim kraćim intenzivnim naporima. Njihova hrana se bira sa puno opreza i znanja da bi obezbidle maksimalnu hranljivi vrednost uz minimalno kilodžula. Praktično treba da jedu hranljive obroke sa minimalno masnoća.

- Mala porcija grilovanog posnog mesa (sva masnoća je odstranjena)
- Kuvani krompir srednje veličine

- Srednja porcija koju čine tri vrste povrća (pr. šargarepa, pasulj, brokuli)
- 200 g niskokaloričnog voćnog jogurta.

c. Maratonci (muškarci)

Maratonci jedu velike količine ugljenih hidrata (koji predstavljaju najbolje gorivo za njihove mišiće) da bi izdržali svakodnevne naporne treninge. Mada su oni vitki i mišićavi (65 kg) njihove enegretske potrebe su velike jer troše velike količine energije i na treninzima i na takmičenjima. Osim toga moraju da piju velike količine tečnosti (voda i energetski napitci) u toku treninga, a takođe moraju i u toku večernjeg obroka da unoše velike količine tečnosti da bi oporavili organizam.

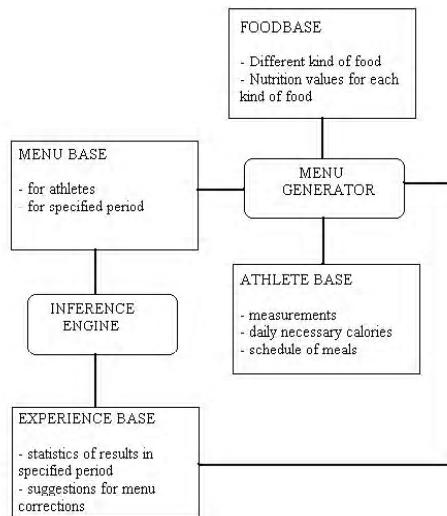
- srednja porcija grilovanog posnog mesa - odstranjene sve masnoće
- 3 šolje testenine i 1 veliki kuvani krompir
- 1 šolja povrća (kao za gimnastičare)
- 2 kriške graham hleba
- velika posuda voćne salate sa 200 g niskokaloričnog jogurta
- 2 čaše voćnog soka (plus puno vode)

d. Veslači (muškarci)

Veslači su obično krupnije telesne konstitucije (85kg) i treniraju naporno po 3-4 sata svakog dana. Stoga oni imaju velike potrebe za energentima i ugljenim hidratima. Da bi zadovoljili na adekvatan način potrebe za hranom a da se ne bi prejedali i osećali nelagodno, potrebno je da imaju 2 večernja obroka sa razmakom od par sati. Kao i košarkaši treba da upotrebljavaju voćno-mlečne kaše. Ovakvi napitci su izuzetno hranljivi i sa malom količinom masnoća. Osim toga i oni moraju da vode računa da unoše što više tečnosti jer se jako znoje u toku treninga.

- Obrok 1 (19:00) - isti obrok kao za maratonce
- Obrok 2 (21:30 pm) - velika činija cerealija sa polumasnim mlekom i kaša od banana, slično kao za košarkaše

Gore navedeni primer odabira namirnica i predloga obroka za razne kategorije sportista može biti dobar domen za primenu inteligentnih sistema. Ovakav sistem bi mogao da posluži za generisanje raznovrsnih i kvalitetnih menija za sportiste (pojedince, timove, reprezentaciju) kako za kraće propreme tako i za duže periode. Globalna struktura takvog sistema je predložena na Slici 1.5..

Slika 1.5. Globalna struktura inteligentnog sistem

Baza namirnica (FOODBASE) – je baza neophodnih podataka (kao i nutritivne vrednosti) za različite namirnice i jednostavna jela, da bi se formirali meniji. Baza treba da sadrži što više raznovrsnih namirnica kako bi se generisali što kvalitetniji obroci i kompletни meniji.

Baza sportista (ATHLETEBASE) – sadrži sve neophodne podatke (uključujući dimenzije i gabarite) o sportistima kao i specifičnosti programa za trening.

Baza menija (MENUBASE) – sadrži specifične zahteve koji se postavljaju kada je ishrana sportista u pitanju za određeni vremenski period (za nedelju dana, mesec dana,...). Ovi podaci su dostupni i koriste se za generisanje visoko-kvalitetnih menija. U sistem se mogu ugraditi različite inteligentne tehnike koji povećavaju kvalitet rada sistema.

Iskustvena baza (EXPERIENCEBASE) – sadrži različite statističke podatke (koji se prikupljaju periodično) i koriste u svrhu nalaženja korelacije između hrane koju su sportisti konzumirali i rezultata koji su postigli. Najinteligentnije ponašanje sistema bi se moglo očekivati u generisanju kvalitetnijih menija na osnovu iskustvenih podataka.

4. ZAKLJUČAK

Različiti ljudi, uključujući i istraživače i naučnike imaju različita mišljenja kada je veštačka inteligencija u pitanju. Matematičari pokušavaju da nađu i primene razne teorije (logička konzistentnost, elementi neizvesnosti i verovatnoće,...). Oni se uglavnom bave i pronalaženjem i primenama različitih algoritama rezonovanja i zaključivanja.

Računarski stručnjaci obezbeđuju alate i oruđa koji podpomažu i podržavaju primenu veštačke inteligencije. Softverski sistemi u oblasti veštačke inteligencije postaju sve veći i zahtevniji u pogledu brzine rada i memorije što razvijena svetska industrija računara prati i obezbeđuje.

Istorija razvoja veštačke inteligencije beleži svoje uspone i padove, optimizam, entuzijazam ali i posustajanje i čorsokake. Takođe su se smenjivali i ciklusi uvodjenja novih kreativnih pristupa al i sistematskog usavršavanja najboljih korišćenih tehnika. Najskoriji progres u razumevanju osnove funkcionisanja intelligentnih sistema omogućava i njihovo kvalitetnije poboljšanje i bolju primenu i korišćenje u realnim sistemima.

Svakako, da bi se implementirali dobri intelligentni sistemi neophodna je tesna saradnja između računarskih stručnjaka, matematičara i eksperata iz odgovarajućih domena. Namena ovog i budućeg rada je da se postigne i dizajnira dobar model intelligentnog sistema koji bi se mogao primeniti u raznim oblastima sporta.

REFERENCE.

- [1] Burke, L. The complete guide to food for sports performance: a guide to peak nutrition for your sport. 2nd ed. North Sydney : Allen and Unwin, 1995
- [2] Hopgood, A., Intelligent Systems for Engineers and Scientists, CRC Press, 2001.
- [3] Russell, S., Norvig, P.: Artificial intelligence – a modern approach, Prentice Hall. 1995.
- [4] [Sports Nutrition Topics Page](#)

Dr Duško Bjelica

ZAVISNOST TJELESNIH SPOSOBNOSTI OD SPORTSKOG TRENINGA KOD POPULACIJE FUDBALSKIH KADETA CRNE GORE

UVOD

Ovim istraživanjem je obuhvaćena crnogorska omladina muškog pola uzrasta četrnaest godina, koja po broju ispitanika predstavlja reprezentativni uzorak tog uzrasta Crne Gore.

Ispitanici su podijeljeni prema uzrastu, geografskoj sredini i angažovanosti u fudbalskom sportu.

Prema geografskoj sredini ispitanici su iz kontinentalne oblasti.

Grupa je podijeljena u dvije podgrupe, na podgrupu ispitanika koji se organizovano ne bave sportom i na podgrupu koja se organizovano bavi fudbalskim sportom.

Konačna definicija podgrupa ispitanika bi imala sljedeći oblik:

1. Prva podgrupa: dječaci od četrnaest godina iz kontinentalnih oblasti koji se bave aktivno fudbalskim sportom.

2. Druga podgrupa: dječaci od četrnaest godina iz kontinentalnih oblasti koji se ne bave aktivno sportom.

Primijenjene varijable su isključivo biomotoričke prirode.

Ispitivana je značajnost razlika nivoa biomotoričkih vrijednosti između grupa, pojedinačno, prema aktuelnim varijablama.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Na osnovu pilot-istraživanja moguće je bilo utvrditi postojanje osnovnog zadatka ovog istraživanja, a to je da se utvrdi eventualna razlika u opštim biomotoričkim sposobnostima između dječaka četrnaestogodišnjaka iz kontinen-

talnih krajeva, koji su aktivno uključeni u proces treninga, i dječaka četrnaestogodišnjaka iz kontinentalnih krajeva, koji nijesu aktivno uključeni u sistematski trening.

METODIKA ISTRAŽIVANJA

Budući da je istraživanje zasnovano na mjerenu određenjih tjelesnih sposobnosti, neophodno je da se za istraživanje tog tipa odrede uzorci koji bi imali odgovarajuće standarde. Pošto se u ovoj studiji radi o komparaciji određenih vrijednosti biomotoričkih dimenzija, za ovo istraživanje određeni su primarni zadaci:

- izabrati ispitanike prema uzrastu i polu u onolikom broju, koji bi mogao da reprezentuje populaciju cjelog istraživanog regiona;
- izvršiti takav izbor testova koji bi predstavljao tipičan nadpražni isječak submaksimalnih opštih biomotoričkih sposobnosti;
- izvršiti takav izbor testova koji bi predstavljao tipičan nadpražni isječak submaksimalnih specifičnih biomotoričkih sposobnosti.
- Sva mjerena su izvršena u istim ili sličnim uslovima za svaku pojedinu grupu ispitanika.
- Mjerioci su bili kvalifikovani za taj posao, a prije toga je sprovedena instruktaža za svakog mjerioca.

UZORAK ISPITANIKA

Prva podgrupa ispitanika je izabrana iz školske populacije kontinentalnog područja istraživanog regiona.

Ispitanici su ispunjavali sljedeće uslove:

- da su muškog pola,
- da su uzrasta 14 godina plus-minus šest mjeseci, i
- da su organizovano uključeni u bavljenje fudbalskim sportom.

Dруга podgrupa ispitanika je izabrana iz školske populacije kontinentalnog područja istraživanog regiona.

Ispitanici su ispunjavali sljedeće uslove:

- da su muškog pola,
- da su uzrasta 14 godina plus-minus šest mjeseci, i
- da nijesu organizovano uključeni u bavljenje fudbalskim sportom.

UZORAK VARIJABLI

Pošto predmet istraživanja obuhvata samo nivo biomotoričkih dimenzijskih, varijable su izabrane iz repertoara biomotoričkog prostora. Sa ciljem da računar brže svrstava podatke, sve su varijable simbolično prikazane sa što manje slovnih znakova.

Za ovo istraživanje iz prostora opštih biomotoričkih dimenzija su izabrane sljedeće varijable:

1. Za procjenu jednokratne maksimalne kontrakcije primijenjen je test - skok u dalj iz mjesta - SDM.

2. Za procjenu repetitivne maksimalne kontrakcije primijenjen je test - sprint na 20 metara - SP20.

3. Za procjenu repetitivne maksimalne kontrakcije sa elementom brzinske izdržljivosti primijenjen je test - sprint na 60 metara - SP60.

4. Za procjenu repetitivne maksimalne kontrakcije sa elementom brzinske izdržljivosti uz pliometrijske kontrakcije primijenjen je test - sprint 4 x 15 metara - S4x15.

5. Za procjenu repetitivne brzine kranijalnih ekstremiteta bez velikog opterećenja primijenjen je test - taping rukom - TAPR.

6. Za procjenu repetitivne brzine kaudalnih ekstremiteta bez velikog opterećenja primijenjen je test - taping nogom - TAPN.

Za ovo istraživanje iz prostora specifičnih biomotoričkih dimenzija biće izabrane sljedeće varijable:

7. Za procjenu jednokratne koordinacije (preciznost udarca nogom) primijenjen je test - elevaciona preciznost - PREL.

8. Za procjenu jednokratne koordinacije (preciznost udarca nogom) primijenjen je test - udarac na gol, lopta se kreće iznad tla - PRG.

9. Za procjenu jednokratne koordinacije (preciznost udarca nogom) primijenjen je test - udarac na gol, lopta se kreće po tlu - PRT.

10. Za procjenu repetitivne koordinacije (kontrolisano baratanje loptom) primijenjen je test - kontrolisani naizmjениčni kontakt sa loptom nakon svakog odbijanja od tla - BRT.

11. Za procjenu repetitivne koordinacije primijenjen je test - broj udaraca o zid za 20 sekundi, lopta se kreće po tlu - ZD20.

12. Za procjenu repetitivne koordinacije primijenjen je test - broj udaraca o zid za 20 sekundi, lopta se odbija od tla - ZDOD.

13. Za procjenu brzine kretanja sa loptom primijenjen je test - vođenje lopte po lučnoj putanji - VLUK.

14. Za procjenu brzine kretanja sa loptom primijenjen je test - vođenje lopte po kružnoj putanji - VKRG.

15. Za procjenu brzine kretanja sa loptom primijenjen je test - vođenje lopte po cik-cak putanji između prepreka - SLAL.

S obzirom na cilj ovog istraživanja, definisan naslovom projekta, da se odredi postojanje ili nepostojanje statistički značajnih razlika statističkih serija između podgrupa, za ovo istraživanje primijenjene su samo one statističke operacije koje su najmanje nejasne a najviše indikativne.

Svaka statistička analiza se zasniva na zakonu velikih brojeva, koji u svakoj statističkoj seriji ukazuju na odredjenu raspršenost. Ta raspršenost, kada se radi o statističkim skupovima o kojima je riječ u ovom istraživanju, ima svoje pravilo, a to je da su ekstremno visoki ili ekstremno niski rezultati tim malobrojniji što je ta ekstremnost veća. Ovo pravilo je definisano Gausovom krivom odnosno normalnom raspodjelom. Statistika kao pomoćna nauka skoro sve svoje procedure zasniva na normalnoj raspodjeli.

U prvoj fazi statističke procedure su za svaku statističku seriju utvrđivane mjere disperzije. Izmjerene su mjere varijabilnosti apsolutnim mjerama (intervali varijacije, standardne devijacije, najveće i najmanje vrijednosti, aritmetičke sredine, standardne pogreške aritmetičkih sredina, i varijanse). Mjere varijabilnosti u relativnim odnosima prikazane su koeficijentima varijacije, trećim i četvrtim momentima.

U drugoj fazi, pomoću drugog, trećeg i četvrtog momenta izračunate su mjere asimetričnosti i mjere zakriviljenosti (spljoštenosti) Gausove krive, na osnovu kojih su utvrđivane mogućnosti primjene statističkih procedura.

U trećoj fazi, na osnovu izračunatih podataka koji spadaju u deskriptivnu statistiku, primijenjene su statističke procedure koje spadaju u komparativnu statistiku (korelaciona analiza, t-test za male uzorke, između čijih aritmetičkih sredina postoji korelacija, i t-test za male uzorke između čijih aritmetičkih sredina ne postoji korelacija, odnosno analiza varijanse).

Navedene vrijednosti su izračunavane kompjuterskim statističkim paketom SPSS-8.0:

Koeficijenti pouzdanosti očitavani su sa tabela graničnih vrijednosti u t-distribucijama, prema međunarodnim konvencijama.

Provjera rezultata dobijenih komparativnim statističkim procedurama izvršena je posebnim programima:

Programom DISCOMP izvršena je identifikacija multivarijantnih aberantnih objekata u dvodimenzionalnom Hotellingovom prostoru, gdje je utvrđeno da u entitetu 176 i u 15 varijabli postoje samo 4 aberantna objekta, odnosno 2% od ukupnog uzorka ispitanika.

Programom DISC-verzija 1.0, (autor Konstantin Momirović) izvršena je kanonička diskriminativna analiza u Mahalanobisovom prostoru sa asimptotskim testovima značajnosti i dodatnim identifikacionim strukturama.

Programom REPMEANS izvršena je analiza reprezentativnosti aritmetičkih sredina.

Programom DISCOUT izvršena je identifikacija multivarijantnih aberantnih objekata u Mahalanobisovom i Momirovićevom prostoru - broj aberanta za makro-uzorak, 21(24).

Za obradu rezultata programa DISCOMP, DISC-1.0, REPMEANS i DISCOUT rezultati su, takođe za makro-uzorak, postavljeni u 176 redova i osamnaest kolona.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Prilikom mjerjenja na više mjesta su se pojavili slučajevi izostanaka (prehlade, zakašnjavanje i sl) tako da je nakon eliminisanja ispitanika čiji podaci nisu bili kompletirani za ovo istraživanje u uzorku ispitanika ostalo 44 ispitanika sa kompletiranim rezultatima mjerjenja.

Ovaj uzorak ispitanika podijeljen je na dvije podgrupe, od kojih je svaka nosila posebne karakteristike, shodno naslovu ovog rada, koje su navedene u definisanju uzorka ispitanika.

Uzorak varijabli je podijeljen na grupu varijabli iz opšteg biomotoričkog prostora (šest) i na grupu varijabli iz specifičnog biomotoričkog prostora (devet).

Varijable iz specifičnog biomotoričkog prostora su podijeljene na varijable koje karakterišu tehničke elemente koji se uglavnom vrše u mjestu (6) i na varijable koje karakterišu tehničke elemente koji se vrše u kretanju (3).

Sva vrednovanja su vršena prema karakteristikama podgrupa i prema opštim i specifičnim varijablama iz biomotoričkog prostora.

Rezultati istraživanja su prikazani po fazama, kako su se odvijali hronološki.

U prvoj fazi su prikazani sirovi rezultati mjerena, složeni u posebne serije, prikladne za statističku obradu.

U drugoj fazi su za svaku grupu izračunate statističke deskripcije da bi se utvrdili standardi za formiranje normalne raspodijele (Gausova kriva).

U trećoj fazi su izračunate neophodne vrijednosti radi utvrđivanja nivoa značajnosti razlika, definisanih u hipotetskom prostoru.

PRVA FAZA OBRADE PODATAKA

Prikaz sirovih rezultata mjerena, svrstanih u statističke serije prema uzrastu, organizovanom treniranju u fudbalskom klubu i prema regiji stalnog stanovanja.

Svaka podgrupa je obuhvatala 22 ispitanika i od kojih su izmjerene vrijednosti za svaku od petnaest varijabli.

Ispitanici (entiteti) su prikazani u redovima (22 reda) a varijable u kolonama (15 kolona) sa maksimalnim skraćenicama sa najviše pet slovnih mjesta kako bi računar mogao na ogovarajući način da automatski svrstava redove i kolone. Ukrštanjem x-ose i y-ose lako je moguće očitati rezultate svake varijable za svakog ispitanika.

Radi preglednije obrade i konkretnijeg zaključivanja, prostor specifičnih biomotoričkih dimenzija podijeljen je u dva dijela: na tehničke elemente koji se izvode uglavnom u mjestu i na tehničke elemente koji se izvode u tipičnom kretanju za fudbalski sport.

U tom smislu su konstruisane i tabele u kojima su za svaki specifični entitet rezultati prikazani u tri tabele, od kojih prva prikazuje sirove rezultate iz opšte biomotorike, dok druge prikazuju sirove rezultate iz specifične fudbalske biomotorike, tehničke elemente uglavnom u mjestu, odnosno tehničke elemente u tipičnom fudbalskom kretanju.

Tab.br.1.

Sirovi rezultati mjerena dječaka iz prve podgrupe: četrnaest godina, angažovani u fudbalskom klubu, kontinentalna regija, opšte biomotoričke sposobnosti.

TAPR	TAPN	SP60	SP20	SDM	S4x15
45.00	33.00	8.12	3.34	2.12	13.95
45.00	31.00	8.29	3.31	1.94	13.72
42.00	29.00	8.47	3.19	2.00	13.47
42.00	27.00	7.84	3.19	1.90	14.30
44.00	28.00	7.59	3.03	2.22	13.06
40.00	28.00	8.15	3.25	2.00	13.61
37.00	29.00	7.75	3.09	2.35	12.97
41.00	29.00	9.00	3.43	1.95	14.15
44.00	33.00	7.00	3.10	2.32	12.57
40.00	29.00	8.34	3.32	2.00	14.75
44.00	28.00	8.56	3.25	2.09	14.22
44.00	28.00	8.61	3.25	2.11	13.94
40.00	32.00	8.22	3.36	1.94	13.70
44.00	32.00	7.64	3.15	2.00	13.50
41.00	29.00	9.20	3.42	2.00	14.28
37.00	29.00	7.80	3.08	2.22	13.00
41.00	28.00	8.18	3.26	2.00	13.58
44.00	28.00	7.60	3.02	2.34	13.56
42.00	27.00	7.86	3.18	1.96	12.97
43.00	29.00	8.46	3.19	2.32	14.14
45.00	30.00	8.32	3.30	2.01	12.56
44.00	33.00	8.22	3.32	2.11	14.70

Tab.br.2.

Sirovi rezultati mjerena dječaka iz prve podgrupe: četrnaest godina, angažovani u fudbalskom klubu, kontinentalna regija, specifične biomotoričke sposobnosti - u mjestu.

PREL	PRG	PRT	ZD20	ZDOD	BRT
21.00	6.00	21.00	16.00	43.00	42.00
18.00	7.00	19.00	19.00	19.00	14.00
16.00	7.00	15.00	17.00	15.00	32.00
22.00	3.00	16.00	20.00	7.00	14.00
13.00	4.00	15.00	18.00	5.00	2.00
16.00	4.00	17.00	12.00	6.00	2.00
8.00	7.00	17.00	15.00	5.00	12.00
20.00	4.00	19.00	16.00	5.00	9.00
12.00	6.00	16.00	18.00	9.00	7.00
18.00	5.00	19.00	17.00	5.00	7.00
11.00	6.00	17.00	14.00	6.00	12.00
23.00	7.00	22.00	20.00	38.00	38.00
19.00	7.00	20.00	19.00	22.00	20.00
19.00	8.00	17.00	21.00	16.00	30.00
24.00	4.00	17.00	18.00	8.00	15.00
16.00	5.00	16.00	14.00	6.00	4.00
11.00	7.00	18.00	16.00	4.00	3.00
22.00	5.00	19.00	17.00	5.00	9.00
14.00	7.00	18.00	16.00	6.00	8.00
20.00	5.00	17.00	17.00	10.00	7.00
13.00	6.00	20.00	19.00	6.00	6.00
24.00	8.00	20.00	16.00	5.00	10.00

Tab.br.3.

Sirovi rezultati mjerena dječaka iz prve podgrupe: četrnaest godina, angažovani u fudbalskom klubu, kontinentalna regija, specifične biomotoričke sposobnosti - u kretanju.

VLUK	SLAL	VKRUG
17.07	12.12	8.37
18.09	10.41	8.75
17.95	9.90	7.88
17.69	13.28	9.00
18.40	11.94	19.00
17.47	12.03	8.40
16.63	11.81	9.05
17.93	11.34	3.31
17.50	13.03	7.78
17.19	14.48	8.38
19.04	13.04	10.00
17.00	12.15	10.30
17.95	10.40	18.32
17.90	10.12	8.70
17.77	12.98	7.82
18.24	12.02	9.22
17.42	11.87	8.43
19.95	11.96	9.07
17.82	11.35	9.33
16.55	12.98	7.74
17.08	14.44	8.42
18.98	13.04	10.24

Tab.br.4

Sirovi rezultati mjerena dječaka iz druge podgrupe: četrnaest godina, nijesu angažovani u fudbalskom klubu, kontinentalna regija, opšte biomotoričke sposobnosti.

TAPR	TAPN	SP60	SP20	SDM	S4x15
52.00	29.00	9.44	3.62	2.05	13.93
43.00	26.00	10.63	3.73	1.87	14.41
53.00	28.00	9.61	3.55	2.19	13.50
50.00	25.00	9.90	3.72	1.71	14.30
50.00	24.00	9.49	3.60	1.93	14.02
47.00	23.00	8.98	4.00	1.68	14.22
39.00	26.00	9.00	4.10	1.72	13.68
42.00	27.00	10.50	3.90	1.88	13.60
42.00	22.00	10.48	3.74	1.78	14.10
49.00	28.00	10.30	3.76	2.10	14.08
40.00	25.00	8.90	3.88	1.82	13.88
48.00	24.00	9.14	3.78	2.12	13.98
50.00	23.00	9.18	3.80	1.78	14.00
43.00	28.00	9.16	3.78	1.78	14.00
51.00	22.00	9.20	3.90	1.80	13.90
46.00	27.00	9.24	4.00	1.66	13.77
46.00	24.00	9.28	3.66	1.87	14.25
39.00	24.00	9.22	3.70	2.00	14.20
40.00	25.00	9.26	3.66	2.02	13.80
38.00	22.00	9.44	3.70	1.90	13.66
41.00	27.00	9.44	3.54	1.88	13.88
42.00	27.00	8.96	3.86	1.60	13.90

Tab.br.5.

Sirovi rezultati mjerena dječaka iz druge podgrupe: četrnaest godina, nijesu angažovani u fudbal-skom klubu, kontinentalna regija, specifične biomotoričke sposobnosti - u mjestu.

PREL	PRG	PRT	ZD20	ZDOD	RRT
20.00	5.00	15.00	12.00	20.00	3.00
20.00	6.00	19.00	10.00	6.00	16.00
8.00	4.00	15.00	15.00	3.00	9.00
20.00	5.00	12.00	12.00	6.00	6.00
17.00	5.00	10.00	6.00	18.00	8.00
16.00	3.00	18.00	8.00	8.00	10.00
9.00	1.00	9.00	7.00	7.00	2.00
11.00	4.00	14.00	10.00	7.00	7.00
18.00	5.00	14.00	11.00	4.00	7.00
16.00	1.00	8.00	9.00	7.00	8.00
13.00	5.00	11.00	9.00	13.00	4.00
13.00	5.00	17.00	6.00	12.00	4.00
21.00	4.00	17.00	12.00	4.00	3.00
12.00	6.00	10.00	14.00	4.00	7.00
13.00	4.00	10.00	11.00	2.00	6.00
13.00	4.00	14.00	7.00	10.00	6.00
12.00	5.00	11.00	8.00	16.00	7.00
14.00	3.00	9.00	8.00	2.00	5.00
6.00	3.00	11.00	11.00	6.00	5.00
7.00	2.00	14.00	10.00	5.00	10.00
7.00	4.00	15.00	7.00	11.00	12.00
12.00	4.00	10.00	6.00	16.00	8.00

Tab.br.6.

Sirovi rezultati mjerena dječaka iz druge podgrupe: četrnaest godina, nijesu angažovani u fudbal-skom klubu, kontinentalna regija, specifične biomotoričke sposobnosti - u kretanju.

VLUK	SLAL	VKRUG
25.43	21.02	10.83
27.20	15.25	13.30
24.07	20.97	10.66
22.83	14.07	11.25
26.08	22.12	13.64
30.18	14.82	12.80
29.20	14.60	12.22
19.26	20.20	13.30
24.17	19.10	12.28
23.25	19.30	12.32
23.70	19.46	10.82
24.00	20.00	13.44
24.40	18.60	13.20
25.10	18.20	11.98
24.60	18.88	12.10
25.28	17.40	13.00
27.70	19.22	12.22
24.28	20.44	11.88
26.80	16.90	10.98
26.10	19.92	10.92
22.98	20.44	11.26
23.90	18.40	11.90

DRUGA FAZA OBRADE PODATAKA

Postavljen je zadatak da se utvrdi da li postoji ili ne postoji statistički značajna razlika u opštim i specifičnim biomotoričkim varijablama između osam definisanih entiteta.

Pošto je istraživanje predstavljalo jednu obimnu transverzalnu studiju, nije se moglo očekivati da podgrupe budu po pravilu homogene, niti da se u većini slučajeva pojavi značajan stepen korelace povezanosti.

S druge strane očekivali su se ekstremno visoke ili niske vrijednosti statističkih deskriptiva zbog karakteristika specifičnih testova, gdje najviša vrijednost može višestruko da bude veća od najniže, što u većoj mjeri deformiše normalnu raspodjelu a što može dovesti do zaključivanja sa nižim stepenom pouzdanosti.

U tabelama sa elementarnim statističkim deskriptivama na osnovu kojih se može utvrditi normalna raspodjela, blago su osjenčena polja u kojima su asimetričnost (skewness) i spljoštenost (kurtosis) izvan prihvaćenih statističkih konvencija.

Tab.br.7.

Statističke deskriptive za prvu podgrupu ispitani-ka:

- Opšte biomotoričke sposobnosti.
- Četrnaest godina.

STATISTIČKE DESKRIPTIVE	TAPR	TAPN	SP60	SP20	SDM	S4x15
Aritmetička sredina	42.23	29.50	8.15	3.23	2.09	13.67
Standardna pogreška	0.51	0.42	0.11	2.51	3.10	0.13
Varijansa (drugi moment)	5.71	3.79	0.25	1.39	2.11	0.39
Standardna devijacija	2.39	1.95	0.49	0.12	0.15	0.63
Najmanja vrijednost	37	27	7	3.02	1.90	13.56
Najveća vrijednost	45	33	9.20	3.43	2.35	14.75
Simetričnost (skewness)	- .85	0.79	- 0.40	- 0.14	0.74	- 0.13
Sploštenost (kurtosis)	.06	- 0.64	0.61	- 0.76	- 0.83	- 0.69

- U fudbalskom klubu jesu angažovani.

- Kontinentalna regija.

Tab.br.8.

Statističke deskriptive za prvu podgrupu ispitani-ka:

- Specifične biomotoričke sposobnosti - u mjes-tu.
- Četrnaest godina.

STATISTIČKE DESKRIPTIVE	PREL	PRG	PRT	ZD20	ZDOD	BRT
Aritmetička sredina	17.27	5.82	17.95	17.01	11.41	13.77
Standardna pogreška	0.99	0.31	0.41	0.47	2.28	2.46
Varijansa (drugi moment)	21.35	2.06	3.67	4.81	114.00	133.61
Standardna devijacija	4.62	1.44	1.91	2.19	10.68	11.56
Najmanja vrijednost	8	3	15	12	4	2
Najveća vrijednost	24	8	22	21	43	42
Simetričnost (skewness)	- 0.28	- 0.29	0.34	- 0.30	2.12	1.36
Sploštenost (kurtosis)	- 0.90	- 0.98	- 0.59	0.49	3.08	0.90

- U fudbalskom klubu jesu angažovani.

- Kontinentalna regija.

Tab.br. 9.

Statističke deskriptive za prvu podgrupu ispitani-ka:

- Specifične biomotoričke sposobnosti - u kret-anju.
- Četrnaest godina.

STATISTIČKE DESKRIPTIVE	VLUK	SLAL	VKRG
Aritmetička sredina	17.80	12.12	9.43
Standardna pogreška	0.17	0.27	0.70
Varijansa (drugi moment)	0.65	1.55	10.82
Standardna devijacija	0.81	1.24	3.29
Najmanja vrijednost	16.55	9.90	3.31
Najveća vrijednost	19.95	14.48	19.00
Simetričnost (skewness)	0.86	0.02	1.95
Sploštenost (kurtosis)	1.24	- 0.23	5.22

- U fudbalskom klubu jesu angažovani.

- Kontinentalna regija.

Tab.br.10.

Statističke deskriptive za drugu podgrupu ispitani-ka:

- Opšte biomotoričke sposobnosti.
- Četrnaest godina.

STATISTIČKE DESKRIPTIVE	TAPR	TAPN	SP60	SP20	SDM	S4x15
Aritmetička sredina	46.47	25.38	9.81	3.74	2.04	13.86
Standardna pogreška	1.16	0.65	0.14	---	---	0.11
Varijansa (drugi moment)	28.06	8.75	0.40	---	---	0.26
Standardna devijacija	5.30	2.96	0.63	0.20	0.17	0.51
Najmanja vrijednost	39.00	21.00	8.59	3.33	1.75	13.01
Najveća vrijednost	59.00	31.00	11.09	4.05	2.39	14.74
Simetričnost (skewness)	0.79	0.34	0.18	- 0.58	0.36	0.01
Sploštenost (kurtosis)	0.25	- 0.71	0.06	- 0.28	- 0.15	- 1.03

- U fudbalskom klubu nijesu angažovani.
- Kontinentalna regija.

Tab.br.11.

Statističke deskriptive za drugu podgrupu ispitanika:

- Specifične biomotoričke sposobnosti - u mjesetu.
- Četrnaest godina.

STATISTIČKE DESKRIPTIVE	PREL	PRG	PRT	ZD20	ZDOD	BRT
Aritmetička sredina	13.33	3.57	12.81	10.19	10.62	11.19
Standardna pogreška	1.15	0.31	0.95	0.57	2.14	2.12
Varijansa (drugi moment)	27.63	2.06	18.86	6.76	96.05	94.06
Standardna devijacija	5.26	1.43	4.34	2.60	9.80	9.70
Najmanja vrijednost	5.00	1.00	2.00	4.00	1.00	1.00
Najveća vrijednost	27.00	6.00	19.00	14.00	33.00	39.00
Simetričnost (skewness)	0.55	0.29	-0.85	-0.76	1.17	1.60
Sploštenost (kurtosis)	0.83	-0.61	0.67	0.11	0.43	2.54

- U fudbalskom klubu nijesu angažovani.
- Kontinentalna regija.

Tab.br.12.

Statističke deskriptive za drugu podgrupu ispitanika:

- Specifične biomotoričke sposobnosti - u kretanju.
- Četrnaest godina.

STATISTIČKE DESKRIPTIVE	VLUK	SLAL	VKRG
Aritmetička sredina	24.83	18.78	12.14
Standardna pogreška	0.44	0.87	0.22
Varijansa (drugi moment)	4.03	15.92	0.98
Standardna devijacija	2.01	3.99	0.99
Najmanja vrijednost	21.28	14.09	10.77
Najveća vrijednost	30.08	29.13	14.18
Simetričnost (skewness)	0.56	1.34	0.30
Sploštenost (kurtosis)	1.19	1.58	-0.93

- U fudbalskom klubu nijesu angažovani.
- Kontinentalna regija.

Tab. br. 13.

Relacije opštih biomotoričkih varijabli između dva entiteta:

Prva podgrupa.

Angažovani su u fudbalskom sportu.

Kontinentalna regija.

Uzrast - četrnaest godina.

Druga podgrupa.

Nijesu angažovani u fudbalskom sportu.

Kontinentalna regija.

Uzrast - četrnaest godina.

Tab. br. 14.

Relacije specifičnih (u mjestu) biomotoričkih varijabli između dva entiteta:

Prva podgrupa.

Angažovani su u fudbalskom sportu.

Kontinentalna regija.

Uzrast - četrnaest godina.

Druga podgrupa.

Nijesu angažovani u fudbalskom sportu.

Prva podgrupa.	TAPR	TAPN	SP60	SP20	SDM	S4x15
Aritmetička sredina	42.23	29.50	8.15	3.23	2.09	13.67
Koeficijent korelacija	-0.11	0.25	-0.03	0.05	-0.06	0.08
t - test	-2.37	7.85	-8.52	-11.03	4.57	-2.09
Aritmetička sredina	46.47	25.38	9.81	3.74	2.04	13.86
Druga podgrupa.	TAPR	TAPN	SP60	SP20	SDM	S4x15

Prva podgrupa.	PREL	PRG	PRT	ZD20	ZDOD	BRT
Aritmetička sredina	17.27	5.82	17.95	17.01	11.41	13.77
Koeficijent korelacija	0.24	0.17	0.26	0.32	0.23	-0.31
t - test	3.09	4.70	7.28	13.60	1.27	2.47
Aritmetička sredina	13.33	3.57	13.81	10.19	10.62	11.19
Druga podgrupa.	PREL	PRG	PRT	ZD20	ZDOD	BRT

Kontinentalna regija.

Uzrast - četrnaest godina.

Tab. br. 15.

Relacije specifičnih (u kretanju) biomotoričkih varijabli između dva entiteta:

Prva podgrupa.

Angažovani su u fudbalskom sportu.

Kontinentalna regija.

Uzrast - četrnaest godina.

Druga podgrupa.

Nijesu angažovani u fudbalskom sportu.

Prva podgrupa.	VLUK	SLAL	VKRG
Aritmetička sredina	17.80	12.12	9.43
Koeficijent korelacije	-0.24	0.09	0.34
t - test	-14.52	-6.98	-3.52
Aritmetička sredina	24.83	18.78	12.14
Druga podgrupa.	VLUK	SLAL	VKRG

Kontinentalna regija.

Uzrast - četrnaest godina.

RASPRAVA

U oblasti opštih fizičkih sposobnosti, stanje je bilo sledeće:

Za procjenu brzog ponavljanja rukom (TAPR), netrenirani četrnaestogodišnjaci su pokazali statistički značajno bolji rezultat (t-test = -2.37).

Za procjenu brzog ponavljanja nogom (TAPN), bili su statistički značajno bolji trenirani četrnaestogodišnjaci (t-test = +7.85).

Za procjenu skočnosti (SDM) bili su statistički značajno bolji trenirani četrnaestogodišnjaci (t-test = +4.57).

Za procjenu brzine kretanja I (SP60) bili su statistički značajno bolji trenirani četrnaestogodišnjaci (t-test = -8.52).

Za procjenu brzine kretanja II (SP20) bili su statistički značajno bolji trenirani četrnaestogodišnjaci (t-test = -11.03).

Za procjenu brzine kretanja III (S4x15) bili su statistički značajno bolji trenirani četrnaestogodišnjaci (t-test = -2.09).

U oblasti specifičnih sposobnosti, sa kretanjem manjeg obima, stanje je sledeće:

Za procjenu elevacione preciznosti (PREL) bili su statistički značajno bolji trenirani četrnaestogodišnjaci (t-test = +3.09).

Za procjenu jednokratne koordinacije I (PRG) bili su statistički značajno bolji trenirani četrnaestogodišnjaci (t-test = +4.70).

Za procjenu jednokratne koordinacije II (PRT) bili su statistički značajno bolji trenirani četrnaestogodišnjaci (t-test = +7.28).

Za procjenu repetitivne koordinacije I (ZD20) bili su statistički značajno bolji trenirani četrnaestogodišnjaci (t-test = +13.60).

Za procjenu repetitivne koordinacije II (ZDOD) nema značajne razlike između treniranih i netreniranih četrnaestogodišnjaka (t -test = +1.27).

Za procjenu repetitivne koordinacije III (BRT) bili su statistički značajno bolji trenirani četrnaestogodišnjaci (t -test = +2.47).

U oblasti specifičnih sposobnosti, sa kretanjem većeg obima stanje je sledeće:

Za procjenu brzine kretanja sa loptom I (VLUK) bili su statistički značajno bolji trenirani četrnaestogodišnjaci (t -test = -14.52).

Za procjenu brzine kretanja sa loptom II (SLAL) bili su statistički značajno bolji trenirani četrnaestogodišnjaci (t -test = -6.98).

Za procjenu brzine kretanja sa loptom III (VKRUG) bili su statistički značajno bolji trenirani četrnaestogodišnjaci (t -test = -3.55).

Netrenirani četrnaestogodišnjaci su pokazali bolje rezultate u varijabli “taping rukom”, što ukazuje da se u fudbalskom sportu manje pažnje posvećuje razvoju mišića ruku i ramenog pojasa.

Nije se pojavila značajna razlika između treniranih i netreniranih četrnaestogodišnjaka u varijabli repetitivne koordinacije (ZDOD), čime se potvrđuje da za poboljšanje koordinacije treba više vremena, kada se rade vježbe sa loptom, gdje se lopta odbija od tla.

ZAKLJUČAK

Na osnovu ovog istraživanja se nedvosmisleno može zaključiti da se bavljenjem sistematskim treniranjem može značajno uticati na razvoj fizičkih sposobnosti kadeta-četrnaestogodišnjaka, koji su stalno nastanjeni u kontinentalnom djelu Crne Gore.

LITERATURA

Aleksić, V.: FUDBAL - Istorija - Teorija - Metodika. ARTGRAF, Zrenjanin 1999.

Aleksić, V.: Fudbal. FFK, Beograd 1990.

Blašković M.: Relacija morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti, “Kineziologija”, 1979,1-2.

Elsner B. i Metikoš D.: Odnos između bazično motoričkih sposobnosti i uspješnosti u nogometu, “Kineziologija”,1983,2.

Elsner. B.: Norme ocenjivanja nekih osnovnih i specijalnih motoričkih i funkcionalnih sposobnosti nogometnika omladinaca. Visoka škola za tjelesnu kulturu, Ljubljana,1982.

- Gabrijelić M.: Korelaciјe među baterijama nekih situaciono motoričkih testova i kompleksne sposobnosti u nogometnoj igri, Zagreb, 1968.
- Jerković, S.: Relacije među situaciono-motoričkim dimenzijama i elementima tehnike u fudbalu, „Fizička kultura”, 1990, 2.
- Mužić, V.: Metodologija pedagoškog istraživanja. „Svjetlost“ Sarajevo, 1982.
- Opavsky, P.: Biomehanička analiza tehničkih elemenata u fudbalskom sportu. Samizdat, Beograd 2000.
- Opavsky, P.: Metodologija konstruisanja testova za procenjivanje aktuelnih biomotoričkih dimenzija. „Aktuelno u praksi“, Novi Sad 1985.
- Opavsky, P.: Planiranje i programiranje treninga u fudbalskom klubu. Samizdat, Beograd, 1996.
- Petrić D.: Relacija nekih motoričkih dimenzija i uspjeha u igranju nogometa kod omladinača, „Kinezologija“, 1981, 1-2.
- Simev V.: Zavisnost inteziteta udarnog impulsa izvedenog nogom u fudbalu (hrbat stopala) pod adekvatnim antropo-metriskim i motoričkim varijablama kod kojih je muskulatura tretirana balističkom, izometrijskom i repetitivnim muskulturnim naprezanjem, „Fizička kultura“, 1978, 1.

(„Sportski žurnal“, 19. avgust 2004. god.)

ФУДБАЛ КРОЗ ЗАБАВУ: Проф. др Душко Бјелица на отварању Школе

Бјелица: Фудбал је индустрија 21. века

У ГОЛУБОВИЦАМА је у току „Отворена забавна школа фудбала“. Деца из Цице Горе, Максимовић и БеХ. широм су отворени врати, а уз дружеве и забаву са привременим покушаје да унапреде знање о фудбалу.

„Погодно је да се организује фудбалска школа, па чак и у тројим реду газете чак и професију. Озашав је престао бити само спорт, то је индустрија 21. века. Убрзан развој науке и технике последњих година условљено је промене у свим друштвеним сферама на глобалном плану, па тако и у фудбалу,“

Дана се дечије организовано уче фудбалу је у седмој години. Трендовац не чекају, мораду се стизати и пратити. То је разлог што имамо више од 200 дечака и девојчица који ће на Трешњевачки споменик фудбала (Споменику Душку Бјелици) уз помоћ стручних луди и под покровом УЕФА-а, који је и отварао професор Душко Бјелица, првогезнак Приморско-Спортске академије.

СЖ

*prof. Stojan Ivezić
instruktor OFFS*

„OPEN FUN FOOTBALL SCHOOLS” „OTVORENE ZABAVNE FUDBALSKE ŠKOLE”

Boraveći u Bosni i Hercegovini u toku ratnih godina, kao humanitarni radnik, Danac Anders Levinsen je bio svjedok mnogih ratnih strahota. Ipak najjači utisak na njega ostavila su djeca.

Gledajući djecu kako igraju fudbal sa konzervama od „Coca Cole”, znao je da im na neki način mora pomoći.

Tako je rođena ideja, a po ugledu na Danske škole fudbala, da se osnuju fudbalske škole sastavljene od djece iz sva tri entiteta kao i njihovih trenera koji bi fudbaligrali na jedan nov - zabavni način, sva oprema bi ostajala toj djeci i fudbalskim klubovima za budući rad te djece.

Prve škole u BiH počele su u ljetu 1998. god. i održano je ukupno 16 škola u sva tri entiteta gdje su zajedno učestvovala Srpska, Muslimanska i Hrvatska djeca kao i treneri iz tih sredina.

Prije početka rada škola treneri i lideri su edukovani na seminarima koje su vodili Danski instruktori fudbala.

Jedini uslov organizatorima škola je da za djecu u toku trajanja škole obezbeđuju iste sendviče što se zadržalo do danas.

Crna Gora u ovaj projekat ulazi zahvaljujući tadašnjem generalnom sekretaru, FS Crne Gore dr Dušku Bjelici i njegovom poznanstvu sa regionalnim koordinatorom ovog projekta gospodinom E. Hadžijusufovićem iz BiH 2000. god., kada na seminaru lidera u Vitezu odlaze profesori M. Stanišić i S. Ivezić tada članovi stručnog odbora FSCG.

Poslije toga 2001. godine slijede seminari za instruktore u Fojnici (BiH) i Dojranu (Makedonija), gdje je napravljen tim instruktora iz Crne Gore, Srbije, BiH i Makedonije, a instrukturima iz Crne Gore pridodat je Vasilije Ćiko Radović sa Cetinja.

„Otvorene zabavne škole fudbala” u Crnoj Gori počinju sa radom 2001. godine.

Prva škola ove vrste startuje u Plavu gdje učestvuju djeca iz Plava, Gusinja i Murina kao i treneri iz ovih sredina koji su obavili prethodno obuku na seminarima u BiH.

Zatim slijede škole u Baru, Beranama, Herceg Novom i Podgorici na kojima učestvuje preko 1000 dječaka i djevojčica kao i 75 trenera i lidera koji su obavili seminare širom Balkana.

Od tada do danas u Crnoj Gori su održane 23 ovakve škole sa preko 4600 dječaka i djevojčica koji su upućeni u bavljenje sportom (fudbalom) na jedan zabavni način. Na seminarima je edukovano 350 trenera i lidera za ovaj način rada, a preko 4500 hiljade fudbalskih lopti je podijeljeno klubovima za budući rad sa djecom.

Sva ostala oprema sa škola dijeli se djeci i fudbalskim klubovima za rad sa tom djecom.

Centralna kancelarija za Srbiju i Crnu Goru nalazi se u Beogradu i njom rukovodi gospodin M. Mrkela, a jedan ofis ima i Crna Gora kojem rukovodi V. Radović i ona se nalazi na Cetinju.

U instruktore iz Crne Gore je promovisan profesor J. Lepetić iz Igala.

O.F.F.S. se organizuje od strane jedne Danske organizacije koja se zove Cross Cultures Project Association (CCPA) u saradnji sa Norveškim fudbalskim savezom, Gerlev sportskom akademijom i UEFOM.

OFFS je humanitarni projekat čiji je cilj promocija fudbalske igre preko zabavnog koncepta kao i omasovljenje trenera i igrača u klubovima, ali i stvaranje jedne demokratske i miroljubive koegzistencije u konfliktom pogodenim područjima.

Kroz OFFS djeca bez obzira na talenat imaju mogućnost da se razvijaju kroz druženje sa prijateljima i trenerima. Zato mi kao glavni naš zadatak vidi-mo u obrazovanju trenera i lidera koji poslije naših škola mogu raditi u klubovima na radost te djece. U tom pravcu organizujemo seminare za trenere i lidera gdje se oni osposobljavaju za taj rad.

Djeci, koja do naših škola nijesu bila uključena u klubove, želimo kroz naš „zabavni koncept” dati podsticaj i želju da se uključe u rad u fudbalskim klubovima, zato je uzrast na našim školama od 6-12 godina.

Za mnogo djece O.F.F.S. je njihov prvi susret sa organizovanim fudbalom, a ako mi želimo da stvaramo radosnu djecu sa zdravim interesima, onda je

jako bitno da njihov prvi susret unutar organizovanog svijeta fudbala bude uspješan.

Naš zadatak nije da razvijamo talenat, to je zadatak fudbalskih klubova i saveza, već je naš zadatak promocija sporta i zato mi radimo sa svom djecom bez obzira na talenat, etničku i socijalnu pripadnost.

5-6 sati fudbala dnevno je previše i za one najtalentovanije, zato mi na našim školama ne igramo samo fudbal nego se igramo mnogih drugih sportskih igara, koje povezujemo sa fudbalom na drugi način.

Na O.F.F.S. ne treniraju djecu u fizičkom i taktičkom pogledu već se oblikuju zabavne igre ili takmičenja gdje su utkane razne niti tehničkog, taktičkog i fizičkog dijela treninga, a glavni moto naših škola je radost u igri. Radost dostići i najmanji uspjeh, pa naši treneri imaju glavni zadatak da i one najnetalentovanije stimulišu da osjetite radost uspjeha u nekoj od igara, takmičenja ali pojedinačnog rada.

Da bi sve ovo ostvarili našim „fun football konceptom“ uslov je:

1. Da se sva djeca osjećaju sigurni i dobrodošlim u lijepom okruženju.
2. Da djeca imaju pravo da se igraju kao djeca , a ne kao odrasli.
3. Da upražnjavamo radost u igri.
4. Da djeca imaju pravo koristiti svoju maštu.
5. Da sva djeca dožive male uspjehhe.

Sve ovo je ostvarljivo ako trener razumije, govori i igra se sa svom dje-com , forsirajući fer-plej.

Što se tiče samog rada u našim O.F.F.S. on je konceptiran na 12 stanica na fudbalskom terenu sa posebnim sadržajima svake od njih. Obično se smenjuju fudbalske i nefudbalske stanice. U školi radi 12 trenera i 2 lidera koji se brinu o organizaciji škole.

Škola traje 5 dana sa 6 časova dnevno gdje se za četiri dana izmjeni 24 sadržaja na stanicama. Jedan dan je ostavljen za Novo-Nordisk kup gdje po posebnoj formuli svak igra sa svakim i svak protiv svakog , a najbolji i najslabiji se nagrađuju posebnim nagradama. Časovi u zavisnosti od klimatskih uslova traju od 30-45 min. sa pauzama od 5-15 minuta i velikim odmorom od 45 minuta.

Škola se otvara svečanim defileom učesnika i pozdravnim govorom, a zatvara šouom i zabavom kao i svečanom podjelom diploma svim učesnicima.

Kada po završetku fudbalske škole govorimo sa djecom mi obično kažemo da su fudbalske škole postigle uspjeh ako djeca na četiri pitanja odgovore sa da:

1. Da li je bilo zabavno na O.F.F.S.?
2. Da li si upoznao nove drugove na O.F.F.S.?
3. Da li si naučio nove driblinge, finte, igre?
4. Da li želiš da se upišeš u F.K. ukoliko već nisi član nekog fudbalskog kluba?

Što se tiče budućeg rada ovih škola onda moram da istaknem želju projekt menadžera A. Levinsena da OFFS sarađuje sa osnovnim i srednjim školama u vidu materijalne pomoći na oformljenju sekcija u školama po ugledu na sadržaje rada na OFFS, a pogotovo formiranje ženskih fudbalskih školskih timova.

Osim formiranja OFFS u gradovima Crne Gore postoji mogućnost donacije vještačkog fudbalskog terena od strane Norveškog F.S. za koji treba obezbijediti projektnu dokumentaciju.

U planu je i organizacija Balkan kupa gdje bi reprezentacija naših škola učestvovala i predstavljala Crnu Goru kao i organizacija street sporta kao što je bilo u Baru.

Od prošle godine u projekat je uključena Hrvatska, Gruzija i Jermenija, a planira se proširenje na Afriku i Kinu.

Zbog svih ovih zasluga projekt menadžer A. Levinsen je nagrađen zlatnom medaljom UEFA na svečanosti u Monaku, a UEFA je OFFS promovisala u UEFA Grassroots football.

Sa zvaničnog otvaranja škole u Golubovcima, 16. 08. 2004. godine.

Prof. dr Mihajlo Mijanović
Filozofski fakultet, Nikšić

PROMOVISANI REFERATI SA NAUČNOG SKUPA

(Riječ na promociji stručnog časopisa Sport Mont br. 2-3 u Podgorici)

Imam čast i posebno zadovoljstvo da pozdravim uvaženi skup. Koristim priliku da se zahvalim organizatoru skupa Sportskoj Akademiji, na ukazanom povjerenju, da u nekoliko munuta iznesem svoje viđenje o (zborniku radova), koji su prezentirani u Baru na Međunarodnoj Konferenciji od (14-17) aprila 2004.

Nisam se dvoumio kada sam prihvatio da govorim o zborniku radova povodom održane Naučne Konferencije prije mjesec dana u Baru. Razlog što sam sa posebnim zadovoljstvom prihvatio poziv je vrlo kratak i jasan. O održanom naučnom skupu, organizatoru, učesnicima, autorima i referatima koji su prezentovani na naučnom skupu ima se šta reći i govoriti, ne samo nekoliko munuta, već nekoliko sati.

Šta se očekivalo od naučnog skupa?

Skup je najavljen uz pomoć sredstava informisanja u više navrata. Prema najavama dominirala je informacija da se očekuje učešće poznatih stručnjaka i naučnika koji se bave problemom aplikacije nauke u sportu sa prostora., eks Jugoslavije, Rusije, Italije i ostalih evropskih zemalja.

Tema skupa je nauka i sport, pa u tom pravcu se očekivalo učešće naučnika i stručnjaka iz velike porodice antropoloških nauka, pa i šire.

PREL	PRG	PRT	ZD20	ZDOD	BRT
21.00	6.00	21.00	16.00	43.00	42.00
18.00	7.00	19.00	19.00	19.00	14.00
16.00	7.00	15.00	17.00	15.00	32.00
22.00	3.00	16.00	20.00	7.00	14.00
13.00	4.00	15.00	18.00	5.00	2.00
16.00	4.00	17.00	12.00	6.00	2.00
8.00	7.00	17.00	15.00	5.00	12.00
20.00	4.00	19.00	16.00	5.00	9.00
12.00	6.00	16.00	18.00	9.00	7.00
18.00	5.00	19.00	17.00	5.00	7.00
11.00	6.00	17.00	14.00	6.00	12.00
23.00	7.00	22.00	20.00	38.00	38.00
19.00	7.00	20.00	19.00	22.00	20.00
19.00	8.00	17.00	21.00	16.00	30.00
24.00	4.00	17.00	18.00	8.00	15.00
16.00	5.00	16.00	14.00	6.00	4.00
11.00	7.00	18.00	16.00	4.00	3.00
22.00	5.00	19.00	17.00	5.00	9.00
14.00	7.00	18.00	16.00	6.00	8.00
20.00	5.00	17.00	17.00	10.00	7.00
13.00	6.00	20.00	19.00	6.00	6.00
24.00	8.00	20.00	16.00	5.00	10.00

Aproksimativna analize održanog naučnog Kongresa odnosno zbornika radova

Dugo je vladalo mišljenje da je sport prva sporedna stvar na svijetu. Danas ima još takvih izreka, a takvih mišljenja je sve manje. Ukazivati i dokazivati da je sport sporedna stvar na svijetu nema potrebe, ima potrebe pročitati ovaj zbornik radova pa se odmah razuvjeriti da se radi o ozbiljnim naukama, koje same po sebi nisu sport, ali se bave sportom kao ozbiljnim predmetom proučavanja i izučavanja.

Na svjetskoj ordinalnoj ljestvici-skali, postoje brojne oblasti, profesije, nauke i struke. Kada je riječ o skali koju uvažava civilizovan i razvijeni svijet 21. vijeka, sporta nema na sporednoj skali, takve skale uistinu nema. Sport je na jedinstvenoj svjetskoj skali vrijednosti i zauzima vrlo respektivno mjesto.

Nadmo se i duboko vjerujemo da ovozemaljski umovi, nisu slučajno ređtingovali bilo koju oblast, struku i nauku, pa samim tim ni mjesto-položaj sporta nije slučajnost.

Površnom analizom sadržaja ovog Zbornika, da se primjetiti da je održani naučni skup-Konferencija bila po učešću sa pisanim referatima i ukupnom posjećenosti vrlo brojna, po tematici multidisciplinarna, po naučnoj referentnosti izuzetna.

Faktografija broja učesnika je više puta isticana i ona je tačna. Tačna je konstatacija naučne multidisciplinarnosti bez koje sport nebi bio to što jeste.

Sadržaj ovog kvalitetnog zbornika nedvosmisleno ukazuje da su na naučnoj Konferenciji prezentovani istraživački radovi posvećeni problematici sporta sa aspekta: medicine i medicinskih disciplina kao što su: fiziologija, fiziologija

CRNOGORSKA SPORTSKA AKADEMIIJA - PODGORICA NARODNA BIBLIOTEKA "RADOSAV LJUMOVIĆ" - PODGORICA

Organizuju javnu promociju stručnog časopisa

"SPORT MONT" *za sport, fiziku kulturu i zdravlje*

koji će predstaviti:

- Prof. dr Pavle Opavski, Crnogorska sportska akademija
- Dušan Simonović, Crnogorski olimpijski komitet
- Prof. dr Vojin Nikolić, Crnogorska sportska akademija
- Prof. dr Mihajlo Mijanović, Filozofski fakultet - Nikšić
- Dr Duško Bjelica, Crnogorska sportska akademija

Čini nam zadovoljstvo da Vas pozovemo da budete sa nama u četvrtak,

20. maja 2004. godine u 19,00 časova u Narodnoj biblioteci "Radosav Ljumović" u Podgorici

*Crnogorska sportska akademija
predsjednik, Dr Duško Bjelica*

ja sporta, anatomija, biohemija, higijena, kineziterapija. Na Konferenciji-naučnom skupu prezentovani su interesantni i aktuelni istraživački radovi posvećeni problematici sportskih mogućnosti i postignuća sa aspekta: fizike, biomehanike, kibernetike, informatike, statistike, psihologije, sociologije, ekonomije, menadžmenta itd.

Iscrpno govoriti o stručnoj i naučnoj vrijednosti brojnih radova iz vrlo disperzivnih naučnih disciplina je prosto nemoguće. Moja malenkost ima čast da govori o zborniku u totalitetu i samo nekim radovima. Mislim da mi nećete zamjeriti ako kažem; Recite mi ko je autor djela, reći će vam kakvo je djelo. Izvjestan broj autora je toliko poznat u svijetu nauke, da je bilo čast doći prisustvovati nuačnom skupu i ništa ne govoriti. Svakako da ovo nije bio skup samo za svjetsku naučnu eliti, ovo je skup za mlađe stručnjake i naučnike sa ovih i ostalih prostora. Strukom i naukom se ne možemo baviti danas, ako se strukom i naukom nismo bavili juče. U tom smislu čast je učestvovati. Mlađi naučnici i stručnjaci imaju pravo na grešku, pa ih pozivam da se u većem broju odazovu na sledećem Kongresu. Ako je suditi po narodnoj izreci...po jutru se dan poznaće, sledeći Kongres je već viziran, nadam se da će mo brojati mjesecce a ne godine da se ponovo okupimo, svakako u još većem broju. Tema se zna, od sporta ne možemo uteći sve da hoćemo, pa makar sport bio i sporedna stvar.

Analizom sadržaja ovog zbornika mogu se markirati oblasti i teme koje su prisutne i koje će po svoj prilici bit još prisutnije i interesantnije a to su:

- Sport i zdravlje
- Sport i poroci
- Sport i menadžment
- Sport i turizam
- Sport i politika
- Sport i profesionalizam

Svaki nastup, pa i ovaj današnji govor nešto o govorniku. Po prirodi sam dosta škrt na odavanju bilo kakvih priznanja, možda sam sebičan i sujetan, možda stručno i naučno odmijeren, pa u ovom obraćanju nisam ništa posebno isticao, još manje hvalio, ja to jednostavno ne znam ne mogu. Korov i ruže ne treba isticati, kudit i hvaliti, lako ih je prepoznati, još lakše razlikovati. Održani skup, odnosno ovaj zbornik radova jasno prepoznaće šta je struka i nauka te šta je kvazi struka i nauka.

Riječ naj ne postoji kako u nauci tako ni u sportu. Postoji loše, dobro i može još bolje.

(„Sportski žurnal”, 2. jun 2004. god.)

У ПОДГОРИЦИ ОБЈАВЉЕНИ РЕФЕРАТИ СА НАУЧНОГ СКУПА „СПОРТ У 21. ВЕКУ”

Наука у служби спорта

У НАРОДНОЈ библиотеци „Радосав Љумовић“ није било до-
вольно места за све љубитеље
спорта, окупљене да чују најнови-
је податке о „Спорт Монту“,
стручном часопису Црногорске
спортивске академије за спорт, фи-
зичку културу и здравље (брож 2-3). Презентирана су 57 рефера-
та са међународног скупа научног
скупа „Спорт у 21. веку“.

На промоцији, часопис су пред-
ставили проф. др Павле Опавски,
Душан Симоновић у име ЦОК,
проф. др Војин Николић (Црно-
горска спортска академија), проф.
др Михајло Мијановић, са Фило-
зофског факултета у Нишу и
др Душко Ђелица (Црногорска
спортивска академија).

ГОВОРИЛИ СУ О ЧАСОПИСУ:
др Душко Ђелица,
проф. др Михајло Мијановић,
проф. др Војин Николић,
Душан Симоновић, и
проф. др Павле Опавски
(с десна на лево)

Prvo pitanje koje sam sebi postavio glasi: Šta se очekivalo od naučnog Kongresa?

Po običaju i u svom stilu odgovor je dosta škrt, ali red je i treba priznati, Kongres je visoko nadmašio moje очekivanje nadam se drugih aktera. Riječ visoko morao sam upotrijebiti zbog upornosti organizatora Sportske Akademije da se Kongres održi, zatim zbog neospornog kvaliteta i referentnosti autora i priloženih radova, objedinjenih u ovom pisanom dokumentu (zborniku radova).

Ovo višeautorsko i multidisciplinarno djelo nema potrebe da preporučujem jer sam istinski uvjeren da će ovu korisnu stručnu i naučnu knjigu brojni sportski radnici, profesori, treneri i ostali ne samo kurtoazno prelistati i odložiti u sporednu ladicu, već je viša puta pročitati, stručno i naučno analizirati.

Rukovodstvu i članovima Sportske Akademije čestitam na dosadašnjim postignućima, želim i očekujem da nastave rad sa dosadašnjim pozitivnim trendom i evidentnom energijom.

U ime svih autora referata, zahvaljujem se organizatoru Konferencije, Sportskoj Akademiji, što su u izuzetno kratkom vremenu, vjerodostojno i tehnički kvalitetno publikovali sve stručne i naučne referate.

Akademik Branislav Kovačević

DR NOVAK JOVANOVIĆ U SVIJETU NAJNOVIJIH IZDANJA

*Povodom predstavljanja knjiga Dr Novak Jovanović:
Na četiri kontinenta, zapisi s putovanja: Bio-bibliografija dr Novaka
Jovanovića, autora Petra Krivokapića. - Cetinje, Centralna narodna
biblioteka Crne Gore “Đurde Crnojević”, 2003.*

Ima na svijetu mirnih i tihih ljudi, upozoravao je svojevremeno Leso Ivanović na ljude koji u životu nijesu agresivni i nametljivi, ali to ne znači da iza sebe ne ostavljaju djela trajnije vrijednosti, kako na društvenom tako i na kulturnom i stručno-naučnom planu. Iz Lesovog cetinjskog ambijenta jedan između takvih je i Novak Jovanović, društveno-politički angažovan čovjek, prosvjetni poslenik, novinar, i urednik publicista, istoriograf, jedan od najeminentnijih sportskih djelatnika, i autoriteta naročito u fudbalskoj organizaciji.

Dr Novak Jovanović se ogledao na obradi brojnih tema, od onih svakodnevnih, životnih, do naučnih. Svojim magistarskim i doktorskim radom dao je vidan doprinos crnogorskoj i istoriografiji. Ali njegov doprinos je posebno veliki što je među prvima, uprkos tvrdom naučnom konzervativizmu, postavio temelje stručnom i naučnom pristupu istorijatu sporta, ne samo kao društvenom fenomenu - nego i kao sastavnom dijelu kulture. Opredjeljujući se za naučno-istraživački rad o “najvažnijoj sporednoj stvari”, kako se dugo govorilo o fudbalu, Jovanović je na pravi način saznao i shvatio da sport, pa, naravno, i fudbal, nije samo puka igra, već i društvena djelatnost u našem ukupnom lancu življenja, u kojoj se jedan narod i država pokazuju svijetu. U ovoj oblasti su Crna Gora, Jugoslavija, i ovo što se danas zove zajedničkom državom, postigle vrhunske rezultate u evropskim i svjetskim razmjerama. Ako su nam danas puna usta priče o putu u Evropu, onda se za sport bez pretjerivanja - može reći da nije nikada bio izvan Evrope, svijeta, izuzimajući vrijeme poznatih sankcija.

Kada večeras, na ovoj prigodi, na neki način sumiramo i ocjenjujemo dosadašnji rad i opredjeljenje čovjeka, radoznanog istraživača, stručnjaka i naučnika - ne možemo a da ne istaknemo da je dr Jovanović pravovremeno i na pravi način uočio i shvatio svu širinu sporta, i njegovo mjesto u čovjekovom životu i savremenom svijetu, i s pravom mu posvetio značajan dio svoga stvaralaštva. Zar treba podsjećati da je sport savremeni sociološki fenomen, igra, zabava, nadmetanje, ali i veliki biznis, zanimanje, državni i nacionalni imidž, politika, predhodnica diplomatiji, "nova religija" sve otuđenijeg čovjeka zarobljenog životnom trkom u borbi za opstanak. Sport je i dio opšte kulture kojom jedna zemlja i njen narod predstavljaju sebe i svoja pregrada i dostignuća, odmjeravajući ih sa drugima. On je svojevrsni pokazatelj unutrašnjih i spoljnih odnosa u zemlji i među narodima i državama. Stadioni i sportske dvorane su mjesta gdje se, osim nadmetanja, manifestuje mnogo toga što "što život znači". Sport, dakle, nije samo takmičari i njihovi rezultati, već ga čine i objekti, stručnjaci (treneri, arbitri, ljekari, fizioterapeuti, psiholozi, pedagozi), sportski entuzijasti - funkcioniери, sportska publika, sredstva informisanja, organizaciona struktura, ministarstvo, naučna, stručna i izdavačka djelatnost, i još mnogo toga.

Ali sport ima i onu tzv., drugu stranu, svoje naličje - mafiju, huligane, nasilnike na sportskim stadionima i van njih. Nijesu sportisti i vlasnici sportskih kolektiva - klubova ostali imuni ni na opasnu zloupotrebu mnogih stimulativnih sredstava - dopinga, koja mlađi ljudi i njihovi finansijeri željni uspijeха, slave i novca koriste - ne razmišljajući o posljedicama.

Pri ovakovom stanju stvari sasvim je razumljivo da se za naučno - istraživački rad o sportu, posebno fudbalu, opredijeli istoričar od znanja i naučnog zvanja.

Igra je imanentno svojstvo i ljudska potreba u kojoj se čovjek isprobava, otkriva svoje mogućnosti, oslobađa viška energije, samopotvrđuje, dokazuje u konkurenciji sa drugima. Nadmetanje u priči i pripovijedanju, viteštvu, pjesmi..., oduvijek je bilo svojstvo i potreba našeg čovjeka, koji nikada nije želio da izostane tamo gdje se valjalo pokazati i potvrditi, uz sav rizik da se i život izgubi ako je bila u pitanju borba za slobodu.

Budući se nalazimo uoči olimpijske godine, potsjetiću na jedan zapis iz 1895. godine, u kome se navodi da je u Crnoj Gori odvajkada najmilija igra "bacanje kamena s ramena" hrvanje, skakanje, trčanje, narodno horo itd". U vezi stim se ističe da i "Crna Gora treba po svaki način da sudjeluje Olimpijskim igrama. Za to bi trebalo da se na vrijeme stvori jedno malo društvo koje bi

preištedilo koju loptu za tu stvar. Trebalo bi to društvo da se na vrijeme i upiše u program Olimpijskih igara. I tako Crna Gora, s jedne strane bi se odužila moralne dužnosti, a s druge bi pokazala svijetu, ne samo u ratu, već i u miru da je srodnja staroj Sparti”.

Ovim citatom želio sam da pokažem da se još prije 108 godina u Crnoj Gori ne samo za obnavljanje Olimpijskih igara, nego se i osjećala potreba da se ne izostane sa velike svjetske pozornice pokazivanja i nadmetanja. Ovaj tekst nas upućuje i na razmišljanje i traganje za čini se izvjesnom žestinom da je igra loptom u Crnoj Gori bila poznata mnogo ranije nego što je to do sada navođeno.

U vezi sa tim, hoću da vjerujem da će večerašnji slavljenik (a svaka nova knjiga je razlog za to), dr Novak Jovanović, odgonetnuti ovu dilemu o počecima igre loptom kod nas.

Treba li da podsjetim da je dr Novak Jovanović inicijator i pokretač prvih bibliografija o sportu u Crnoj Gori, a sam je autor nekoliko vrijednih knjiga o crnogorskom fudbalu.

Ko je, zapravo, Novak Jovanović najbolje pokazuje i najkompleksije svjedoči bibliografija njegovih radova, i onih o njemu koju je znalački sastavio Petar Krivokapić iz Centralne biblioteke “Đurdje Crnojević” na cetinju. A Petar Krivokapić, takođe, jedan je od onih “mirnih i tihih ljudi”, i najveći je bibliograf sporta u Crnoj Gori. On je dobro osjetio da treba, nemametljivo, upravo bibliografijom ukazati na doprinos i značaj Novaka Jovanovića u prosvjeti, kulturi, politici, nauci i sportu - naročito u stručnom i naučnom pristupu sportu, i fudbalu posebno. Krivokapićeva bibliografija Novaka Jovanovića na najboliji i najljepši, pa i najdjelotvorniji način predstavlja ovu vrlo zanimljivu ličnost.

Bibliografija koju večeras predstavljamo obuhvata 2245 jedinica i spada u tip personalnih bibliografija. Rađena je po postojećim standardima, po hronološkom principu i strukturirana vrlo stručno i pregledno, obuhvatajući Jovanovićeve monografske rade, kao i one objavljene u periodici - novinama i časopisima. Panoramu Jovanovićevog širokog interesovanja i rada posebno osvjetjavaju tekstovi napisani o njemu i njegovom radu, društvenom i istoriografskom. Autor bibliografije zaslужuje pohvalu i za strukturu na kojoj je sazdana kao i na informativnim pomagalima, kao što su registri, koje je dao da bi se njenim korisnicima olakšao posao.

Možda se danas doprinos ovog djelatnika, i zatočenika sporta, ne vidi dovoljno, ali ova Krivokapićeva bibliografija pomaže da se sagleda u cjelini.

A vrijeme će tek pokazati koliko je dragocjen rad Novaka Jovanovića, njegov hroničarski i naučni opus.

S posebnim zadovoljstvom, uz bibliografiju o kojoj je bilo riječi, podsjećam na Jovanovićevu najnoviju knjigu “Na četiri kontinenta: zapisi s putovanja”, koja je nastala na osnovu bilješki i sjećanja sa njegovih brojnih putovanja po svijetu, uglavnom u rukovodstvu jugoslovenskog fudbala.

Knjiga zabilješki i zapisa sa četiri kontinenta plijeni ne samo izuzetnim opservacijama, originalnošću, lijepim stilom ga s putovanja po svijetu vraća nas, ne bez sjete, u ona vremena kada je ugled naše države u svijetu bio zaista veliki, kada su sportisti i sportski funkcioneri bili rado dočekivani na svim meridijanima, i predstavljali diplome u najboljem smislu.

Na kraju, posebno želim da istaknem ulogu Čedomira Draškovića, direktora Centralne narodne biblioteke “Đurđe Crnojević”, bez čijeg razumijevanja i angažmana bi se možda popričekalo na publikovanje ovih radova dr Jovanovića i Krivokapića, jer on kao rijetko ko zna da procijeni što je dobra i prava knjiga, a uz to je i sam protagonista sporta.

Bilo mi je zadovoljstvo da učestvujem u večerašnjem predstavljanju Jovanovićeve knjige i biobibliografije njegovih radova, jer je u pitanju ne samo kolega i prijatelj nego i rijetko plemeniti i vrijedni čovjek s impozantnim opusom koji je nastajao po onoj narodnoj: “Tiha voda brijege roni!”, ili “Zrno po zrnu pogača; kamen po kamen palača!”

(„Sportski žurnal”, decembar 2003. god.)

У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ У ПОДГОРИЦИ Промоција књиге др Јовановића

У ОРГАНИЗАЦИЈИ Црногорске спортске академије (Подгорица) и Централне библиотеке „Ђурађ Црнојевић“ из Цетиња, данас ће се (18) у Народној библиотeci „Радосав Љумовић“ у Подгорици одржати промоција књига „На четири континента“ др Новака Јовановића и „Био-библиографија др Новака Јовановића“, аутора Петра Кривокуће.

О књигама ће говорити академик Бранислав Ковачевић, др Душко Ђелица, мр Чедомир Драшковић и др Новак Јовановић.

Čedomir Drašković

NOVE KNJIGE O STARIM VRIJEDNOSTIMA

Nedavno sam pročitao kratku, usputnu opasku o značenju teritorijalne odrednice, odnosno pojma “Balkan”, što po tom autoru znači - borilište pasa! Ako lingvističko-toponomastički i nije bukvalno tkao, suštinski je tome veoma nalik! U svjetskim razmjenama, posebno u zadnjih 10 - 12 godina, Balkan je postao najsugestivnija metafora zla, i simbol klero-nacionalističke i političke šizofrenije, u kojoj je lako uožiti najtipičniji ruho tog rijetko zlog političkog vremena - ljude u čoporima! Da, ljudi sa čoporativnom čudi i njenim pratećim nagonima, gotovo podjednako u ovim vremenima najkrvoločnijeg, pomornog svaštočinstva o bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Kosovu ..., a bljeskali su im očnjaci i po Crnoj Gori (što se i zvanično, redovno imenuje ratom - a to je još jedna golema neistina i podvala: jer su ratovi, ipak, kategorije koje se i teorijski, i praktično, jednostavnije i slovesnije, čak i mnogo moralnije situiraju i tumače) - i mnogim tekućim, nazovi demokratskim, parlamentarnim i stranačkim - iracionalnim i neljudskim kvazi političkim mudrovanjima, i ličnim i stranačkim bljuzgarijama. Od tih brojnih narodnih “poslanika”, “port-parola”, “lidera” i slično, neki uglavnom ne može da se sjeti svojih djela i nnedjela niti od prošlog dana - a tuđe, protivne im političke biografije posve subjektivno, božjački pretresaju i unižavaju, i šepure se i važniče kao da deklamuju sa svetog trona. I to, mahom, oni isti koji, pred očima cjelokupne svjetske javnosti trčeći umakoše od pogodenog i poraženog gospodara, vožda nacionalnog - u hodu i preko noći mijenjajući dlaku i preobuku. Čudo neviđeno, kako vodeći Miloševićevi politički dileri - odjednom počeše da predu o toleranciji i demokratiji, evropskim integracijama, humanizmu političkom i ličnom moralu: kao da nikad nijesu ni bili dio zvјerskog čopora, nego samo bezazlene i umiljate angora mačke... A takvi, i njima slični, su i Hrista prevarili, izdali i razapeli, kao god i Prometeja na kavkaskoj stijeni: nema, dakle zlih bogova, ni zlih duhova - koji su dorasli sitno - šićardžijskim poganima, nedosljednim i prijevarnim, zlim ljudima.

Na sreću, i u najgorim vremenima, u mnoštvu takvog kijameta,, ima i onih drugih i posve drukčijih ljudi - na jednostavnom načinu postojanja, nesebičnosti i skromnosti izgrađenih ličnosti: koji ne ruše i ne razgrađuju - nego sve grade na povjerenju, simpatijama i dobrom međuljudskim odnosima: koji se bore za razumijevanje - kao nezamjenjivo društvo i moralno utočište, i koji na prijateljstvo gledaju kao na najveće bogastvo. Upravo jedan od takvih, i ubjedljivo takvih, je naš večerašnji indirektni i direktni sabesjednik, dr Novak Novanović. Čovjek koga dugo znam, sa kojim sam mnogo sarađivao, i za kojeg (bez dileme, i bez zazora) mogu da ponovim riječi koje se upućuju najčestitijima: da je bio i ostao čovjek koji je više znao, nego što je govorio: da je više umio, nego što je postigao: da je više volio, nego što je pokazivao: da je mnogo više nudio, i davao - nego što je tražio i dobijao...

Priseban i razborit, pouzdan - i uvjek na sebe oslonjen - dr Novak Novanović je stasavao, radio i učio uporedo, i pisao i objavljuvao, stvarajući svoju impozantnu autorsku biografiju - bibliografiju od 2.245 bibliografskih jedinica, od čega 26 knjiga, je pokazao autor Bio-bibliografije Petar Krivokapić. od najraniјeg potucanja od rodnih mu Jekića do Lovćena, pa kasnije više samosnala[enja nego na uslovima završenoj Gimnaziji u Kotoru i na Cetinju, i prvog po nuždi zaposlenja, učiteljevanja na Bati Cuckoj. Međutim, Novak se nije dao omesti, i skrenuti s prvog puta: odmah upisuje Višu pedagošku školu, i vanredno je završava, u rekordnom roku - redovno dobijajući nagrade kao student godine, istovremeno radeći u školama na Vilusima, pa u zavičajnim Jeklićima. Slijedi Cetinjska gimnazija, pa fakultetska diploma, odbrana magistarske radnje, rad na najodgovornijim mjestima u Centralnoj narodnoj biblioteci Crne Gore “Đurđe Crnojević”, odbrana doktorske disertacije..., do političke funkcije u Op[tinskem komitetu Saveza komunista Cetinje. Uporedo sa dosta već navedenog u Jovanovićevoj biografiji, dugo je radi i kao urednik “Cetinjskog lista” (osam godina), zatim lista “Komunist” (izdanje za Crnu Goru), i na kraju u titogradskoj “Revije MP-15”...

Još od početka šezdesetih godina prošlog vijeka, počela je Jovanovićeva plodna saradnja u mnogim serijskim naslovima: beogradskim - “Politici” ekspres” “Politici”, “Večernjim novostima”, “Tanjugu”, zatim prištinskom “Jedinstvu” i “Rilindiji”, parevijama “Turizam”, “Odmor”, “Susreti”, “Zavičaj”, do raznovrsne i zapažene saradnje u pedagoškim glasilima “Prosvjetni rad” (Titograd/Podgorica), “Prosvjetni pregled” (Beograd), “Prosvjetni list” (Sarajevo), “Misao” (Novi Sad), časopisa iste provinijencije “Nastava i vaspitanje”, “Vaspiti-

tanje i obrazovanje, pa “Istorijskim zapisima”, “Bibliografskom vjesniku”, “Mostovima”, i mnogim drugim.

Većinu znaju, ali dosta rijetki uspijevaju dostići dvije najvrijednije ljudske osobine - skromnost i mudrost - a to je uvijek imati vremena za druge, i znati pogoditi, odnosno u svemu imati mjeru. Jovanović kao da nije od ovih današnjih, u tzv. demokratiju ogreznih Crnogoraca, jednostavno rečeno brbljivih i poarljivih, kojima su redovno emocije ispred racija: koji se brzo “pale” i “tačkak-ljučanja” im je niska, koji su “brzaci” zarad pošto-poto prednjačenja, kako je o tipičnim savremenim Crnogorcima dostačao davno uočavao još Mihailo Lalić. Kao da u njima ništa nije dotecklo od njihovih ne tako davnih predaka - suzdržanih, promišljenih, odgovornih i u riježi, i u postupku. Novak je upravo takav - i u ličnom, i u društvenom životu, i u ukupnom profesionalno, tj. intelektualnom i kreativnom radu. U njegovim tekstovima nigdje nećemo naći patetičnog praznoslovja i egzaltirnog uznošenja, pretjeranog fabuliranja, megalomanskih zaum, ili intelektualnog egzibicionizma. Njegova sabranost i bistrina - uvjek su davali samo dobar primjer drugima, što je po riječima [tefana Cvajga, poznatog književnika i velikog pobornika ljudskih prava u vrijeme enormousne dominacije Hitlerovog fašizma - najveće dostignuće ljudskosti!

Kao što sam već podatkom naveo, bibliografija dr Novaka Jovanovića ide u vrh objavljenih bibliografija u nas. To je jedna ogromna - i brojem i stруктурom priloga - u riječ pretočena stvaralačka energija, koja u konačnom predstavlja zavidnu sintezu autorova rada i njegove ličnosti, nadgrađujući je iz godine u godinu, uporno i dosljedno od 1960.godine. Prateći njegovu bibliografiju, i samo ovlaš, čitajući naslove i anotacije bibliografskih jedinica - nije teško uožiti koliko je Jovanović suptilan hroničar, pouzdan opservator i nenemetljiv istraživač - i kad je pisao o temama naoko običnim, tipičnim i kulturno aktuelnim, ali i o mnogim dugoročnim i kulturološki značajnim, bilo da se radi o prilozima iz obrazovanja, kulture, društvenog života, šireg istorijskog miljea, sporta. Obaviješten, analitičan, veoma odgovoran u zaključcima, Novak je mirno, sa, jednostavno rečeno, urođenom odmjerenošću - pokazivao najbolje osobine angažovanog intelektualca: uvjek primjerno socijalizovanog, uzorno odgovornog, stručno i profesionalno zapućenog: dakle, intelektualno i moralno, a ne politički angažovanog, čak i onda kad se bavio prevashodno političkim temama. I još nešto, tipično za Novakovu lagantu i mirnu dostojaanstvenost, odnosno superiornu jednostavnost, on se prevashodno bavio problemima, pojavama, ličnostima i temama - zavičajnim i nacionalnim, poštujući

prioritetno pravilo odgovornosti, tj. moralnost po kojem je čovjek “uvjek dužnik svome zavičaju”, i da je najveći kad se nalazi tamo (pjesnički rečeno) - “gdje duša ostaje” ...

I tako, dobro znajući Novakov neusiljen i ni po čemu pretenciozan način ponašanja i rada, gotovo da me iznenadio kada mi je ponudio na uvid (manirom spontanog obavještavanja i usputnog konsultovanja prijatelja), gotovi rukopis njegove najnovije knjige “Na četiri kontinenta, zapisi s putovanja”. Sa lakoćom sa ovim rukopisom, nakon čega sam ga bez (kako se inače poimaju Jovanovićevi radovi) upoznao sa ovim rukopisom, nakon čega sam ga bez dvoumljenja uvrstio u izdavački program Centralne biblioteke Crne Gore...

Iako ozbiljno ugroženog zdravlja, manirom predanog krativca i poštenog profesionalca - u penzionerskoj osami i melanholičnoj obzirnosti plemenite duše - Novak završava knjigu o Lovćenu i Lovćenčanima, vrlo zanimljivu monografiju o toj panonskoj naseobini tipičnih gorštaka, koji se atipično za negdašnje Crnogorce, sa više samosvijesti i samoodgovornosti, tek u najnovijem vaktu osvrću oko sebe, i sa gotovo neočekivanom odgovornošću grupišu oko “Krstaša” barjaka kao tradicionalnog nacionalnog simbola... siguran sam da Novak, u potpunoj tišini, uporedo radi i na nekom novom, sljedećem, 27.-om monografskom rukopisu. Tako je to kod istinskog pregaoca: sve je na nivou dosljednog i nesebičnog davanja, i urođene tihe otmenosti rođenog gospodina. Takva građa, tj. građa prvog žovjeka se ne stiče: to se dobija rođenjem - genetskim talentom , i prirodnim darom. Kao u slučajevima vrhunskih sportista...

Slijeva: Branislav Kovačević, Novak Jovanović, Čedomir Drašković, Duško Bjelica

Dr Duško Bjelica

VELIKO NAUČNO BREME LJUDSKE GROMADE

Posebno zadovoljstvo i čast čini mi okolnost što večeras pred Vama učestvujem na ovoj tribini, pretežno posvećenoj naučnom i publicističkom radu doktora **Novaka Jovanovića**, mog dugogodišnjeg prijatelja, rukovodioca i saradnika, čije su mi stvaralačke pozicije, biografske karakteristike i bibliografske činjenice u dobroj mjeri poznate.

Moj, isto tako, dugogodišnji prijatelj i saradnik i istaknuti bibliograf i publicista **Petar Krivokapić** sačinio je knjigu velikog formata na 220 stranica gusto štampanog teksta pod naslovom **„Doktor Novak Jovanović, bio-bibliografija“**, koja je izašla ove –2003.godine, na Cetinju, u izdanju **Centralne narodne biblioteke „Durde Crnojević“**.

Na sreću izdavača i nas čitalaca autor Petar Krivokapić imao je o kome i o čemu da piše, jer knjiga **„Doktor Novak Jovanović, bio-bibliografija“** izražava jedan bogat i raznovrstan stvaralački opus.

Petar Krivokapić je u bibliografiji hronološki zabilježio naslove knjiga i posebnih radova (obuhvativši period s kraja pedesetih godina prošlog vijeka do sredine ove godine), iz kojeg se mogu vršiti validne rekonstrukcije, praviti komparacije primarnih odrednica u obimnom stvaralaštvu **dr Novaka Jovanovića** kao velikog sakupljača, zapisivača, interpretatora i tumača, u okvirima sopstvenog-pionirskog sistema istraživanja, dragocjenih sportskih, a i uopšte kulturno-društvenih, davnašnjih i današnjih događanja u Crnoj Gori.

Energija koju je **Petar Krivokapić** uložio imala je efektno finale, jer smo dobili iscrpnju bio-bibliografsku sliku o istrajnom radu **dr Novaka Jovanovića**.

Ko su autori ovih djela.

Novak Jovanović je rođen 1937.godine u Ćeklićima, kod Cetinja, a osnovnu školu je završio u Lovćencu (Vojvodina), gdje mu je 1946.godine potrođica kolonizovana, ali se ubrzo vratila u zavičaj.

Gimnaziju i Višu pedagošku školu je završio na Cetinju. Jednu školsku godinu radio je kao nastavnik u Vilusima, a više od pet kao direktor škole u rodnom kraju.

Službovao je i kao sekretar Gimnazije na Cetinju i kao pomoćnik direktora **Narodne biblioteke „Đurđe Crnojević“**.

Uz rad je završio Filozofski fakultet i poslijediplomske studije u Prištini, gdje je odbranio i doktorsku disertaciju 1987. godine.

Ne samo da je bio istaknuti prosvjetno pedagoški i kulturni radnik, novinar, urednik i publicista, već i društveno-politički i sportski poslenik i funkcijonjer. Bio je izvršni sekretar OK SK CG na Cetinju i glavni i odgovorni urednik **„Komunista“** (izdanje za Crnu Goru).

Bio je član upravnih odbora i predsjednik brojnih sportskih organa od kluba do federacije, kao i predsjednik **Fudbalskog Saveza Crne Gore** u tri mandata, dugogodišnji član najužeg rukovodstva **FSJ**, a jedan od osnivača **Crnogorskog olimpijskog komiteta**.

(„Sportski žurnal“, 24. decembar 2003. god.)

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ ДР НОВАКА ЈОВАНОВИЋ „НА ЧЕТИРИ КОНТИНЕНТА“

Записи светског путника

ПОДГОРИЦА.- Велико интересовање изазвала је промоција књиге др Новака Јовановића „На четири континента“ као и „Био-биографија др Новака Јовановића“, аутора Петра Кривокапића. Академик Бранислав Ковачевић, дугогодишњи председник ФС Црне Горе испукао је велики издавачки подухват, уз напомену „да је требало много труда и година рада да се напише оваква књига“. „На четири континента“ је, иначе, књига записа са многобројним путовањима др Јовановића, за више од четири деценије, рада у фудбалу.

Магистар Чедомир Драшковић, директор библиотеке на Цетињу, где је некада радио и др Јовановић, говорио је о друштвеном раду аутора. - Др Јовановић је до сада написао 26 књига, заслужни је фудбалски и спортски радник Црне Горе и некадашње Југо-

ГОДИНЕ РАДА: академик Бранислав Ковачевић говори о књизи

славије – рекао је др Душко Ђелића, председник Црногорске спортске академије и дугогодишњи сарадник председника ФС Црне Горе у три мандата.

Скупу у Народној библиотеци у Подгорици присуствовао је и

проф. др Сергеј Новиков, руски ас у џудо и олимпијски шампион из Монреала 1976. године. До краја недеље требало би да се појави и часопис „Спорт монт“, а главни уредник је др Новак Јовановић

Dobitnik je brojnih odlikovanja, nagrada, povelja, diploma i drugih priznanja za višestruku angašovanost i uspjehe.

Dr Jovanović je zaslужni fudbalski radnik Crne Gore i bivše Jugoslavije, i prvi je strani građanin koji je zavrijedio i takvu počast države Albanije.

Ali glavni dio biografije **dr Novaka Jovanovića** je rad na polju nauke, publicističke i izdavačke djelatnosti.

Zaslужnom bibliotekaru, bibliografu i publicisti **Petru Krivokapiću** trebalo je da uloži mnogo truda da, po utvrđenim biobibliografskim standardima, u tri dijela knjige, kompletno obradi blizu 3.500 bibliografskih jedinica obimnog i napornog **Jovanovićevog** truda.

Saznajemo da je **dr Jovanović** svjedok i autentični tumač dragocjenih događanja u sportu i kulturi i da je istraživao i ono što se u tim oblastima dešavalo i u daljoj prošlosti Crne Gore. Dao je do sada nenadmašne valorizacione okvire i efektne racionalne komponente u istoriji i savremenosti sporta i fizičke kulture, a ostavio je vidan trag i u opštakulturnoj i društveno-političkoj sferi.

Kod **Krivokapića** nalazimo podatke koliko je bilo blagovremenih osvrta u kojima je izložen sud o **Jovanovićevim** radovima. Od 1983. do sredine 2002. godine o njegovim radovima pojavila su se 193 studiozna napisa.

(„Pobjeda”, 18. septembar 2003. god.)

КЊИГА ДР НОВАКА ЈОВАНОВИЋА „НА ЧЕТИРИ КОНТИНЕНТА”

Ових дана, у издању Централне народне библиотеке „Бурђе Црнојевић“ са Цетиња изашла је књига „На четири континента“ аутора др Новака Јовановића. То су уставари његови записи са бројних путовања које је имао у минулих неколико деценија, прије свега као један од цељних људи Југословенске фудбалске организације. Наиме, наш државни фудбалски тим имао је пиз квалификационих, такмичарских и пријатељских сусрета са многим репрезентацијама широм планете. Као један од водећих људи у овом спорту (др Новак Јовановић био је дуго предсједник Фудбалског савеза Црне Горе), аутор ове књиге је путовао са нашом репрезентаци-

Запис са путовања

јом, али је вријеме проведено на тим даљим и ближим „излетима“, приједно билојеки све оно што је могао да види осјети и доживи. А, тога је било пуно, само делић тих сјећања сактана су у ово његово најновије штиње. Како сам аутор наводи, да је био мало упорнији, могао је стићи и на пети континент чиме би пут око света био затворен. Но, и овако много забилешки је преточено у књиге, многе су још остале у сјећању или на папиру. До сада је др Новак Јовановић издао више књига и публикација са спортском тематиком, али и оних који су у ства-

ри репортаже са његових путовања. Једна од таквих је књига „Осам пута у земљи орлова“, а то су приче о борбама у сусједној Албанији.

У најновијој књизи, штампанијо на око двеста страница, приче почину из Италије још из давне 1967. године, а завршавају се у Француској 1998. године за vrijeme Светског фудбалског првенства. То су приče о доживљајима и људима које је аутор срео током својих путовања, успомене на крајеве којима је прошао сјећања на контакте које је имао.

Писана лаким, разумљи-

вим језиком ова књига постаје интересантна за свељубитеље репортажа издалеких крајева.

Д. И.

Iako je ova cifra impozantna ona nije prevelika, jer je u poglavlju „**Posebna izdanja-knjige**”, Krivokapić naveo 26 **Jovanovićevih** knjiga, od kojih je 18 iz oblasti sporta, dok ih je osam iz oblasti kulture ili društveno političke tematike.

Od njegovih knjiga koje je napisao o sportu posebnu vrijednost imaju: „**Fudbalski Savez Crne Gore 1931-1991**”, „**Fudbalska takmičenja u Crnoj Gori 1925-1985**”, „**Sport u Crnoj Gori do 1914**”, „**Fudbal u Crnoj Gori do 1941**”, „**Fudbal na Cetinju 1913-1983**”, „**Zvijezde Montenegra**”, „**Osam puta u zemlji orlova**”, „**Crnogorci u Argentini**”, „**Na četiri kontinenta**” i druge.

U poglavlju „II-A-Prilozi u serijskim i monografskim publikacijama (osim sportskih) Krivokapić je naveo naslove 1473 **Jovanovićeva** priloga. Oni su objavljeni u periodu od 1960. do 2001. godine navodi Krivokapić.

Od 1968. do 2002. godine **Jovanović** je objavio je 1552 sportska priloga (gdje su širi članci) i feltoni u nastavcima (pri čemu je i po pedesetak nastava-ka tretirano kao jedna bibliografska jedinica).

U brojnim bibliografskim jedinicama, njihovim nazivima, obuhvatnosti, optici prikazivanja, -hranološki je data retrospektiva i rekonstrukcija uzročno-posljedičnih veza društveno-političkog, kulturnog i sportskog djelovanja **dr Jovanovića** u Republici Crnoj Gori i šire, čime se obezbjeđuje da sve opisane aktivnosti ostanu dostupne za sadašnje i buduće generacije.

Na kraju, možemo da poželimo da i u narednim decenijama **dr Novak Jovanović** plodotvorno stvara i uvećava svoj stvaralački opus, kao i da **Petar Krivokapić**, kao marljivi bibliograf i autor knjige „**Bio-Bibliografija, Dr Novaka Jovanovića**” vrši njene dopune, ili napiše novu. Rad dvojice autora može da bude putokaz i podsticaj za buduće istraživače. Da im se ovim radom otvaraju novi izvori informacija.

Ove dvije knjige koje večeras promovišemo pisane su godinama. Bilješke s putovanja su krenule 1967. godine, a bibliografske jedinice-one prve pojatile su se negdje šezdesetih godina prošlog vijeka... I tako iz dana u dan išle su nove publikacije i u njima novi podaci za nove knjige. Bukvalno sjutra iz štame će izaći **Sport Mont** novi stručni časopis za sport, fizičku kulturu i zdravlje, čiji je izdavač **Crnogorska sportska akademija**, a glavni urednik **Dr Novak Jovanović**.

IZVJEŠTAJ KOMISIJE ZA OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE **Mr Rašida Hadžića iz Rožaja**

Naučno-nastavno veće Fakulteta fizičke kulture Univerziteta u Novom Sadu, na 24. sednici održanoj 19. i 26. 01. 2004. godine donelo je odluku da se u Komisiju za ocenu i odbranu doktorske disertacije mr Rašida Hadžića pod naslovom «Relacije morfoloških i bazičnih motoričkih dimenzija sa rezultatima situaciono-motoričkih testova u fudbalu» imenuju: prof. dr Dragoslav Lukač, predsednik, te članovi, prof. dr Radivoj Radosav, mentor, prof. dr Pavle Rubin, prof. dr Stanimir Joksimović.

Imenovana Komisija podnijela je sledeći Izveštaj:

1. PREGLED DISERTACIJE

Disertacija mr Rašida Hadžića pod naslovom «Relacije morfoloških i bazičnih motoričkih dimenzija sa rezultatima situaciono-motoričkih testova u fudbalu», sadrži 201 stranu i sastoji se od 8 poglavlja: Uvod (9 strana teksta), Dosadašnja istraživanja (38 strana), Problem, predmet i ciljevi istraživanja (2 strane), Osnovne hipoteze (1 strana), Metode istraživanja (33 strane), Rezultati istraživanja i interpretacija (110 strana), Zaključak (6 strana) i Literatura (10 strana).

2. VREDNOVANJE POJEDINIХ DELOVA DISERTACIJE

Uvod sadrži dva podpoglavlja u kojima kandidat definiše predmet istraživanja i interesovanja. Prvo podpoglavlje (Pristupna razmatranja) sadrži shvatanja i karakter rada u sportu, koja su usmerena na izučavanje strukture dimenzije ličnosti sportista i njihove transformacije pod uticajem treninga, posebna pažnja treba da se posveti obezbeđivanju osnovnih dopunskih faktora pod kojima se proces sportskog treninga, oporavka i takmičenja može sa uspehom

da ostvari. Drugo podpoglavlje objašnjava specifičnosti fudbalske igre koju karakteriše specifičan model kooperacije aktivnosti igrača, koji funkcioniše kao komunikacioni sistem u okviru uloge i skupa različitih aktivnosti u više ili manje otežanim uslovima igre.

Drugo poglavlje Pregled dosadašnjih istraživanja, kandidat je podelio na istraživanja morfoloških karakteristika, istraživanja motoričkih sposobnosti i istraživanja situaciono-motoričkih sposobnosti fudbalera. Na kraju poglavlja je kandidat dao kritički osvrt na dosadašnja istraživanja uz konstataciju da nema dovoljno informacija o povezanosti morfoloških karakteristika i bazičnih motoričkih sposobnosti sa situaciono-motoričkim sposobnostima fudbalera. Iz tog razloga se kandidat odlučio da izvrši takvo istraživanje na području Crne Gore.

Poglavlje Problem, predmet i ciljevi istraživanja, definiše problematiku kojom se u pronalaženju relacija morfoloških i bazičnih motoričkih dimenzija sa rezultatima situaciono-motoričkih testova u fudbalu, utvrđivanje prediktivne vrijednosti morfoloških dimenzija i bazičnih motoričkih testova na situaciono-motoričke testove u fudbalu. Predmet ovog istraživanja su sportisti-fudbaleri, njihov morfološki i motorički status.

CILJEVI ISTRAŽIVANJA SU:

1. Da se utvrdi latentna struktura: morfoloških dimenzija, motoričkih i situaciono-motoričkih testova, primijenjenih na uzorku fudbalera.
2. Da se utvrdi stepen povezanosti (interkorelacije) izmedju sistema: morfoloških dimenzija, motoričkih i situaciono-motoričkih testova.
3. Da se utvrdi prediktivna vrijednost (uticaj) morfoloških dimenzija i motoričkih testova na rezultate u situaciono-motoričkih testovima.

Poglavlje Osnovne hipoteze ističe sledeće hipoteze koje se predstavljaju u ovom istraživanju:

H1 - sistemu manifestnih varijabli morfologije, bazičnih motoričkih i situaciono-motoričkih testova očekuju se relativne latentne dimenzije.

H2 - Očekuju se statistički značajne korelacije u većem broju varijabli u odvojenim manifestnim prostorima i morfologije, bazične motorike, situacione motorike.

H3 - Očekuje se statistički značajan uticaj prediktorskog sistema varijabli na postignuće u situaciono-motoričkim testovima.

Poglavlje Metode istraživanja sadrži pet podpoglavlja u kojima se definišu: uzorak ispitanika, uzorak prediktorskih varijabli, uzorak kriterijskih varijabli, program i postupak merenja i metode obrade podataka.

Uzorak ispitanika definisan je kao populacija muškog pola (147), starijosti od 14-16 godina, fudbalera članova klubova prve i druge savezne lige na području Crne Gore.

Uzorak prediktorskih varijabli predstavljaju variable za procenu morfoloških karakteristika (13) koju metodologiju preporučuje Internacionalni biološki program i varijabli za procenu motoričkih sposobnosti (25), odnosno procenu frekvencije pokreta, preciznosti, ravnoteže, fleksibilnosti, koordinacije, brzine, eksplozivne snage i repetitivno-statičke snage.

Uzorak kriterijskih varijabli predstavljaju variable za procenu situaciono-motoričkih sposobnosti u fudbalu (10).

U podpoglavlju Metode obrade podataka prvo je svaka manifestna varijabla podvrgnuta osnovnoj statističkoj obradi. Hipoteza o normalnosti distribucije je testirana Kolmogorov-Smirnovljevim testom. U cilju utvrđivanja latentne strukture morfoloških karakteristika, motoričkih sposobnosti, te situaciono-motoričkih testova fudbalske igre primenjena je Hottellingova metoda glavnih komponenata. Značajnost karakterističnih korenova - lambda, određena je primenom Guttman-Kaiserovog kriterija.

U cilju dobijanja jednostavnije strukture značajne glavne komponente su transformisane u oblimin soluciju, pa je struktura morfoloških karakteristika, motoričkih sposobnosti i situaciono-motoričkih sposobnosti interpretirana na osnovu mareice sklopa, matrice strukture, te matrice iterkorelacija među faktorima.

Utvrdjivanje uticaja prediktorskih varijabli na kriterij sprovedeno je primenom standardne regresione analize. Statistička značajnost regresionih koeficijenata testirana je na nivou greške $p < .05$. Značajnost koeficijenata determinacije testirana je preko F testa na nivou greške $p < .05$.

Poglavlje Rezultati istraživanja i interpretacija je podeljeno u pet podpoglavlja, gde su u prvom analizirani rezultati antropometrijskih dimenzija, izvršena interkorelacija i faktorska struktura istih. Rezultati su predstavljeni tabelarno (10) uz odgovarajuće tekstualno objašnjenje. U drugom podpoglavlju

lju prikazana je regresiona analiza situaciono-motoričkih testopva i antropometrijskih dimenzija. Rezultati su prikazani tabelarno (51) uz odgovarajuće tekstualno objašnjenje. U trećem podpoglavlju je izvršena analiza motoričkih testova uz tabelarni prikaz (10) i odgovarajuće tekstualno objašnjenje. Četvrti podpoglavlje prikazuje regresionu analizu situaciono-motoričkih testova i motoričkih sposobnosti uz tabelarni prikaz (59) i odgovarajuće tekstualno objašnjenje. Peto podpoglavlje prikazuje centralne i disperzionalne parametre situaciono-motoričkih testova, njihove interkorelacije i faktorsku strukturu, metrijske karakteristike i njihovu relijabilnost. Sve to je prikazano na tabelama (22) uz odgovarajuće objašnjenje.

Zaključci su predstavljeni na osnovu navedenih rezultata istraživanja, podvrgnuti su statističko-matematičkoj obradi prema utvrđenom projektu rada i sa primenom velikog broja univarijantnih i multivarijantnih metoda. Regresiona analiza je pokazala da antropometrijske dimenzije imaju značajan uticaj na rezultate u situacijsko-motoričkim testovima. Analiza centralnih i disperzionalnih parametara je pokazala da distribucija rezultata u većini motoričkih testova u ovom radu ne odstupa značajno od normalne raspodele. Faktorskom analizom je potvrđena hipoteza o postojanju latentnih dimenzija u motoričkom prostoru. Metode regresione analize i dobijeni B i BETA koeficijenti, upućuju na zaključak da prediktivni motorički sistem ima značajan uticaj na kriterijski situaciono-motorički sistem.

Na osnovu dobijenih rezultata, a prema formulisanim hipotezama, može se konstatovati da se sve tri postavljene hipoteze prihvataju, odnosno potvrđuju.

U poglavljiju Literatura, kandidat je naveo 82 bibliografske jedinice iz istraživanja morfoloških karakteristika, motoričkih i situaciono-motoričkih sposobnosti kao i stručne literature, koja mu je pomogla da sproveđe svoje istraživanje.

3. KONAČNA OCENA O DISERTACIJI

Nakon prihvaćenih primedbi i sugestija članova Komisije prilikom obrazlaganja predložene teme, kandidat je disertaciju uradio u skladu sa zahtevima takve vrste istraživanja. Jezik i stil pisanja su jasni i razumljivi, tehnička obrada korektna i zaključak logičan. Disertacija sadrži sve elemente na osnovu kojih bi se istraživanje moglo ponoviti, nastaviti ili dalje proširiti. Rezultati

istraživanja upućuju da u transformacionom procesu sa igračima kadetske kategorije najveću pažnju treba posvetiti vođenju i baratanju loptom, preciznosti i snazi udarca po lopti nogom i glavom, što ne znači da razvoj ostalih sposobnosti treba zapostaviti.

4.PREDLOG

Na osnovu vrednovanja pojedinih delova Disertacije i njene konačne ocene Komisija predlaže Naučno-nastavnom veću Fakulteta fizičke kulture u Novom Sadu da se Disertacija mr Rašida Hadžića pod naslovom: «Relacije morfoloških i bazičnih motoričkih dimenzija sa rezultatima situaciono-motoričkih testova u fudbalu» prihvati i zakaže njena javna odbrana.

Kandidat mr Rašid Hadžić je uspešno i javno odbranio Disertaciju i stekao zvanje doktora nauka fizičke kulture.

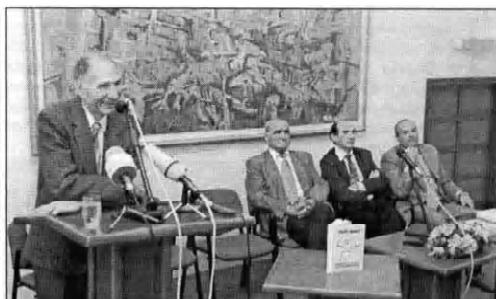
(„Podgorica info”, maj 2004. god.)

PREDSTAVLJEN ČASOPIS “SPORT MONT”

U Narodnoj biblioteci "Radosav Ljumović" predstavljen je (20. maja) dvobroj stručnog časopisa "Sport mont" Crnogorske sportske akademije. O zborniku naučnih radova koji su prezentovani na Prvoj međunarodnoj naučnoj konferenciji "Sport u 21. vijeku" koja je nedavno održana u Baru, govorili su: prof. dr Pavle Opavski, Dušan Simonović, predsjednik Crnogorskog olimpijskog komiteta, prof. dr Vojin Nikolić, prof. dr Mihailo Mijanović i dr Duško Bjelica.

Dvobroj na 450 stranica sadrži naučne radove iz raznih sportskih oblasti sa konkretnim primjerima i formulama kako stići do vrhunskih rezultata.

Promociji su prisustvovali veliki broj sportista, sportskih radnika i ljubitelja knjige.

Prof. dr. Radojica Marušić

Filozofski fakultet, Nikšić

KOREKTIVNA GIMNASTIKA

(prof. dr Veselin Jovović, autorsko izdanje, 2004.)

Udžbenik dr Veselina Jovovića **Korektivna gimnastika** je originalan rad u kome autor iznosi rezultate proučavanja problema prevencije, detekcije i korekcije posturalnih poremećaja, baziranih na izučavanju stručne literature, praktičnom radu sa mladim i vlastitim naučno-istraživačkim projektima.

Prvi kompleks problema kojima se autor bavi su biomehaničke osnove korektivne gimnastike gdje su date osnovne karakteristike lokomotornog sistema čovjeka.

Drugi kompleks problema zasnovan je na analizi sredstava korektivne gimnastike, njenim principima i ciljevima, metodama primjene, početnim položajima, doziranju i indikaciji i kontraindikaciji vježbi.

Kroz sledeća poglavlja autor strpljivo, stručno, precizno i veoma jasno kroz analizu držanja tijela prelazi na detaljnu analizu posturalnih poremećaja, odnosno tjelesnih deformiteta i deformiteta stopala.

Udžbenik je ilustrovan velikim brojem crteža, slika i dijagrama i tako koncipiran da pruža čitaocu, a prije svega studentima fizičke kulture kojima je prvenstveno namijenjen, neophodna znanja o načinu detekcije tjelesnih deformiteta, etiologiji nastanka, patološkim i anatomske promjenama i načinu prevencije i korekcije. Autor je dao detaljna upustva i odgovarajući izbor tje-

STATISTIČKE DESKRIPTIVE	TAPR	TAPN	SP60	SP20	SDM	S4x15
Aritmetička sredina	46,47	25,38	9,81	3,74	2,04	13,86
Standardna pogreška	1,16	0,65	0,14	---	---	0,11
Varijansa (drugi moment)	28,06	8,75	0,40	---	---	0,26
Standardna devijacija	5,30	2,96	0,63	0,20	0,17	0,51
Najmanja vrijednost	39,00	21,00	8,59	3,33	1,75	13,01
Najveća vrijednost	59,00	31,00	11,09	4,05	2,39	14,74
Simetričnost (skewness)	0,79	0,34	0,18	-0,58	0,36	0,01
Sploštenost (kurtosis)	0,25	-0,71	0,06	-0,28	-0,15	-1,03

lesnih vježbi čijom adekvatnom primjenom u radu sa djecom i omladinom nastavnici fizičke kulture mogu pružiti puni doprinos, prije svega, najširoj primarnoj prevenciji posturalnih poremećaja i poremećaja stopala, kao i korekciji blažih, funkcionalnih reparabilnih tjelesnih deformiteta i deformiteta stopala.

S obzirom da prezentirana materija sveobuhvatno i slikovito tretira pojavu tjelesnih poremećaja udžbenik **Korektivna gimnastika** veoma korisno može poslužiti i ostalim zainteresovanim čitaocima, prije svega, vaspitačima u predškolskim ustanovama, učiteljima razredne nastave i roditeljima djece sa posturalnim poremećajima. Kako je udžbenik bogat slikama i ilustracijama, a tekstualno veoma razumljiv predstavlja materiju koju uspješno mogu samostalno koristiti sve osobe sa posturalnim poremećajima što mu daje posebnu praktičnu vrijednost.

(„Sportski žurnal”, 18. maj 2004. god.)

**Господин Миодраг Симеуновић, главни уредник
Спортски јурнал – Београд**

**Уважени спорчки пријатељи честитамо Вам на јубилеју
повојом изласка "Спортског журнала" број 5000.**

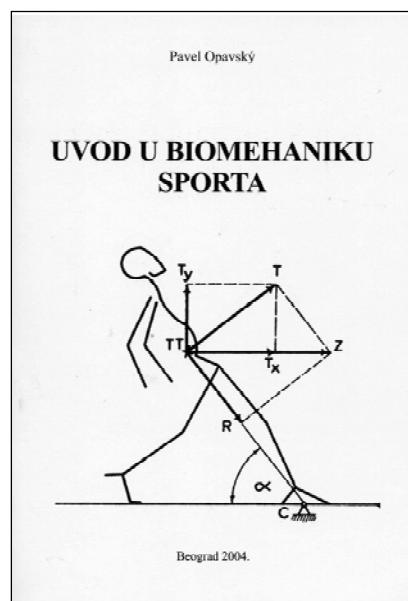
**С поштовањем,
Редакција стручног часописа Спорт Монт-Подгорица**

Prof. dr Veselin Jovović
Filozofski fakultet, Nikšić

UVOD U BIOMEHANIKU SPORTA
(Prof. dr Pavle Opavski, Izdavač autor i Crnogorska sportska akademija - Podgorica, štampa: Vizartis, Beograd, 2004.)

Kada se davne 1962. godine pojavio udžbenik OSNOVI BIOMEHANIKE autora Pavla Opavskog moglo se pouzdano predviđjeti da će ova knjiga ostaviti značajan i dubok trag u teoriji i praksi fizičke kulture. To se posebno odnosilo na drugo dopunjeno i prerađeno izdanje ovog udžbenika koje je objavljeno 1971. godine. Udžbenik je po svom sadržaju i koncepciji nastavno-stručne materije predstavljaо sasvim nov kvalitet u odnosu na dotadašnje publikacije, pa nije ni čudo što je nagrađen univerzitetskom nagradom. Knjiga je izuzetno prihvaćena od strane stručne javnosti, pa je kao takva decenijama služila kao osnovni univerzitetski udžbenik na prostorima eks Jugoslavije, čime je u značajnoj mjeri doprinijela razvoju biomehanike kao naučne i stručne discipline. O značaju i vrijednosti ove knjige govori i njena pojava ovih dana, u nešto novijem «ruhu», kao osmo prerađeno i dopunjeno izdanje, sa radnim naslovom UVOD U BIOMEHANIKU SPORTA.

Osmo izdanje ovog udžbenika ukazuje da, i pored pojave novijih publikacija ovog tipa, BIOMEHANIKA poznatog profesora Pavla Opavskog i nakon četrdeset godina ima svoje čitače, što govori o visokom kvalitetu ove knjige koja tako i u ovom vijeku nastavlja svoju obrazovnu «misiju», pružajući

dragocjen prilog naučnom i stručnom radu u oblasti fizičke kulture. Kako je ovo jedan od prvih udžbenika BIOMEHANIKE kod nas, a svakako i jedan od prvih u Evropi koji je na najbolji način kvalitetno popunio osjetnu prazninu u ovoj značajnoj oblasti, o njemu je ranije sve rečeno. Ovo nas zato obavezuje da nešto više kažemo o njegovom autoru koji je ostavio izuzetan trag u fizičkoj kulturi, a koji i danas, kao penzioner, ostvaruje izuzetne rezultate u nauci i struci.

Pavle Opavski je redovni profesor Fakulteta fizičke kulture Univerziteta u Beogradu, na kome je bio prvi diplomirani student sa srednjom ocjenom 9,22 i prvi doktor nauka fizičke kulture koji je svoju disertaciju branio u Jugoslaviji.

Profesora Opavskog zapamtile su mnoge generacije studenata kao vrsnog predavača BIOMEHANIKE ne samo na Fakultetu fizičke kulture u Beogradu, nego i na fakultetima u Zagrebu, Nišu, Prištini, Skoplju i Novom Sadu, kao i predavača BIOMEHANIKE i PRIMIJENJENE KIBERNETIKE na postdiplomskim studijama u Beogradu, Zagrebu, Skoplju i Novom Sadu. Na ovim fakultetima, kao mentor, vodio je 60 magistarskih i 27 doktorskih radova. U zemlji i inostranstvu objavio je preko sto stručnih i naučnih radova, nekoliko udžbenika i priručnika od kojih OSNOVI BIOMEHANIKE zauzima posebno mjesto. Član je Međunarodne asocijacije za Biomehaniku, na čijim kongresima je učestvovao sa vrlo zapaženim referatima.

Profesor Opavski je jedan od osnivača Prednjačko trenerske škole na kojoj je takođe dao poseban doprinos kao predavač biomehanike, tehnike fudbala, taktike fudbala i fizičke pripreme fudbalera. Po pozivu je kod nas i inostranstvu održao niz zapaženih predavanja sportiskim trenerima i sportistima, najviše iz fudbala ali i iz drugih sportskih disciplina. Kao istaknuti naučnik i stručnjak radio je na programiranju i pripremi fizičke spremnosti fudbalera za više klubova prve savezne lige i reprezentativnih selekcija, kao i za više vrhunskih sportista pripremajući ih za takmičenja u zemlji i inostranstvu. Kao znak priznanja za dugogodišnji uspešan rad na razvoju teorije i prakse fudbala, Fakultet fizičke kulture Univerziteta u Beogradu profesoru Opavskom dodjelio je jedinstveni certifikat za fudbalskog trenera na svim nivoima.

Danas se profesor Opavski, pored ostalog, bavi i književnim radom. U domenu sportske beletristike objavio je tri romana: JAN 1, JAN 2 I JAN 3, u kojima koristi mit o heroju kao formu, a pedagoške poruke, između redova, kao sadržaj.

I ovim novim projektom, ovaj naš profesor lijeph manira i ogromne energije i danas se trudi da nam riječju i djelom pokaže kako se stvara, obrazuje i vaspitava - ljubavlju i primjerom. Moramo priznati da je u tome i danas nenadmašan.

Profesor Pavle Opavski, svim svojim bićem posvećen fizičkoj kulturi, misionario je i zračio energijom koja osvaja i druge obogaćeće. Uvijek sa osmijehom i zagledan negdje daleko u budućnost i dalje osvjetjava puteve kojima treba ići. To pokazuje i ovim osmim izdanjem ovog nama dobro poznatog udžbenika. Ova velika ljubav i veliki trud obavezuje sve stručnjake fizičke kulture da sa posebnim zadovoljstvom prihvate ovo neprevaziđeno djelo koje svima nama treba da posluži i kao nauk kako treba raditi, jer naša struka to od nas očekuje.

(„Prosvjetni rad”, 27. jul 2004. god.)

Часописи

„Спорт Монт”

(Бр. 1, 2003)

На иницијативу његајоћа физичке културе, спортиста, као и спортичких пратнера из Црне Горе недавно је по-кренути први спречни часопис за спорти, физичку културу и здравље под називом Спорт Монт. Редакцију чине др Новак Јовановић, проф. др Војин Николић, проф. др Љубана Џевешковић, проф. др Ванеса Симеј, доц. др Мунир Таловић, проф. др Сања Ђелића и др Душко Ђелића.

У првом броју на уводним спречнима објављени су шекстови др Душка Ђелића о спорти „Приједорска спортишка академија – кућа за спортисте“, др Новака Јовановића „Олимпијски дух кружи Црном Гором“, Љубана Џевешковић и Владимира Костића „Модел кошаркаше утакмице“, др Десимира Пајевића о социо-тихологским основама тојајности као и докторска дисертација др Душка Ђелића „Утакмица фудбалског првенства на биомоторички стапајући карактер Црне Горе“. Проф. др Павел Огњански пише о реформи наставних планова и програма кадровских школа за спортиске пренере, а др Мунир Таловић и др Изет Рађо о концерни тајакничарске ефикасности и основних кондиционих параметара у нојометају. О гаштањима кујдана, спирељаштва и спононштвима своја запажања износи доц. др Будимир Бијелић, а Ранко Шљивић о спречној

функцији савременог наставника физичке културе. Представљене су књиже проф. др Ђорђа Нишића, „Фитнес“, „Биомеханика“ проф др Веселина Јовановића, „Ликови спортисти“, „Драјаџија Перовића“ и монографија „Нови шампион спорта концепција“ др Душка Ђелића.

Објављени су шекстови Милана Маџића о маратонском трчању у Црној Гори, и Борислава Дабовића о ватерполу у Херцег – Новом. Даље су информације о рекреативном друштву „Већерани“ ше извјештај са I Међународне конференције о спорту у 21. вијеку

Ш. Б.

Dr Novak Jovanović

85 GODINA FUDBALA U BJELOPAVLIĆIMA 1919-2004.

(*Zdravko V. Gavrilović, "Od Sloge do Iskre": (monografija)-Podgorica: Crnogorska sportska akademija, 2004.godine.*)

Možda je prošlo više od deset godina otkako se u Danilovgradu okupio jedan veći broj fudbalskih radnika, prvo onih iz Bjelopavlićke ravnice, a zatim istaknuti društveno politički i sportski radnici iz Podgorice i Cetinja (bio je Dragan Đurović, sada ministar unutrašnjih poslova Crne Gore, Milorad Kadić, tada predsjednik skupštine opštine, Zoran Bošković, potpredsjednik lokalnog parlamenta, Čedo Đurović, privrednik). Autor ovog teksta moli za izvinjenje one koje ovdje nijesmo pomenuli. Autor ovog teksta nema nikakvu službenu zabilješku, nije mogao doći do dokumentacije.

Mora se priznati da je razgovor bio dobar i konstruktivan. Da nije bio takav nebi se to toliko dugo pamtilo. Kad mi mogli na jednom mjestu okupiti sve učesnike skupa(ako bi to bilo uopšte racionalno)došli bi do pune i prave informacije u kojoj je zabilježeno sve važno što je rečeno, što je zaključeno.

Izuzetno važan stav je sažet u nekoliko riječi: Iskra mora da mijenja društvo u kojem će se takmičiti. Mora napraviti iskorak, mora se pomjeriti bar za jedan korak (rang) naprijed. Oponenta ovom stavu nije bilo.

Rečeno je da se mora znati i narodu kazati što je za fudbal u ravnici učinjeno od 1920. godine do kraja XX vijeka. Malo je bilo onih koji su stisli petlju da

STATISTIČKE DESKRIPTIVE	VLUK	SLAL	VKRG
Aritmetička sredina	17.80	12.12	9.43
Standardna pogreška	0.17	0.27	0.70
Varijansa (drugi moment)	0.65	1.55	10.82
Standardna devijacija	0.81	1.24	3.29
Najmanja vrijednost	16.55	9.90	3.31
Najveća vrijednost	19.95	14.48	19.00
Simetričnost (skewnes)	0.86	0.02	1.95
Spljoštenost (kurtozis)	1.24	-0.23	5.22

se organizuju i građu za prošlost fudbala skupljaju. To je uradio mlađi, ambiciozni i pristojno pismeni publicista Zdravko Gavrilović. Danilovgradska opština je dobila sportsku monografiju. Na četiri stotine strana, sa mnogo fotografija, mnogo statistike i mnogo podataka koje su davali građani, bivši igrači i navijači, treneri i finansijeri.

Pored Iskre, prikazan je razvoj spuške Zore, koja po fudbalskim poljama sve dublje ore.

Crvena Zvijezda iz Grlića s mukom preživljava dane. Kod njih isti ljudi treba da igraju i elementarna pitanja kluba rješavaju. Sasvim je izvjesno, da je za razvoj fudbala u Bjelopavlićkoj ravnici dosta-i pojedinaca i porodica, pored svih nedaća održavalо jedan klub koji je to ipak zasluzio. Za ovaj klub je od pomenutog događaja dosta učinio i tadašnji ministar sporta Slavoljub Stijepović. Priznanja i njemu i njima.

Generalna ocjena: Iskra, Zora, Crvena Zvijezda, njihovi navijači i ljubitelji fudbala dobili su knjigu koju će brzo isčitati. Možda će i među onima koji sada za ovaj sport ne interesuju probutiti interesovanje. A možda i više od toga.

(„Dan”, 19. jun 2004. god.)

**УСКОРО ИЗ ШТАМПЕ ИЗЛАЗИ ФУДБАЛСКА МОНОГРАФИЈА
АУТОРА ЗДРАВКА ГАВРИЛОВИЋА**

“Од Слоге до Искре..”

У издању Црногорска спортске академије ових дана из штампе ће изаћи фудбалска монографија „Од Слоге до Искре”, аутора Здравка Гавриловића, спортског новинара.

На преко 350 страна обраћен је историјат

фудбала у Бјелопавлићима у периоду од 1919. до 2004. године. Обухваћено је преко 1700 имена свих генерација, а монографија је илустрована са 352 фотографије.

Промоција ове монографије одржана ће се почетком јула у Даниловграду. Т.Б.

(„Sportski žurnal”, 18. jun 2004. god.)

Тако су играли Бјелопавлићи

У ИЗДАЊУ Црногорске спортске академије, из штампе излази фудбалска монографија „Од Слоге до Искре”, аутора Здравка Гавриловића.

На више од 350 страна обраћен је историјат фудбала у Бјелопавлићима, од 1919. до 2004. Обухваћено је више од 1700 имена свих генерација, илустровано са 352 фотографије.

Промоција вредног издања Црногорске спортске академије одржана ће се почетком јула у Даниловграду.

Doc. dr Budimir Bijelić

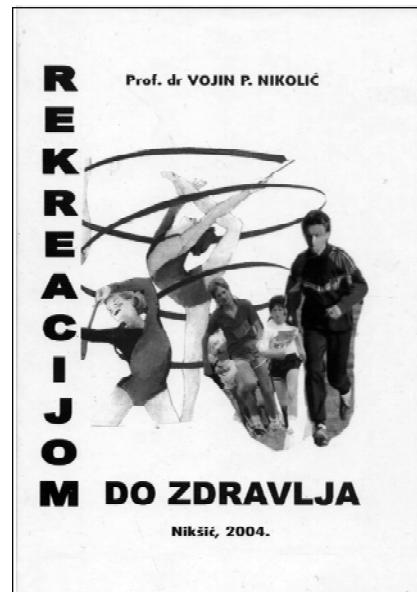
REKREACIJOM DO ZDRAVLJA

(Prof. dr Vojin P. Nikolić, II dop. i prerađeno izdanje - Nikšić, 2004.)

Nedavno je iz štampe izašla knjiga "REKREACIJOM DO ZDRAVLJA", II dopunjeno i prerađeno izdanje na 136 stranica, autora prof. dr Vojina P. Nikolića, a u recenziji prof. dr Mithata Blagajca. Izdavač ovog priručnika je Crnogorski savez SPORT ZA SVE, koji se programski više od pola vijeka bavi edukacijom i animacijom svih kategorija građana sa ciljem očuvanja njihovog zdravlja, radnih i životnih sposobnosti.

Ovo djelo predstavlja značajan doprinos praksi i teoriji u području sportske rekreacije za sve zainteresovane korisnike. Autor je na osnovu dugog kreativnog stvaranja u rekreaciji izabralo ono najvažnije za pojedinca, za porodicu ili homogenu grupu a što je relativno lako i jednostavno primjenjivo za sve uzraste i socijalne kategorije građana. Knjiga je jednako korisna stručnjacima, onima koji se već bave rekreacijom, kao i onima koji tek počinju sa sportsko - rekreativnim aktivnostima. Materija u knjizi je posebno "ohrabrujuća" za one čitaoca koji zbog brijazni od "nepoznatog" (vježbe, programi, oprema, opterećenja itd.) stalno odlažu početak potrebnog rekreativnog vježbanja.

Pred čitaocima je jezgrovito izložena praktična "škola" sportske rekreacije, nastala, prije svega, na bazi ličnog iskustva autora stečenog u stvaranju i primjeni raznovrsnih i mnogobrojnih programa sportske rekreacije, od željenih i po-

trebnih za zdravlje i sposobnosti pojedinaca pa do doziranja i utvrđivanja stvarnog i postignutog stanja u sposobnostima organizma.

Uvažavajući potrebe čovjeka današnjice za kretanjem i očuvanjem zdravlja, kao i značajnu ulogu sportske rekreacije u tome, iskreno preporučujemo ovu knjigu svima koji žele da se zdravo i korisno zaštite od sve većeg broja negativnih uticaja koji djeluju u aktuelnim uslovima i načinu života.

(„Pobjeda”, 06. april 2004. god.)

ПРЕД ПРВУ МЕЂУНАРОДНУ НАУЧНУ КОНФЕРЕНЦИЈУ ЦРНОГОРСКЕ СПОРТСКЕ АКАДЕМИЈЕ „СПОРТ У 21. ВИЈЕКУ” - У БАРУ, ОД 15. ДО 18. АПРИЛА

Афирмација црногорског спорта

На импозантном склопу говориће 83 научно-стручка радника, уз 102 учесника без рефераџа. Долазак јошврдили Руси, Италијани, Њемци, Хрвати...

Подгорица, 5. априла - Поводом Првог међународног научног склопа Црногорске спортске академије „Спорт у 21. вијеку”, који ће се одржати у Бару од 15. до 18. априла у републичком прес центру данас је одржана конференција за новинаре, на којој је већ потврђено учешће 83renomirana научна и спортска радника (57 пријављених, већ одштампаних рефераџа), као и 102 учесника, осим предавача, у овом замашном пројекту.

Први међународни склоп „Спорт у 21. вијеку”, као је истакнуто, не само у СЦГ, већ и у окружју, биће презентован у Зборнику радова. Након завршетка тродневне конференције у Бару, у часопис-

су „Спорт Монт”, радове ће публиковати Црногорска спортска академија - изнад је целих ове институције, предсједник ЦСА др Душко Ђелица.

Руководилац сектора за науку Црногорске спортске академије проф. др Војин Николић саопштио је импресиван податак да ће, поред чуvenог Руса проф. др Волкова и проф. др Бахри Исхака из Албаније, на склопу учествовати 30 доктора физичке културе, 11 доцента, 16 магистара... као и, без подношења рефераџа, низ спортиста, тренера, љекара, педагога физичке културе... - Уз помоћ ЦОК-а и Републичког секретаријата за спорт, биће то пун погодак црногорског спорта. Скуп ће имати истра-

живачки, научни и развоjni сектор. Са 80 одсто радова, спорт ће бити најзаступљенији: од дјечјег, омладинског, мање универзитетског, до квалификованог врхунског и професионалног - истакао је др Николић.

- Од почетка смо подржали иницијативу Црногорске спортске академије, која има далеко највећи научни и стручни потенцијал у црногорском спорту - истакао је предсједник Црногорског олимпијског комитета Љушан Симоновић. - Надам се да ће се ЦОК, договором и уговором, vezati са овом институцијом, а амбициозан пројекат „Спорт у 21. вијеку”, који ће се у виду публикације сабрати у Зборнику, служиће и као добар

уџбеник бројним спортским радницима. Премда са малим материјалним могућностима, у олимпијској години, ЦОК ће и томе дати пуну подршку. Ујерен сам да ће барски научни склоп Црногорске спортске академије прерasti у добру традицију и допринијети даљем развоју и афирмацији спорта, као важне друштвене делатности - истакао је Симоновић.

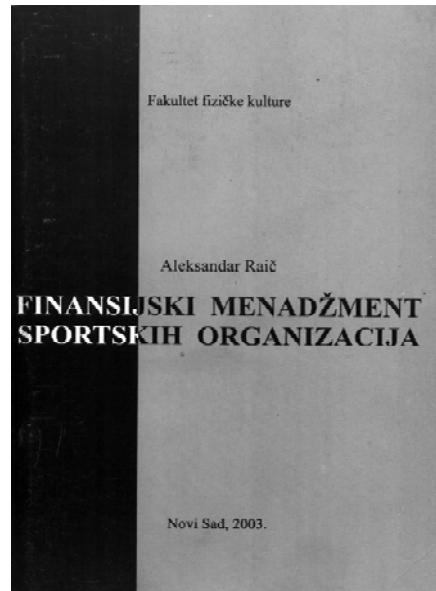
Учешће на Првој међународној научној конференцији потврдили су гости из Пуле (Италија), Москве (Русија), Скопља (Македонија), Загреба (Хрватска), Карлс Руеа, Келна (Њемачка)... а свим учесницима научног склопа припалиће и сертификат Црногорске спортске академије. **Бс. С.**

Dr Nebojša Maksimović
Fakultet fizičke kulture, Novi Sad

FINANSIJSKI MENADŽMENT U SPORTU *(Dr Aleksandar Raič Novi Sad: Fakultet fizičke kulture)*

Savremene sportske organizacije su, sa izuzetkom vrhunskog sporta nacionalnog značaja, “bačene” na tržište, upletene u mrežu tržišnih odnosa, u traganje za izvorima novca. Problem finansija, kao i za većinu ne-profitnih organizacija iz drugih sektora društvenih delatnosti, za sportske organizacije postaje kamen iskušenja. Nazadovanje ili napredak u poslovnom pogledu i za sportske organizacije su uslovljeni ne toliko uspešnim vođenjem sportskih programa, trenažnih procesa i takmičenja, koliko od sposobnosti njenih menadžera da pribave i na racionalan način raspolažu novčanim fondovima.

Nema savremene sportske organizacije koja se nije sukobila sa problemom pribavljanja novčanih fondova. Država se u poslenjim decenijama povlači iz neposrednog upravljanja sportom, što je osobito naglašeno u zemljama ophranim problemima tranzicije. Posle nestanka državnog finansiranja, većina sportskih organizacija se našla prepuštena nelojalnoj tržišnoj konkurenciji, čudima sponzora i sposobnostima svog menadžmenta da se u takvoj situaciji snađe. Tokom poslednje decenije u takvom okruženju “snalaženje” oko finansijskih problema bila je karakteristika većine sportskih organizacija koje su uspele da opstanu. “Siva ekonomija” cveta i u sportu.

Sa stupanjem na scenu pravne države, finansijski okvir sporta u tranzicijskim zemljama se bitno menja. Prvo što je nesumnjivo jeste da se država u pomenutim zemljama neće neposredno “mešati” u ekonomске odnose u i oko sporta. Sa pružanjem mogućnosti redukcije poreske osnovice privrednika, koji deo svojih finansijskih viškova usmere u sport, zakonodavac postavlja temelj racionalnih poslovnih odnosa u sportu. Oživljavanjem kreditnog sistema i tržišta vrednosnih papira (akcija i dr.) može se očekivati da i u sportu u punoj meri otpočne proces privatizacije (sportske organizacije kao partnersko vlasništvo i deonička društva).

U privrednom sistemu koji se uspostavlja i putem kojeg tranzicijske zemlje postaju kompatibilne sa svetskom ekonomijom, koja je bitno oslonjena na finansijski sistem (tokove novca, investiranje, kontrolu finansijskog uspeha i njegovog uticaja na imovinu, i sl.), finansijski menadžment dobija na značaju. Upravljanje novcem postaje kriterijum uspeha menadžmenta u celini.

Knjiga profesora Raiča nastoji da čitaocu približi metode rešavanja problema u području finansijskog delovanja savremenih sportskih organizacija. To su problemi sa kojima se susreće kako mali amaterski sportski klub, koji kreće putem takmičarskog uspona, tako i veliki sportsko-poslovni sistemi, kakvi su, na primer, u Srbiji i Crnoj Gori, SD “Partizan” ili SD “Crvena Zvezda” sa njihovim milionskim budžetima i međunarodnim sportskim i poslovnim ugledom.

Plan knjige dr Raiča izražava realni proces finansijskog menadžmenta sportske organizacije. To je proces koji polazi od organizacionog plana nastojeći da ga operacionalizuje putem razvijanja finansijskog plana, identifikovanja realnih izvora prihoda, konstruisanjem sistema knjigovodstvene kontrole i uspostavljanjem sistema uporedivih indikatora neophodnih za (samo)procenu efikasnosti menadžmenta sportske organizacije u sferi finansija.

Ovakav koncept svoje knjige, dr Raič je utemeljio u operacionalnoj definiciji finansijskog menadžmenta prema kojoj je to “deo procesa menadžmenta sportske organizacije koji obuhvata planiranje, kontrolu i vrednovanje njenog rada i poslovanja na osnovu finansijskih informacija”. Proces menadžmenta sportske organizacije interpretiran je u drugom poglavlu ove knjige u svetu poimanja ekonomskog procesa (metamorfoze oblika vrednosti). Bazičnu, proizvodnu etapu ovog procesa u sportu čine proces vežbanja (razvijanja sposobnosti neophodnih za uspešan takmičarski nastup sportista) i proces takmičenja (nastupanja zrelih sportista na takmičenjima). Proces

vežbanja (trenažni proces) se može, u ekonomskom smislu, pojmiti kao “nedovršena proizvodnja” dok svojstvo “finalnog prozvoda” efekti delatnosti sportske organizacije realizuju tek nastupom sportista na takmičenjima. Takmičenja su, u ekonomskom smislu, tržište, odmeravanje društvene vrednosti svojstava koje su sportisti stekli tokom prethodnih procesa transformacije njihovih psihosomatskih svojstava. Ova pojmovna razjašnjena dr Raiča imaju značaja za ekonomsku teoriju sporta.

Ako je poznato koje programe sportska organizacija namerava tokom godine da realizuje, moguće je razviti finansijski plan (budžet) koji će doprineti da projektovane buduće aktivnosti organizacije budu realne. Formula finansijskog realizma je jednostavna: Koliko novca, toliko programa. Ali, koliko novca je za rad sportske organizacije potrebno? Na to pitanje daje odgovor treće poglavje ove knjige posvećeno finansijskom planiranju. Izrada glavnog budžeta (finansijskog plana) i plana toka gotovine sportske organizacije su dva ključna operativna instrumenta finansijskog menadžmenta. Planiranje polazi od projektovanja rashodne strane budžeta, potom nastoji da “zatvori” finansijsku konstrukciju utvrđujući realne izvore prihoda. Realnost ovog postupka planiranja prepostavlja poznavanje i analizu tržišta sporta, kako tržišta faktora tako i dobara (usluga), kao i primenu preciznog postupka kalkulacije troškova. Ovaj postupak finansijskog planiranja se dopunjava izradom plana toka gotovine, sa dovoljno raščlanjenom vremenskom dinamikom priliva i odliva novca i konkretizovanim strategijom bilansiranja prihoda i rashoda (smanjenje rashoda, povećanje prihoda, uzimanje kredita i sl.).

Ako je poznat iznos novca potreban za pokrivanje planiranih rashoda, odakle je taj novac moguće pribaviti? Mogući izvori novca za sportsku organizaciju su raznovrsni. To pitanje zaslužuje pažnju i u četvrtom poglavljju knjige dr Raiča posvećenom pribavljanju fondova poklonjen je odgovarajući prostor. Osim mogućnosti korišćenja izvora sredstava koje pruža sistem kratkoročnog i dugoročnog finansiranja, sportske organizacije se prvenstveno oslanjaju na izvore finansiranja koje same kreiraju. Sopstveni programi pribavljanja fondova sportskih organizacija oslanjaju se na aktiviranje sopstvenih potencijala proizvodnje programa (prvenstveno onih koje kreiraju treneri – od sportskih škola i rekreacije do sportskih događaja) uz oslonac na angažovanje volontera, potom na obilato korišćen sportsko-poslovni partnerski odnos sponzorstva kao i na dopunske sportsko-poslovne projekte (trgovina, sportski turizam, igre na sreću, i dr.). Posebnu pažnju zaslužuje organizovanje sports-

kih događaja (turnira, akademija, izleta i sl.) koji, osim finansijskog doprinosu, mogu da obezbede marketinšku promociju sportske organizacije.

Kada novac počne da pritiče, neophodna je kontrola njegovih tokova. Takvoj kontroli namenjeno je računovodstvo sportske organizacije. Ali, kakav sistem računovodstvene evidencije treba da se primeni u određenoj sportskoj organizaciji? Ova knjiga u svom petom poglavlju daje orientaciju za nalaženje odgovora na ova pitanja. Sistem prostog računovodstva, koje prati prihode i rashode, odgovara manjim sportskim organizacijama sa umerenim obimom finansijskih transakcija. Taj metod računovodstva sadrži značajno ograničenje u pogledu izostavljanja stanja imovine, finansijskih obaveza prema dobavljačima i kreditorima kao i zanemarivanja vlasničkih odnosa osnivača sportske organizacije. Dvojno računovodstvo otklanja ove nedostatke prostog računovodstva. Primena računarskih programa dvojnog računovodstva, prilagođenih maloj privredi, omogućuje korišćenje menadžerskog računovodstva u sportskim organizacijama čak i kada je reč o malim, amaterskim organizacijama.

Naposletku, kako menadžment sportske organizacije može da sazna koliko je uspešan njen finansijski menadžment?ime može da se meri taj uspeh i sa kim on može da se upoređuje? Razmatranja o ovim pitanjima data su u šestom poglavlju knjige dr Raiča. Razmatranje se zadržava na izboru finansijskih indikatora na osnovu kojih se mogu izvesti poređenja (benchmarking) uspeha upravljanja finansijama sportske organizacije (poređenje strukturnih karakteristika – udela pojedinih stavki prihoda i rashoda, kao i poređenje dinamike – indeksa rasta pomenutih stavki), bilo poređenja iste organizacije u uzastopnim obračunskim periodima, bilo obračunskih jedinica ili organizacija koje realizuju iste programe. Oslonac procene uspeha finansijskog menadžmenta sportske organizacije na finansijske stope omogućuje precizniju analizu i donošenje ocena šireg kruga sportsko-poslovnih projekata. Za takve analize mogu se koristiti finansijske stope V. Andrefa, posebno prilagođene potrebama sporta. Korišćenje standardnih finansijskih stopa, koje služe najširim poređanjima i procenama uspeha finansijskog menadžmenta različitih grana delatnosti, u sportu nije moguće jer za ovu poslovnu delatnost odgovarajuće stope nisu razrađene.

U poslednjem poglavlju ove knjige data su sažeta razmatranja o investicijama, riziku i oporezivanju.

Autor je ovoj knjizi postavio dvojak zadatak. Prvo, razvijanje sistematskog uvida u proces finansijskog menadžmenta. Taj zadatak dr Raič je uspešno

ispunio, dajući čitaocu jasnu predstavu povezanosti etapa finansijskog menadžmenta kao i ukazujući na povratne sprege tog menadžmenta sa celinom strategijskog i operativnog menadžmenta sportske organizacije. U ovom pogledu, iako je reč o knjizi udžbeničke namene, knjiga dr Raiča predstavlja doprinos metodu analize i izlaganja složene problematike finansijskog menadžmenta u sportu.

Drugi zadatak ove knjige je uvođenje čitaoca u korišćenje računara kao neophodnog alata svakog sportskog menadžera. Knjiga je oslonjena na primenu aplikacija finansijskih analiza izrađenih u Excelu kao i na primenu posebnog računovodstvenog softvera Money Smith.

(„Dan”, 24. maj 2004. god.)

ПРОМОВИСАН ДВОБРОЈ ЧАСОПИСА ЗА СПОРТ, ФИЗИЧКУ КУЛТУРУ И ЗДРАВЉЕ

Публикација од изузетног значаја за све сиорашке раднике

Стручни часопис „СпортМонт“ за спорт, физичку културу и здравље промовисан је недавно у подглоријској Народној библиотеци „Радосав Љумовић“. Двоброј је намењен презентацији радова Прве Међународне научне конференције Црногорске спортске академије „Спорт у XXI вијеку“ која је од 15. до 18. априла одржана у Бару. На промоцији су говорили проф. др Павле Опавски, руководилац Сектора за образовање у ЦСА, Душан Симоновић, предсједник Црногорског олимпијског комитета, проф. др Војин Николић, руководилац Сектора за науку у ЦСА, проф. др Михајло Милановић, са Филозофског факултета

из Никшића и др Душко Ђелица, предсједник ЦСА и одговорни уредник часописа.

– Богатство сваке државе је знање, а највеће богатство сваког човјека је здравље. Успјели смо да тај спој урадимо у нашем часопису на тај начин што смо окупили људе из медицине, науке, спорта, а то је и био највећи добитак скупа у Бару, казао је између остalog, др Душко Ђелица.

Учесници промоције сложили су се са констатацијом да поменута конференција треба да постане традиција, а да је часопис од изузетног значаја и помоћи спортским радницима.

Д.Д.П.

Prof. dr Vojin Nikolić

DROGA I LJUDSKO PONAŠANJE

(Dr Stevan P. Petrović, Partenon, Beograd, 2003., str. 435)

Preko dvadeset godina je prošlo od prvog izdanja ove knjige poslije kojeg su izašla još dva znatno dopunjena i izmijenjena izdanja. Nakon četvrtog izdanja koje je ugledalo svjetlo dana prije dvije godine, autor je krajem prošle godine pripremio i ovo peto koje ovdje predstavljamo. Dr Petrović je problematici koju razmatra i obogaćuje novim saznanjima i već bogatim iskustvom dao značajan doprinos njenoj sveobuhvatnosti, bogato koristeći svjetsku i domaću praksu, što je knjiga ma, kako su nastajale, davalo sve veću vrijednost i značaj.

Zadnjih se decenija čovječanstvo (kod nas šezdesetih godina XX vijeka) našlo pred izrazitim problemom - kako opomenuti i spriječiti ljude a posebno djecu i omladinu da ne koriste droge a time i ne postaju narkomani. Istina, ta bolest koja vrlo brzo prelazi u fatalnu zavisnost poznata je od vajkada, a danas u savremenom društvu prelazi u socijalno - patološku pojavu i svojevrstan vid oštećenja posebno mladog čovjeka iz društvene zajednice.

Autor Petrović je još u začetku pojave narkomanije kod nas dosta rano zapazio, pa je sve svoje znalačke i stvaralačke sposobnosti usmjerio da pruži doprinos u iskorjenjivanju i sprječavanju prihvatanja ove opake navike, koja najprije euforično »pomaže« da okruženje i svijet »idealno vidimo«, a nepo-

PREL	PRG	PRT	ZD20	ZDOD	BRT
20.00	5.00	15.00	12.00	20.00	3.00
20.00	6.00	19.00	10.00	6.00	16.00
8.00	4.00	15.00	15.00	3.00	9.00
20.00	5.00	12.00	12.00	6.00	6.00
17.00	5.00	10.00	6.00	18.00	8.00
16.00	3.00	18.00	8.00	8.00	10.00
9.00	1.00	9.00	7.00	7.00	2.00
11.00	4.00	14.00	10.00	7.00	7.00
18.00	5.00	14.00	11.00	4.00	7.00
16.00	1.00	8.00	9.00	7.00	8.00
13.00	5.00	11.00	9.00	13.00	4.00
13.00	5.00	17.00	6.00	12.00	4.00
21.00	4.00	17.00	12.00	4.00	3.00
12.00	6.00	10.00	14.00	4.00	7.00
13.00	4.00	10.00	11.00	2.00	6.00
13.00	4.00	14.00	7.00	10.00	6.00
12.00	5.00	11.00	8.00	16.00	7.00
14.00	3.00	9.00	8.00	2.00	5.00
6.00	3.00	11.00	11.00	6.00	5.00
7.00	2.00	14.00	10.00	5.00	10.00
7.00	4.00	15.00	7.00	11.00	12.00
12.00	4.00	10.00	6.00	16.00	8.00

sredno iza tog stanja i ne mnogo kasnije se uvjerimo kako se grdno zapada u posebno teško stanje – bolest zavisnosti.

Uvaženi dr Petrović, na osnovu dugogodišnjeg bavljenja ovom problematikom kao i teorijsko - praktičnih saznanja kao i stečenih iskustava, gradi svoj stručno - naučni pristup na bazi već utemeljenog saznanja. U zaključnim razmatranjima ističe, da je »narkoman ozbiljan bolesnik koga po oslobođenju od fizičke zavisnosti treba prevesti na otvoreni vid liječenja dispanzerskog tipa ili u dnevnim bolnicama«. A za osnovni vid liječenja preporučuje psihoterapiju jer smatra da je narkomanija u suštini problem ličnosti, pa je treba liječiti psihološkim metodama.

Preporučiti čitaocu knjigu ove vrste a ne ukazati na osnovnu metodologiju i put kojim autor u njoj prilazi ovoj problematici, bar u presjeku, mislim da bi bio nedostatak njenog predstavljanja. Iako će i skraćena verzija samog »navođenja« poglavlja ovom prilikom biti jedina mogućnost ukazivanja na esencijalnu i najznačajniju njenu građu i materiju obrade, čitaocu će biti od značaja da se na to ukaže.

Nakon kraćih uvoda o nastanku dosadašnjih izdanja knjige, autor uvodi čitaoca u istorijat narkomanije u svijetu. Od najmanjeg uzimanja maka, te prve biljke sa psihoaktivnim svojstvima iz čega se pripremao opijum, stanovnici Donje Mesopotamije (sadašnji Irak) još prije 5000 godina zvali su ga *gil*, što je u prevodu značilo radost. Dalju genezu o širenju narkomanije u svijetu, autor čitaocu daje detaljne podatke o tome i na našim prostorima.

Već u narednom poglavlju autor detaljno obrazlaže *Dijagnostičke kriterijume* narkomanije i daje klasifikaciju i dijagnostiku bolesti zavisnosti sa *Podjelom droga i tipova zavisnosti*, odnosno kako prepoznati narkomana kao i kliničku sliku pojedinih narkomanija.

Posebno poglavlje zauzimaju droge i njihovi efekti; droge sa depresivnih efektima na centralni nervni sistem: (1) opijum i njegovi derivati: morfin, heroin, opijumski čaj, kodein; (2) opijatske sintetičke droge: dilauidid, domerol, kao i srodne droge, lomotil, metadon...; (3) barbiturati. Dalje, droge sa stimulativnim dejstvima na centralni sistem: amfetamini i njihovi toksični efekti (akutni i hronični), kokain i druge obrađene droge. Takođe, droge sa halucinogenim svojstvima kao i njihova klasifikacija: (A) mali psihodelici: marihuana, muskatni oraščići, kora od banane; (B) veliki psihodelici: LSD-25, kao i oblici primjene LSD-25 (eksperimentalni i terapijski pristup, rekreativna primjena, meskalin, psilocibin, STP, DMT, MDA, fenciklid ili PCP, YAGE...) i ostale.

Autor doktor S. Petrović u daljim poglavlјima detaljno obrazlaže: *Višestrku upotrebu droga, Tipove narkomanskih ličnosti, Narkomaniju i kriminalno ponašanje.*

Od posebnog je značaja i poglavlje *Terapija narkomanije* u kome autor znalački inkorporira fazi kriza koje narkoman prolazi, odnosno put liječenja, od pokušaja samoliječenja, te prvog susreta pacijent - ljekar, odnosno procesa liječenja po fazama (lišavanje od droge, rekovalescencija, rehabilitacija, te produženo liječenje i praćenje); kao i fiziološke osnove opijatske apstinencije i medikametozna terapija putem kure naglog ukidanja droge, kure postepenog oduzimanja droge, pa do supstitucione terapije.

Ukazujući na samo dio tretiranih poglavlja (bez njihovih podpoglavlja i/ ili drugih egzaktnih pristupa ovoj problematici), autor je dao i niz drugih pratećih ali nužnih stručnih komentara, istina na prikladan način, pa i čitalac bez većeg obrazovanja može materiju da razumije i shvati, a što je i najvažnije ubijedi se o opasnosti od narkomanije.

Bogatstvo i širina stručno-naučnih pa i šire popularnih tremana *Literature* kojom se autor služio, ukazuje čitaocu ove publikacije da je ona, pored niza drugih kvaliteta, prava riznica najnužnijih saznanja o DROGI, ali i LJUDSKOM PONAŠANJU – kako da se izbjegne ova opaka bolest zavisnosti.

Ovom knjigom, dr Stefan Petrović nas stručno i znalački uvodi u taj svijet »vještačkih rajeva« savjetujući i učeći ljude da se konzumiranjem »čudotvornih napitaka« ulazi u zonu narkomanije što za posljedicu ima velike životne probleme.

Ovo bi bila ujedno i preporuka da se prezentirana knjiga nađe u rukama svih ljudi, posebno roditelja, vaspitača i staratelja mlade generacije.

(„Pobjeda”, 11. februar 2004. god.)

ДАНАС У ЦРНОГОРСКОЈ СПОРТСКОЈ
АКАДЕМИЈИ У ПОДГОРИЦИ

Презентација часописа „Спорт Монт”

Подгорица, 10. фебруара - Сјутра (сриједа), у згради АД „Зетатранс“-а, са почетком у 12 часова, обавиће се јавна презентација стручног часописа Црногорске спортске академије „Спорт Монт“: за спорт, физичку културу и здравље.

Ток приликом уручиће се посебна признања и плакете Црногорске спортске академије заслужним појединцима и установама за остварени допринос у развоју спорта, физичке културе и здравља.

Вс. С.

Dr Duško Bjelica

DROGA U ŠKOLSKOJ KLUPI

*(Prof. dr Jovan Bukelić, 372. str. -Biblioteka Sveti Sava; knjiga 5.
a) Narkomanija-Adolescenti b) Opojne droge)*

Autor ove vrijedne knjige prof.dr Jovan Bukelić u predgovoru prvog izdanja kaže: Pomozite vašim učenicima da ne skitaju po životu.

U predgovoru drugom izdanju između ostalog je naveo da da je njegov motiv da napiše ovu knjigu bilo njegovo obespokojavajuće iskustvo tokom tridesetogodišnjeg bavljenja problemom zloupotrebe psihoaktivnih supstanci i saznanja da se o drogama učenici informišu brzo, nastavnici najčešće kasno, a roditelji prekasno ili nikad.

Iskrena želja prof. Bukelića i kao ljekara,i kao pedagoga,i kao roditelja,jeste da knjiga i informacije sadržane u njoj stignu do učenika, njihovih porodica i škola-prije "džointa", "fleša", šprica i droge.

Ovaj ugledni naučnik navodi da se vjerovalo da će droga biti prolazna modna ludost. Nažalost, smatra on, na kraju ovog vijeka izrasta "ekstazi generacija" i kaže da su droge "ključevi raja" za vrata pakla.

U trećem izdanju knjige "Droga u školskoj klupi", prof. Bukelić je na 365 strana, visokostručno objasnio zavisnost od psihoaktivnih supstanci, opijum-od nirvane do panike, kanabinoide, sedative i hipnotike, kokain, stimulatore nervnog sistema, halucinogene, isparljive rastvarače, anabolike, akutne intoksikacije psihoaktivnim supstancama, narkomaniju i sidu, porodice zavis-

nika, načine dijagnostikovanja, prevenciju, terapijske modele, isповijesti narkomana, narkomanski sleng rečnik...

Sa posebnim zadovoljstvom smo se odlučili da u našem časopisu predstavimo ovu knjigu i da je iskreno preporučimo svakom ko do nje može doći, a da se prof. Bukeliću iskreno zahvalimo na ovom kapitalnom izdanju, koje će sigurno biti ponovljeno još mnogo puta.

(„Sportski žurnal”, 21. februar 2004. god.)

ПРОМОЦИЈА ДОКТОРА НАУКА СА ФАКУЛТЕТА ФИЗИЧКЕ КУЛТУРЕ У БЕОГРАДУ Сања и осморица за још бољи спорт

ПРОМОЦИЈА доктора наука, који су дисертацији одбрањали на Факултету физичке културе, односно на Факултету спорта и физичког васпитања у Београду, одржана је јуче у свечаној сали затворе ректората. Дипломе је од доктора наука др Милош Кукольјом и проректора Ивана Јура-

нића, примиле деветоро доктораната.

Шесторо је научни степен стекло прошле године. Једина дама је Сања Мандрић, једино јуче најмлађа (рођена на крајем децембра 1971). Њена тема је гласила „Ефекти програмiranog вежбања уз музику код ученика седмог разреда“. У 2003. допринос спорту су на

овој нацији дали још: Стјанимир Стојиљковић („Ефекти тренингова трчава у различитим зонама интензитета у односу на квалитетнији прат“), Драган Мирков („Улога мишљење јачине у хинтичкој шеми покрета“), Драган Мартиновић („Реакције између постинутне структуре ситуационо моторичке активности у борбеним условима“).

Због стицаја околности тројица доктора наука су јуче примили дипломе „арађене“ пре неколико година. Тако је познати меснџер Милан Тимић 1995. одбранio дисертацију на тему „Значај систематског вредновања, сељакије и едукације меснџера у спорту“. У међувремену је био у Монголији као директор „ПСТ појам ходница“ у овој земљи. Високо научно знање Јуводраг Милошевић је стекао 1984. („Утицај систематског телесног вежбања у критичном радионом времену на степен продуктивности радника металуршике струке“), а Томислав Обрадовић 1999. („Утицај социјалног статуса на определење здравља врхунског спортом и постигнућу у њему“).

Наука и знање неопходни су целој нашој држави, осубљеној у „годинама које су појели скакавци“ на однос мозгова у иностраниство. Са овома им бројем нових доктора наука, спорт би, бар теоријски, требало да рачуна на још боље дане.

Д. Вишњић

ФОТО: М. Миланковић

ДИПЛОМЕ У ПРАВИМ РУКАМА: деветоро доктораната са деканом Милошем Кукольјом јуче у свечаној сали ректората Београдског Универзитета

Prof. dr Vojin Nikolić

TEORIJA SA OSNOVAMA METODIKE SPORTSKE REKREACIJE

(Dr Budimir Bijelić, »Montegraf«, Nikšić, 2004., 208 str.)

Nedavno je iz štampe izašla knjiga doc. dr Budimira Bijelića TEORIJA SA OSNOVAMA METODIKE SPORTSKE REKREACIJE, koja je odlukom Naučno-nastavnog vijeća Filozofskog fakulteta u Nikšiću odobrena kao osnovni udžbenik za nastavni predmet Rekreacija, na Odsjeku za fizičku kulturu.

Studiranjem na kadrovskim školama za fizičku kulturu budući profesori fizičkog vaspitanja i organizatori sportske rekreacije stiču neophodna interdisciplinarna znanja koja im omogućavaju pravilnu i široku osnovu za razumijevanje zakonitosti mirovanja i kretanja čovjeka u svim područjima fizičke kulture u cjelini.

Ovaj udžbenik objašnjava ulogu, razvoj, teorijske i metodičke osnove sportske rekreacije kao specifičnog područja fizičke kulture i vida životne filozofije koji, danas, zauzima značajno mjesto u životu i radu svakog čovjeka. Materija knjige objašnjava naučno - iskustveni pristup uvaženog autora Bijelića, koji studente vodi prema valjanoj spoznaji sportske rekreacije, kako bi oni na pravilan način mogli prenosititi stečena znanja i pomagati građanima da se efikasno štite od sve većeg broja »civilizacijskih bolesti« koje dijelom negativno djeluju na način i uslove života i rada, negativno utiču i na njihove životne i radne sposobnosti, a time i na ukupno stanje zdravlja čovjeka.

Sportska rekreacija je, kako ukazuje autor Bijelić, postala prijeka potreba svih kategorija građana a posebno sa gledišta sve aktuelnijih »savremenih« radnih i životnih uslova. Hipokinezija (nedovoljno kretanje), neadekvatna ishrana (prekomjerna i brza), sve veća psihička opterećenja i različita hemijska zagađenja životne i radne sredine sve više »nagrizaju« biološku strukturu čovjeka. Ova publikacija na to i ukazuje.

Sadržaj knjige namijenjen je, prije svega, studentima i pedagozima fizičke kulture, ali korisno može poslužiti i svim građanima koji žele sačuvati ili poboljšati svoju radnu kondiciju, zdravlje a time i opštu životnu strukturu. To je jednako važno za sve kategorije građana, bez obzira na pol, uzrast i socijalni status. Zato se nadam da će, posebno stručnjacima fizičke kulture, kao i drugim zainteresovanim i ovaj kraći prikaz biti preporuka da ovu vrijednu publikaciju koriste.

(„Pobjeda”, 21. maj 2004. god.)

СИНОЋ У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ „РАДОСАВ ЉУМОВИЋ“

Представљен часопис „Спорт монт“

Подгорица, 20. маја - У присуству великог броја спорstvista, sportskih radnika i љубитељa књиге, синоћ је у Народној библиотеци „Радосав Љумовић“ у Подгорици представљен двоброј стручног часописа „Спорт монт“ којег издаје Црногорска спортска академија. То је, уствари зборник научних радова који су презентирани на првој међународној научној конференцији „Спорт у 21. вијеку“, а која је недавно одржана у барском хотелу „Тополица“.

О значају ових радова, односно о значају примјене науке у спорту говорили су проф. др Павле Опавски,

СА СИНОЋЊЕ ПРОМОЦИЈЕ У БИБЛИОТЕЦИ „РАДОСАВ ЉУМОВИЋ“

Душан Симоновић, предсједник Црногорског олимпијског комитета, проф. др Војин Николић, проф. др Михаило Мијацковић и др Душко Ђелица.

На преко 450 страница у овом двоброју „Спорт монта“ могу се наћи изузетно значајни научни радови из различитих области који ће сигурно изузетно много користити прије свега људима који раде у универзитетским и школским образовним установама, као и великим броју тренера из различитих областима, јер су дати конкретни примери и формуле како стићи до врхунских резултата.

Doc. dr Mališa Radović

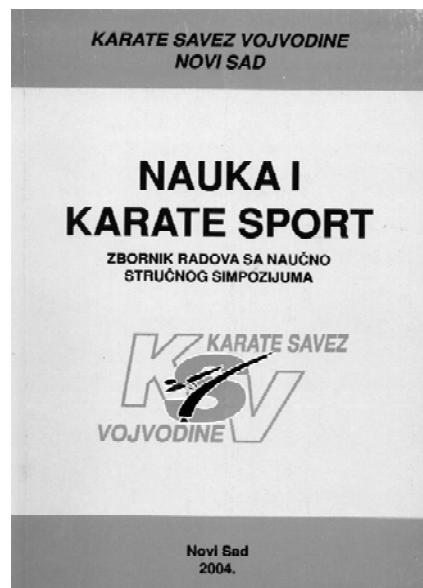
NAUKA I KARATE SPORT (Karate savez Vojvodine - Zbornik radova)

Šezdesetih godina prošlog vijeka pojavljuje se karate na ovim prostorima iz čega proizilazi konstatacija da se radi o relativno mladoj sportskoj aktivnosti. Samom pojmom ove borilačke vještine stvarane su razne predrasude o karateu od pozitivnih pa sve do prenaglašenih, čak možemo reći brutalnih (ubijanje bika jednim udarcem, vadi mu srce, lomi cigle, nadprirodna svojstva i slično).

Međutim prodror karatea u svijet i njegova velika popularizacija doveli su do toga da se slobodno može reći da se danas radi o sportskoj aktivnosti koja okuplja ogroman broj poslenika posredno i neposredno uključenih.

Kad govorimo o karateu kao sportu, treba istaći da se svojom tehnologijom treninga i takmičenja prosto prirodno uklapa u porodicu ostalih sportova koji djeluju na ovim prostorima. Međutim, kad govorimo o karateu kao aktivnosti koja datira od davnina do danas tj. ako konsultujemo literaturu i saznanja, još uvijek nemamo tačno određenu definiciju da li je to umjetnost, vještina, sport ili od svega pomalo.

Pojedini autori naglašavaju primarnu funkciju karatea kao umjetnosti usko povezane sa filozofskom osnovom ovoga sporta, gdje se sa dostizanjem perfekcionizma i estetskog kvaliteta izvode simbolični borilački pokreti. Drugi smatraju da je karate borilačka vještina gdje se govori o »vještini samood-

brane«, »ratničkoj vještini«, i slično. I treće za nas svakako najvažnije je tretiranje karatea kao sporta gdje se učesnici nadmeću u borbama i katama.

Karate organizacija imala je od samog početka vrijedne članove koji su samoprijegornim radom, koji doseže do fanatizma doprinijeli brzom razvoju i ekspanziji ove borilačke vještine. Uz pomoć stručnjaka koji su se školovali u poznatim karate centrima širom svijeta, razvili su se klubovi, ostvarili vrhunski sportski rezultati i iznjedrili vrhunski stručni kadrovi. Novije generacije trenera i rukovodstva otklonile su razne nedoumice i lutanja u karateu tako da danas možemo konstatovati da ova borilačka vještina ima definisana moderna pravila rukovođenja, treniranja, suđenja i same realizacije takmičenja.

U prilog ovome idu i razna stručna okupljanja na raznim seminarima, simpozijima i kongresima čime se dalje usavršava karate kao sportska disciplina.

Zbornik radova sa naučno stručnog seminara Karate saveza Vojvodine koji nosi naziv »Nauka i karate sport« koji je nedavno publikovan je još jedna potvrda dobre organizovanosti karate poslenika na ovim prostorima. Veliki broj naučnih i istraživačkih radova poznatih stručnjaka – pedagoga iz karatea daju pretpostavku da će se nastaviti tradicija ostvarivanja vrhunskih sportskih rezultata i edukacija novih stručnih kadrova.

Na samom početku knjige predstavljen je »koncept organizacije i realizacije stručnog rada KSSiCG« koji je baziran na osnovama razvoja modernog karatea, odnosno poznatih naučnih standarda i praćenja razvoja WKF-a.

U dalnjem toku predstavljanja knjige susrećemo se sa interesantnim štivom poznatog karate majstora V. Dimitrijevića, gdje na jedan osjećajan način opisuje njegov boravak na Akademiji karatea i susret sa jednim od najpoznatijih učitelja kakav je Kase Sensei.

Biomehanička analiza karate stava KIBA DACHI koja se temelji na više istraživanja poznatih autora je prozor za ulazak u druge biomehaničke analize karate tehnika.

Dat je šematski i tekstualni prikaz svih značajnih rezultata do danas, kao i predlog programiranja ispita za zvanja u savremenom karateu. Zatim slijedi više raznovrsnih tema poznatih pedagoga i majstora karate sporta gdje su obrađene oblasti pravo bogatstvo za edukaciju stručnih kadrova. Podrobno se obrađuju stavovi i kretanja u svim pravcima, metode za razvoj mišićne sile u sportu, dodatci u ishrani sportista – dali su deo stručnog rada u sportu, dalje

obrađuje se značaj tehnika samoodbrane (JU - JUTSU) u pripremi takmičara za sportski karate, marketing u karate sport itd.

Ne želeći umanjiti značaj niti jedne obrađene teme osjećam potrebu istaći tema koja tretira izmjene u pravilima vođenja borbe tj. suđenje. Pedagozi i veliki poznavaoци prakse i teorije sportskog treninga gospoda S.Jovanović i R. Mudrić, realizujući istraživanja na temu »ANALIZA REFLEKSIJA IZMJENA PRAVILA SUĐENJA U KARATEU SA ASPEKTA ZASTUPLJENOSTI POENTIRAJUĆIH TEHNIKA«, ukazali su na bitne pokazatelje dobijene istraživanjem. Metodološkim pristupom istražili su zastupljenost pojedinih tehniku u fazama promjena pravila u proteklom periodu. Ova saznanja su dragocjena za svakog trenera i takmičara i ista su usmjeravajuća za planiranje i programiranje kao i samu realizaciju trenažnog procesa.

Teško je prezentovati sve radove i aktivnosti objavljene u pomenutom zborniku tako da su istaknuti samo neki sasvim slobodno uzeti naslovi bez ikakve pretenzije da su značajni od drugih.

Na kraju treba istaći da je kroz ovaj zbornik radova stručnih kadrova u karateu data sveobuhvatna aktivnost u ovoj sportskoj asocijaciji i slobodan sam konstatovati da može poslužiti kao obrazac organizovanosti i drugim prije svega borilačkim sportovima.

(„Pobjeda”, 24. jun 2004. god.)

ИЗ ЦРНОГОРСКЕ СПОРТСКЕ АКАДЕМИЈЕ

Сарадња са рвачима

Подгорица, 23. јула - Предсједник Црногорске академије др Душко Ђелица и Доц. др Малиша Радуловић, директор Рвачког клуба „Ратко Жарић“ из Никшића, јуче су потписали, Споразум о стручној сарадњи.

Према клаузулама овог Споразума, за потребе Црногорске спортске академије Рвачки клуб ће на располагање пружити стручну и организациону помоћ за стварање програмских опредељења из области спорта и физичке културе, а за узврат ће ЦСА никшићким рвачима пружити сву стручну помоћ, када се за то укаже потреба.

Dr Rašid Hadžić

U SUSRET 41. SANDŽAČKIM IGRAMA ROŽAJE 2004. (prof. dr Enver Međedović, Mr Bećir Šabotić, Novi Pazar-Rožaje, 2004.)

Monografija «U susret 41. Sandžačkim igrama Rožaje 2004.» prikazuje vrijednost i značaj Sandžačkih igara kao kulturne i sportske manifestacije na prostoru Zapadnog Balkana, koje su uvek predstavljale više od igre i koje su rušile medje i uspostavljale mostove novih prijateljstava izmedju različitih konfesija.

Sandžačke sportske igre izrastaju u veliku manifestaciju sporta i zajedništva mladih na prostorima 28 opština i tri republike. Od svog postojanja igre regrutuju velike i poznate asove sporta koji su postali poznati sportisti, ne samo na Balkanu već i u Evropi i šire. Posebna vrijednost igara ogleda se kroz njihov posticaj da se mladi bave sportom. Kroz ove igre su izgradnjivani sportski kolektivi, moderni sportski objekti, igrališta i sportske dvorane, koje okupljuju mlade. Istorija ovih igara, kao i ime, postiće mnoge hroničare na njihovo izučavanje. Uprkos mnogobrojnim poteškoćama, igre opstaju i iz dana u dan prerastaju u nesumnjivo, najveću amatersku sportsku manifestaciju Balkana i šire.

Recenzenti monografije dr D. Živković, dr D. Bjelica i dr R. Hadžić izmedju ostalog pišu:

Koautorski istraživački projekat «U susret 41. Sandžačkim igrama», autora dr Envera Medđedovića i mr Bećira Šabotića zavreduje širu kulturnu i sportsku javnost. Upravo iz razloga, zato što oni znalački i pregledno prezentiraju značaj i vrijednost Sandžačkih igara, kao regionalne manifestacije, čime ona (ovom knjigom) metodološki prevazilazi svoj naslov. Poniknuvši prije pola vijeka (1954.), Sandžačke igre su ostvarile duboke korijene u tradiciji svih etnosa koji žive u sandžačkoj regiji. Time pisci direktno pomažu ne samo neu-pućene ljubitelje sporta, već i žurnaliste koje zasipaju arsenalom istorijske

dokumentacije. Ono što je bit njihovog istraživačkog postupka, jeste ukazivanje na multietničnost i multikulturalnost ove sportske manifestacije. Publikacija prikazuje karakter i društvenu valorizaciju igara, zatim hronologiju razvoja, koje poput slavnih Olimpijskih igara pružaju sportistima i sportskim poslanicima utočište, a time i direkno utiču na razvoj, omasovljenje i popularizaciju sporta i fizičke kulture u cjelini. U tom kontekstu autori su se prihvatali jednog odgovornog zadatka da istraživačkim putem sagledaju sve vertikale i horizontale ove manifestacije, čime je na najbolji način čuvaju od zaborava. Tim činom ovo djelo kolega dr Envera Medjedovića i mr Bećira Šabotića ulazi u opsežnu bibliografiju Sandžačkih igara. Budućim organizatorima ovih igara, ovaj koautorski rad može biti od posebne koristi kako da se reformišu i obogate kulturni i sportski sadržaji ove manifestacije. Zato, ova teorijska i dokumentarna publikacija zavredjuje pažnju šire čitalačke publike.

(„Pobjeda”, 19. maj 2004. god.)

НОВИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

„Спортмонт” бр. 2. и 3.

Ових дана је из штампе изашао двоброј стручног часописа „Спортмонт” у издању „Монтенегроспорта” из Подгорице и Црногорске спортске академије. На преко 450 страница густо купаног текста, са обиљем фотографија, табела и прорачуна, у овом двоброју (2. и 3.) објављени су сви радови који су излагани на првој међународној научној конференцији, која је од 15. до 18. априла одржана у Бару.

По квалитету прилога и обиму материјала овај стручни часопис је сасвим сигурно један од најбољих и најкавалитетнијих који се икада појавио на овим просторима, јер су заступљене разнолике теме из различитих области спорта, а аутори су најпознатији доктори наука из области спорта из земље и иностранства. Посебну пажњу привлаче научни радови академика Николаја Ивановича Волкова, доктора биологије, професора и предсједника Одсјека информатизација у јавном здравству на међународној Академији за информацију и шеф Одсјека за биохемију на руском Државном универзитету за физичко васпитање и спорт.

Овај број часописа „Спо-

ртмонт” обилује и бројним новинским написима о Конференцији у Бару, нарочито они извештаји који су објављивани у дневном листу „Побједа”. Савремен је сигурно да је овим издањем научна литература у Црној Гори знатно обогаћена, те да за велики

број стручњака из области спорта представља изузетно квалитетно штиво.

Промоција овог двоброја „Спортмента” обавиће се у четвртак у Народној библиотеци „Радосав Јуровић”, са почетком у 19 часова.

П.Д.

Prof. dr Vojin Nikolić

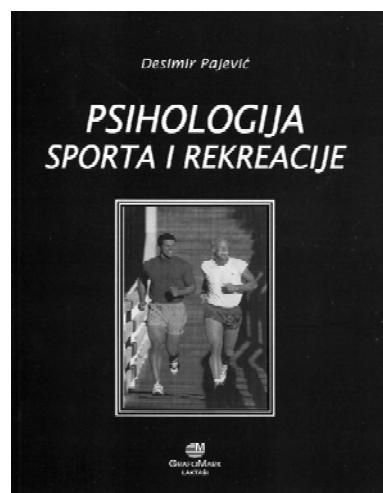
PSIHOLOGIJA SPORTA I REKREACIJE

(*Prof. dr Desimir Pajević, GrafoMark, Laktaši-Banja Luka, 2003; str.265*)

U knjizi su obrađene slijedeće tematske cjeline: Predmet, zadaci i ciljevi izučavanja psihologije sporta kao primijenjene naučne discipline; Teorije ličnosti od značaja za istraživanja u sportu i rekreaciji (Katel, Ajzenk, Momirović); Osobine ličnosti i sportska uspješnost; Psihološki profil ličnosti sportista i poželjne osobine ličnosti (integrisanost ličnosti, zrelost ličnosti); Psihički procesi i sportska uspješnost (značaj precepcije, pažnje, učenja, mišljenja, emocije za ponašanje i uspješnost u sportskim takmičenjima); Psihološka priprema sportiste (značaj i metode); Psihološke osnove i efekti rekreacije.

Autor prof. Pajević, psihologiju sporta definiše kao nauku koja izučava psihičke karakteristike sporta kao radne aktivnosti, doživljaje i ponašanje sportiste na takmičenjima kao i psihološke faktore koji utiču na formiranje ličnosti sportista i sportsku uspješnost. Sport se razmatra kao »naporan rad« u kome se kriju brojni stresogeni elementi među kojima se posebno razmatraju: maksimalna psihofizička opterećenja, objektivizirani i visoki kriterijumi vrednovanja; potrebe za stalnim dokazivanjem i potvrđivanjem svojih kvaliteta, latentan strah od povreda i neuspjeha.

Da bi sportisti mogli da podnesu sva ta emocionalna opterećenja moraju prije svega biti veoma stabilne ličnosti i dobro psihički pripremljene. Iskustvo sa brojnih takmičenja (pa i nedavno završena Olimpijada) pokazuju da je često psihološka stabilnost i pripremljenost odlučujući faktor pobjede.

Njen značaj dolazi do izražaja naročito u situacijama kada se »juri« rezultat, »lomi« rezultat ili kada treba očuvati stečeno preim秉stvo (može da se javi strah od uspjeha). Posebno sportisti i ekipi koje nijesu psihološki pripremljene imaju česte oscilacije u svojim rezultatima. Psihološka priprema je važan cilj proučavanja psihologije sporta. U širem smislu autor psihološku pripremljenost tretira kao proces praćenja razvoja ličnosti sportiste, počev od selekcije i jačanja volje za uspjehom (razvijanje ego snage). U užem smislu priprema se odnosi na samo takmičenje i ima za cilj da ojača samopouzdanje kod sportista, doveđe sportistu u stanje tzv. »optimalnog nivoa aktivacije« i ojača mehanizme samokontrole svojih emocionalnih reakcija i aktivira do poželjnih granica svoje intelektualne i psihomatičke mogućnosti. Uprkos tom značaju, psihološkoj pripremi i uopšte psihologiji sporta se kod nas malo poklanja pažnja. Malo je ekipa koje pored ostalih stručnjaka imaju i psihologa. Autor sistematizovano razmatra razloge zašto je to tako.

U knjizi je značajna pažnja posvećena rekreaciji kao načinu očuvanja psihičkog zdravlja i radnih sposobnosti. Autor rekreaciju tretira sa stanovišta savremenog rada i života. Posljedice tri riziko faktora (nekretanje, pretjerana izloženost stresu i gojaznost) mogu se u značajnoj mjeri ublažiti, odnosno spriječiti zahvaljujući bavljenju rekreacijom. Navedeni su rezultati istraživanja postignuti i psihološkim efektima rekreacije u kojima je autor učestvovao u saradnji sa stručnjacima Vojnomedicinske akademije iz Beograda i Fakulteta za fizičku kulturu u Novom Sadu. Među tim efektima posebno se ističu: poboljšanje emocionalne stabilnosti i smanjenje neurotičnosti, jačanje osjećanja lične vrijednosti (zadovoljstvo sobom), smanjenje osjećanja zamora na radu (i u životu uopšte); smanjenje agresivnosti, osjećanje pripadnosti grupi i povećana težnja za druženjem. Naravno, autor ističe da je bavljenje rekreacijom uslovljeno kulturom, ekonomskim i socijalnim uslovima života, ali je važno razvijati kod ljudi i pozitivne stavove prema rekreaciji. To se može znatno postići ako ljudi shvate šta im rekreacija, osim na zdravstvenom, pruža i na psihološkom planu. U ovoj knjizi ima uvjerljivih dokaza za to.

Knjiga je namijenjena studentima psihologije, ali može biti veoma upotrebljiva za trenere i organizatore sportske rekreacije kao i ostale koji se zanimaju za ovu oblast (posebno roditelje čija se djeca bave sportom i/ili sportsko – rekreativnim aktivnostima) i dr., pa ovaj kraći prikaz nadam se da je dijelom preporuka i podstrek da ovu vrijednu publikaciju i koriste.

Zdravko Gavrilović

CRNOGORSKI SPORTSKI LAUREATI

(Dr Duško Bjelica, Crnogorska sportska akademija, 2004)

U svakoj oblasti društvenog života, kao i u sportu glavni sadržaj čine biografije ljudi koji su postižući velike sportske uspjehe ispisivali stranice istorije. Nekada se ti rezultati zavisno od uspjeha pamte duže, nekada manje ali, ono što je zapisano ostaje trajno. Tako je i sa rezultatima crnogorskih klubova i sportista u minuloj godini. Titule, medalje, velike pobjede i uspjesi naših klubova i pojedinaca su upravo ono čemu je i posvećena ova serijska publikacija dr Duška Bjelice pod naslovom “Crnogorski sportski laureati”. Ova publikacija je uz uspjehe crnogorskih klubova i sportista prezentirala i izbore za sportistu godine raznih žirija, ali i po opštinama...

Dr Duško Bjelica ih je objavljivanjem u svojoj knjizi otrgao od zaborava. Ovdje su na jednom mjestu svi oni sportski kolektivi i pojedinci koji su u minuloj godini svojim velikim radom koji je rezultirao osvajanjem najsjajnijih priznanja dali svoj pečat afirmaciji i razvoju sporta u Crnoj Gori.

Knjiga dr Duška Bjelice “Crnogorski sportski laureati” je značajno svedočanstvo koje daje kratak pregled uspjeha svih crnogorskih sportskih kolektiva, sportista, odnosno sportskih radnika u minuloj godini, i nezaobilazna je baza podataka istraživačima. Ona je nastavak njegovog rada započetog prije nekoliko godina, da se pisanom riječu borimo protiv zaborava. Tako su saču-

STATISTIČKE DESKRIPTIVE	PREL	PRG	PRT	ZD20	ZDOD	BRT
Aritmetička sredina	13.33	3.57	12.81	10.19	10.62	11.19
Standardna pogreška	1.15	0.31	0.95	0.57	2.14	2.12
Varijansa (drugi moment)	27.63	2.06	18.86	6.76	96.05	94.06
Standardna devijacija	5.26	1.43	4.34	2.60	9.80	9.70
Najmanja vrijednost	5.00	1.00	2.00	4.00	1.00	1.00
Najveća vrijednost	27.00	6.00	19.00	14.00	33.00	39.00
Simetričnost (skewness)	0.55	0.29	-0.85	-0.76	1.17	1.60
Spljoštenost (kurtosis)	0.83	-0.61	0.67	0.11	0.43	2.54

vane priče o sportskim uspjesima, a time i svi laureati koji su u minuloj godini dobili ova laskava priznanja. Dr Duško Bjelica je ovim svojim djelom napravio najbolju medijsku promociju crnogorskim sportskim laureatima, naravno oni su je i zasluzili.

Da se podsjetimo, bila je to godina kada se desilo da po prvi put na tron za izbor sportiste godine ravnopravno stanu dvojica najboljih; vaterpolista Denis Šefik i bokser Nikola Sjekloča.

Šahistkinje Internet Crna Gora su osvojile titulu klupskog šampiona Evrope, Vaterpolisti Jadranu su poslije 44. godine titulu vratili na Škver, u Herceg Novi, košarkašice Budućnosti su takođe osvojile titulu prvaka...

Među brojnim publikacijama o uspjesima crnogorskog sporta koje su posljednjih godina objavljivane, ova dr Duška Bjelice svakako, ima najznačajnije mjesto.

(„Dan”, 10. mart 2004. god.)

ИЗ ШТАМПЕ ИЗАШЛА КЊИГА „ЦРНОГОРСКИ СПОРТСКИ ЛАУРЕАТИ” АУТОРА ДР. ДУШКА БЈЕЛИЦЕ

На 72 стране подаци о најбољим у 2003. години

Недавно је из штампе изашла књига „Црногорски спортски лауреати”, аутора др. Ђушика Бјелице, која садржи податке о најбољим спортистима и спортским радницима Републике Црне Горе у 2003. години, као и у неким општинама и стручковним савезима у којима је тај избор организован.

На 72 стране, опремљене са великим бројем фотографија описани су најбољи спортски колективи Црне Горе, као и они који су значајно допринајели афирмацији нашег спорта на разним мериџијанима.

—Ова публикација се не може сматрати монографијом о црногорском спорту у 2003. години, а не може бити ни годишњак, јер обухвата само дио материјала који треба у једну такву публикацију да уђе. У ову свеску сложили smo документацију о црногорским спортским лауреатима, којима је јавна-медијска промоција потребна, а ми држимо да су је заслужили, па смо се, стога, према њима и њиховим достигнућима, тако и одредили, каже аутор у својој „Ријечи на крају” аутор књиге др. Душко Бјелица.

Т.Б.

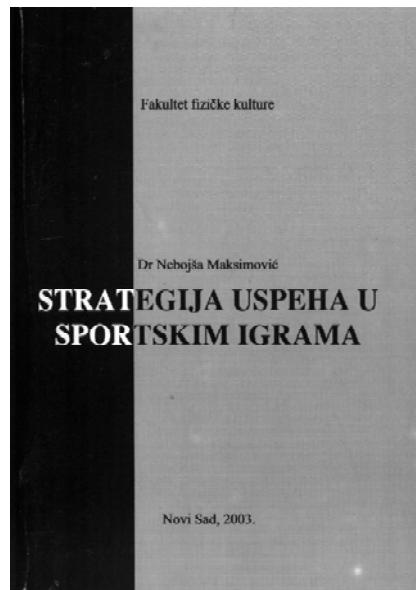
dr Duško Bjelica

STRATEGIJA USPJEHA U SPORTSKIM IGRAMA

*(Doc. dr Nebojša Maksimović, Fakultet fizičke kulture,
Novi Sad 2003. god.)*

Ova monografija predstavlja nešto skraćeni rukopis doktorske disertacije, koju je autor odbranio 2000 godine na Fakultetu fizičke kulture u Novom Sadu pod naslovom: "Faktori postizanja vrhunskih takmičarskih rezultata u izabranim sportskim igrama SR Jugoslavije".

Uvodno poglavlje obrazlaže značaj problemskog područja i postavlja problem na čije rešavanje je monografija orijentisana. Otkrivanje strategijskih, organizacionih i okruženjskih faktora vrhunskog sportskog uspjeha je preokupacija većine nacionalnih sportskih politika. Na primeru istraživačkog rada Hilarijeve komisije u Novom Zelandu i grupe za razradu strategije razvoja sporta u Engleskoj, autor je pružio uvjerljivo zalede istraživačkog problema ove monografije. Na osnovu uvida u stanje i domete istraživanja na ovom području, autor je sažeto formulisao osnovni problem na čije rješavanje je usmjerio svoju studiju, naime, problem je da se identifikuju *kombinacije faktora koje objašnjavaju vrhunске takmičarske rezultate sportova koji doprinose nacionalnom sportskom prestizu SR Jugoslavije i Republike Srbije*. To je problem koji ima i širi naučni i praktični značaj s obzirom da je na tom području istraživanja sporta angažovan veliki broj istraživača.

U drugom poglavljju monografije, na osnovu pregleda i evaluacije literature, razvijen je teorijsko-hipotetski okvir istraživanja. Prvo je izložena teorijska perspektiva u kojoj istraživanje dobija opravdanje.

Drugo, na bazi analize gledišta niza naših i stranih istraživača, data je analiza glavnih konstrukata (pojmova) kojima je definisano problemsko područje, i na taj način razvijen je teorijski okvir istraživanja. Analiziran je koncept vrhunskog sportskog uspjeha i, na toj osnovi, usvojena je definicija zavisno promjenljivih (izlaznih) varijabli. Autor je utvrdio da je u međunarodnoj sportskoj praksi kao i u naučnoj literaturi, prihvaćen i operacionalno definisan konstrukt vrhunskog sportskog rezultata (broj medalja ili osvojeno prvo do trećeg mesta u finalu olimpijskih ili svjetskih/kontinentalnih šampionata). Kada je reč o faktorima koji uslovjavaju vrhunske takmičarske rezultate, iz uvida u obimnu naučnu literaturu autor je zaključio da nema opšte saglasnosti. Što god je nivo sporta viši, pogotovo kada je riječ o vrhunskom prestižnom sportu, značaj sportista-pojedinaca je izraženiji, tako da je izdvajanje opštih, strateških faktora takvih rezultata veoma otežano. Uz oslonac na pregled relevantne naučne literature, autor je ispitao koncepte faktora vrhunskog sportskog uspjeha kako bi postigao identifikovanje i definisanje faktora nezavisnih varijabli, bitnih za operacionalizaciju istraživanja. Analiza literature dovela je do potvrde autorove polazne pretpostavke da se faktori postizanja vrhunskog sportskog uspjeha mogu kategorizovati u tri skupa varijabli: (1) okruženjske (stanje najšireg društvenog okruženja sporta i finansijska podrška institucionalnih faktora, od države i sponzora do sportskog kluba), (2) organizacione (struktura i resursi sportskog kluba) i (3) lične (strukturne karakteristike i vrijednosna orijentacija subjekata-sportista). Teorijski okvir istraživanja je konstituisan formulisanjem analitičkog modela odnosa faktora i efekata. Ovu teorijsku sintezu autor je izveo uz evaluaciju teorijskih modela formulisanih od strane naših (Lukman) i stranih istraživača i analitičara (Dick, Larose i Haggerty). Uz korišćenje nomološke mreže konstrukata i njihovih empirijskih varijabli kao i primjenom procedure evaluacije diskriminativne i konvergentne validnosti konstrukata, potvrđeno je da je interna validnost istraživanja na bazi razvijenog kategorijalnog okvira u skladu sa metodološkim zahtjevima. Tako razvijen teorijski okvir omogućio je postavljanje istraživačkih pitanja i formulaciju istraživačkih hipoteza. Hipoteze su formulisane na bazi rezultata prethodne analize literature i na način koji je omogućio korektnu operacionalizaciju empirijskog istraživanja.

U trećem poglavlju obrazložen je metod istraživanja i razvijena operacionalizacija prethodno razvijenog teorijsko-hipotetskog okvira. Prvo je obrazložen izbor post-pozitivističke paradigme kao metodologije kojom se istraživanje rukovodilo (vidjeti Prilog). Drugo, sistematično su izvedeni koraci operacionalizacije istraživanja, kako bi se zadovoljio zahtjev omogućavanja replikacije istraživanja od strane potencijalnih budućih istraživača. Priroda istraživačkog djelokruga - vrhunskog sporta kao makrosocijalne pojave - uslovila je izbor faktorskog dizajna istraživanja. Uzorkovanje je izvedeno metodom klaster uzorka. U skladu sa hipotezama, prvo je utvrđen uzorak sportskih klubova iz četiri sportske igre (fudbal, košarka, rukomet i odbojka). Potom je u klubovima definisan okvir uzorkovanja (svi članovi prvih ekipa juniora i seniora) a naposletku je, putem samoadministracije upitnika, izvedena anketa sa sportistima koji su prihvatili saradnju. Mjerenje istraživane pojave zasnovano je na anketnom instrumentu koji je konstruisan polazeći od definisanog uzorka kriterijskih i faktorskih varijabli. Kao glavna mjerna skala korišćena je sumaciona Likertova skala sa pet podeoka. Procedure prikupljanja i obrade podataka prilagođene su prirodi podataka (kategorijalne varijable). Testovi hipoteza izvedeni su neparametrijskim metodama (hi-kvadrat test, Spirmanov koeficijent korelacije, i dr.). Korišćena je takođe logistička regresiona analiza. Kao dopunski metod razvijanja i testiranja modela/konfiguracija faktora korišćena je kvalitativna komparativna analiza QCA. Kao pripremna procedura za ovu analizu korišćena je k-mean klaster analiza na bazi tabela istinitosti i z-standardizovanih i vinsorizovanih empiriskih podataka (varijabli koje su izdvojene kao relevantni faktori) kao inicijalnih klaster centara. (QCA je bliže obrazložena u Prilogu.)

U četvrtom poglavlju izložena je analiza rezultata istraživanja. Prvi korak analize dobijenih podataka odnosi se na ekploraciju kvaliteta podataka. Sve varijable su podvrgнуте testu normaliteta (Wilksov test) kao i ispitivanju varijabiliteta. Primijenjena je procedura ajtem analize koja je ukazala na manje validne varijable (videti Prilog). U sledećem koraku analize ispitane su karakteristike subjekata studije: karakteristike subjekata kao sportista, zatim dinamika i nivoi njihovog sportskog uspjeha. Rezultati konfirmativne faktorske analize su potvrdili empirijsku zasnovanost teorijskog modela relacija faktora i kriterijskih varijabli. Procedura testova istraživačkih hipoteza omogućila je zaključak da hipoteza H0 ('svi identifikovani faktori u svim izabranim sportovima

ma imaju podjednak doprinos ostvarivanju vrhunskih takmičarskih rezultata') nije utemeljena u empirijski analiziranim podacima. Dalji testovi su doveli do zaključka da je prihvatljiva alternativna hipoteza o prihvatljivosti prve alternativne hipoteze o postojanju jednog zajedničkog faktora uz istovremene specifične kombinacije/modele faktora za svaki od posmatranih sportova. Rezultati analize logističke regresije pokazali su da svaki od posmatranih sportova ima specifičnu konfiguraciju faktora kojima se može tumačiti takmičarski uspjeh njihovih vrhunskih sportista. Rezultati kvalitativne komparativne analize dopunski su potvrdili ovaj zaključak. Kvalitativna komparativna analiza izdvojila je specifične konfiguracije faktora (baterija varijabli) za analizirane sportove.

U petom poglavlju dat je rezime zaključaka, diskusija validnosti istraživanja i izvedene su teorijski i praktično relevantne implikacije istraživanja. Zajednički rezultat ovog istraživanja i pilot-studije Larosea i Hagertyja pokazuje da je opšti faktor postizanja vrhunskog takmičarskog rezultata nacionalnih sportskih sistema - ekspertske nivo i doprinos trenera vrhunskog nivoa. Orientacija uticajnih faktora prema vrhunskom sportu i finansiranje koje iz te orientacije proističe, kao i vrijednosna orijentacija sportista, pokazuju se kao ključni opšti faktori vrhunskog takmičarskog rezultata u jugoslovenskim uslovima. Važan zaključak za jugoslovenski sport nesumnjivo se odnosi na vrijednosnu orijentaciju sportista kao opšti - zajednički faktor za sva četiri analizirane sportske igre. Diskusija validnosti izvedenih zaključaka izvedena je uz odgovarajući oprez prema ograničenjima koje su istraživanju postavili faktorski dizajn i uzorak subjekata (ograničenja eksterne validnosti). Na kraju su izvedene implikacije rezultata istraživanja: (1) u teorijsko-metodološkom pogledu (doprinos produbljavanju korpusa znanja o faktorima postizanja vrhunskih takmičarskih rezultata u posmatranim sportskim igrama kao i primjena kod nas nedovoljno korišćenih metoda kvantitativne i kvalitativne analize podataka na makro-socijalno istraživanje sporta) i (2) u praktično-političkom pogledu (sužavanje kruga faktora koji se mogu uzeti kao strategijski okvir za usmjeravanje razvoja vrhunskog sporta u našim aktuelnim uslovima).

U cjelini posmatrano, u monografiji je obrađen jedan od ključnih problema strategijskog menadžmenta vrhunskog sporta i upravljanja sportistima kao bazičnim ljudskim resursom sportske organizacije.

***Dragan Drobnjak, pomoćnik republičkog sekretara
za sport u Vladi Republike Crne Gore***

**ZAKON O SPORTU
REPUBLIKE CRNE GORE
- p r e d g o v o r -**

Sport kao djelatnost od javnog interesa zauzima značajno mjesto u gotovo svakoj evropskoj državi. Finansijska i druga učešća države u području sporta kroz budžete na svim nivoima, određivanje pravnih lica u sportskoj djelatnosti, poreske olakšice i drugo, značajna su i važna pitanja u svim zemljama bez obzira na status i odnose vladinih i nevladinih organizacija i sportskih asocijacija. Saradnja i jasno određivanje nadležnosti između vladinih i nevladinih sportskih organizacija, ali i partnerstva, u Evropi je opšte prihvaćena pojava.

Polazeći od značaja sporta za zdravlje nacije, socijalnu integraciju, međunarodni prestiž i afirmaciju, nacionalni ponos, osjećanje pripadnosti, moral i druge vrijednosti od opštег interesa a u želji da, ne samo održi već i da otvorи nove perspektive razvoja crnogorskog sporta neophodno je da država učestvuje u stvaranju uslova za razvoj sporta. Ovo iz razloga što dobro osmišljenim sistemom uređivanja stručnih, organizacionih i upravljačkih zadataka kako na lokalnom tako i na državnom nivou, sport mora postati važan faktor svijesti pojednica o zdravlju odnosno važan činilac prevencije zdravlja i sociopatoloških pojava među mladima. Takođe treba istaći da, postizanje međunarodno priznatih rezultata, doprinosi međunarodnoj promociji države, odnosno vrhunski sportski uspjeh u razvijenom svijetu ima posebnu proizvodnu cijenu.

Zato se stvaraju uslovi koji podstiču veća ulaganja u sport. Na taj način se održava i poboljšava nivo sportskog rezultata. To uslovljava povećanje masovnosti svih oblika sportskog učestvovanja (gledanost, prisutnost, sportska aktivnost i sl.), upotrebu sportskih proizvoda, razvoj sportske industrije, trgovine, turizma i ostalih djelatnosti koje su povezane sa sportom. Posledično tome otvaraju se nova radna mjesta, a u svijetu dolazi do boljeg poznavanja države i njenih resursa.

Shodno Ustavno pravnom uređenju države Crne Gore, međunarodnim konvencijama u vezi sa sportom, Evropskoj povelji o sportu i potrebama crnogorskog sporta bilo je neophodno da se primjerene i kvalitetnije uredi područje sporta. Zato su ovim Zakonom, na tim osnovama, razrađena i uredena pitanja: javnog interesa u sportu, obavljanja sportske djelatnosti u sklopu definisanog sistema sporta, prava i obaveza sportista, stručnih poslova u sportu, sportskih priredbi, sportskih objekata, finansiranja sporta, evidencija u sportu, nadzora i kaznenih odredbi.

Dakle, osnovna namjera ovog Zakona je da se sveobuhvatno, dugoročno i dinamično, tj. predviđajući i stvarajući pretpostavke i uslove za razvoj, na savremen način uredi sport i sportska djelatnost.

POSLJEDICE KOJE ĆE PROISTEĆI IZ ZAKONSKIH RJEŠENJA

Ovim zakonskim tekstrom uređuje se cjelokupni sistem sporta - od amaterskog i profesionalnog sportskog kluba do Crnogorskog olimpijskog komiteta.

Vlada Republike Crne Gore preko svog resornog organa uspostavlja novi partnerski odnos sa Republičkim sportskim savezima, COK-om, opštinskim savezima sportova i organima lokalne samouprave.

Država u svim svojim segmentima preuzima aktivnu ulogu u vođenju brige za ovu djelatnost, i to ne samo deklarativnom podrškom, već konkretnim podsticajnim mjerama, ovu djelatnost značajnije unapređuje.

U ostvarivanju javnog interesa u sportu definiše se podjela nadležnosti između organa državne uprave i lokalne samouprave pri čemu se uređuje način ostvarivanja javnog interesa. Kao dugoročni interes države Crne Gore donosi se Nacionalni program sporta kojim će se utvrditi sportski razvojni ciljevi, a donošenjem godišnjih programa sporta i njihovom implementacijom na transparentan način će se određivati i sufinansirati izvršioci izabranih programa u sportu.

Osnivanjem klubova i njihovom preregistracijom, naročito profesionalnih klubova, definisat će se vlasničke strukture što će usloviti da na poslovanje kluba neće imati uticaj često puta „neodgovorne“ uprave koje danas rade sa znatnim finansijskim sredstvima i velikim ovlašćenjima, a da pri tom ne snose gotovo nikakvu odgovornost.

Posebna se pažnja posvećuje školskom sportu, odnosno sportu djece i omladine. Ovim zakonom stvaraju se pretpostavke za razvoj partnerskog

odnosa, posebno između škola, saveza sportova i lokalnih samouprava. Adaptacijom postojećih i izgradnjom novih školskih sportskih objekata, primjerenijom organizovanosti i finansiranjem ovog segmenta sporta očekuje se u narednom periodu mnogo veći obuhvat djece u školskim sportskim društvima.

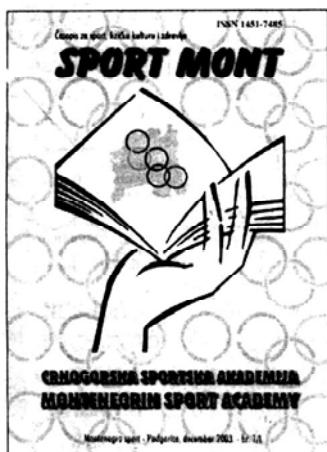
Zakonom se posebno uređuje status, prava i obaveze perspektivnih i vrhunskih sportista. Tim rješenjima će se ubuduće znatno ublažiti prerani odlazak mlađih sportista van Crne Gore.

Takođe se znatno veća pažnja poklanja organizaciji sportskih priredbi, naročito u dijelu koji se odnosi na sigurnost gledalaca, zatim zdravstvenu zaštitu sportista i doping kao jednom od najvećih poroka savremenog sporta.

Novac koji se opredjeljuje kako u opštinskim tako i u Republičkom budžetu i dalje se za sport iskazuje u veoma niskim procentima struktura budžeta. Kako nebi došlo do pada kvaliteta, u tom segmentu sporta, u narednom periodu potrebno je značajnije povećati sredstva u budžetima i u dijelu prihoda od igara na sreću za progrome 35 nacionalnih sportskih saveza, COK-a i preko 1.000 registrovanih sportskih organizacija u Crnoj Gori, kao i za izgradnju i održavanje sportske infrastrukture.

Uspostavljanjem inspekcijskog i upravnog nadzora, država, odnosno državni organ nadležan za poslove sporta, dobija sva potrebna ovlašćenja u odnosu na cjelokupni sistem sporta u Crnoj Gori.

Zbog svih navedenih razloga i pozitivnih posledica koje će proisteći kroz implementaciju ovih zakonskih rješenja stvorice se prepostavke za brži razvoj sporta u Crnoj Gori.

ЈУЧЕ У ПОДГОРИЦИ Промовисан часопис „Спорт Монт”

Црногорска Спортска Академија јуче у Подгорици промовисала часопис за спорт, физичку културу и здравље – „Спорт Монт”.

– Прије десет година на овом истом месту формиран је Црногорски Олимпијски комитет, и најдам се ће Црногорска спортска академија ини као и ЦОК узлазним и правим путем. Што се тиче часописа „Спорт Монт”, ово је први број, који обухвата стручну рјеч из сферета спорта, физичке културе и здравља. Пракса је да овакви часописи излазе четири пута годишње, али ми смо се одлучили да он излази периодично. Ако

буде материјала и средстава, то ће бити и чешће – казао је Душко Ђелица, предсједник Црногорске Спортске Академије.

Поред промociје овог часописа, јуче су додјељена посебна признања и плакете заслужним појединачима и установама за остварене резултате и донос у области спорта, физичке културе и здравља. Награђени су: профдр Војин Николић, профдр Павел Олавски, иначи први доктор наука у бившој Југославији, профдр Вељко Алексић,

проф.dr.sci med Марина Ђујко, профдр. Гргица Радуновић, градоначелник Подгорице др Мирко Мугочић, заслужни спортски радник др Новак Јовановић, први предсједник ЦОК-а Боро Вучинић, министар у Влади ЦГ Славољуб Стијеповић, професори физичке културе Стојан Иvezић, Љубиана Марковић, Драгица Мајкић и Василије Милошевић, предсједник Карате клуба Будућност и предсједник ЦОК-а Душан Симоновић, фудбалски радник Војо Ранчевић, публицист Дино Тузовић, те спортска редакција „Победе“ и „Спортски журнал“. Д.П.

ZAKON O SPORTU REPUBLIKE CRNE GORE**I. OSNOVNE ODREDBE****Član 1**

Sport, u smislu ovog zakona, je djelatnost kojom se djeci, omladini i građanima omogućava očuvanje, unapređenje i razvoj psihofizičkih sposobnosti i sportskih znanja, zadovoljavanje potreba za kretanjem i igrom, sportsko izražavanje i stvaralaštvo i postizanje sportskih rezultata na svim nivoima takmičenja.

Član 2

Djelatnost iz člana 1 ovog zakona obuhvata:

- sportsku obuku;
- trening i takmičenje sportista;
- sportsku rekreaciju;
- organizovane vannastavne učeničke i studentske sportske aktivnosti,
- organizovanje i vodenje takmičenja;
- organizovanje sportske aktivnosti invalida.

Član 3

Sport se zasniva na načelima dobrovoljnosti, partnerstva, sklonosti, sposobnosti i etičnosti, naučnim i stručnim saznanjima i pravilima sporta.

Sport je dostupan svima bez obzira na rasu, boju, pol, jezik, vjeru, nacionalnu pripadnost, društveno porijeklo, politička ili druga ubjedjenja, imovno stanje ili drugo lično svojstvo.

Član 4

Sport je djelatnost od javnog interesa.

Javni interes u sportu obuhvata mјere i aktivnosti kojima se obezbjeđuje:

- vaspitanje i skladan razvoj djece i omladine;
- sistemsko usmjeravanje sportista i stvaranje uslova za postizanje vrhunskih sportskih rezultata;
- potreba i interes građana za sportskom rekreacijom i pozitivno djelovanje na zaštitu i poboljšanje zdravlja;
- pozitivno djelovanje na kvalitet života invalida.

Član 5

Sportsku djelatnost obavljaju pravna i fizička lica na način i pod uslovima propisanim ovim zakonom i opšte prihvaćenim međunarodnim pravilima iz oblasti sporta.

Obavljanje sportske djelatnosti može se vršiti samo sa odgovarajućim stručnim kadrom i pod određenom zdravstvenom kontrolom.

II . JAVNI INTERES U SPORTU

Član 6

U ostvarivanju javnog interesa u sportu Republika Crna Gora (u daljem tekstu: Crna Gora):

- podstiče razvoj sporta, posebno sporta djece i omladine;
- utvrđuje Nacionalni program sporta;
- stvara uslove za izgradnju i održavanje kapitalnih sportskih objekata;
- podstiče djelovanje republičkih sportskih saveza i Crnogorskog olimpijskog komiteta;
- propisuje stimulativne mjere i poreske olakšice u sportu;
- učestvuje u obezbjeđenju uslova za sprovođenje međunarodnih sportskih takmičenja, posebno reprezentativnog nivoa;
- sarađuje sa međunarodnim organizacijama u sportu;
- vodi posebnu brigu o vrhunskim i perspektivnim sportistima;
- brine o sportsko-rekreativnim aktivnostima lica s invaliditetom;
- obezbjeđuje finansijska sredstva iz budžeta Crne Gore i igara na sreću u skladu sa zakonom;
- podstiče istraživačko-razvojni, vaspitno-obrazovni i stručni rad u sportu;
- podstiče i afirmiše dobrovoljni rad u sportu.

Član 7

Opština, glavni grad i prestonica (u daljem tekstu: opština) stvara uslove za razvoj i unapređenje sporta djece, omladine i građana, kao i razvijanje međuopštinske sportske saradnje.

U ostvarivanju djelatnosti od javnog interesa iz stava 1 ovog člana, opština:

- obezbjeđuje uslove za trening i takmičenja sportista;
- obezbjeđuje uslove za sportsko-rekreativne aktivnosti djece, omladine i odraslih, kao i druge sportske aktivnosti koje su u funkciji unapređenja psihofizičkih sposobnosti građana;

- učestvuje u obezbjeđivanju uslova za sprovođenje vannastavnih sportskih aktivnosti djece i omladine;
- podstiče djelovanje saveza sportova;
- podstiče sportske aktivnosti lica s invaliditetom;
- uređuje i obezbjeđuje uslove za izgradnju, održavanje i korišćenje sportskih objekata od značaja za opštinu;
- podstiče vaspitno-obrazovni i stručni rad u sportu;
- obezbjeđuje finansijska sredstva iz budžeta opštine u skladu sa zakonom.

Član 8

Nacionalni program sporta (u daljem tekstu: Nacionalni program) donosi Vlada Republike Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) uz prethodno pribavljanje predloga, mišljenja i sugestija jedinice lokalne samouprave na period od najmanje četiri godine.

Nacionalni program obuhvata posebno:

- osnovna polazišta i pravce razvoja sporta;
- sadržaj i obim pojedinih djelatnosti u sportu koji se finansiraju, odnosno sufinansiraju iz budžeta Crne Gore, odnosno budžeta opštine;
- razvojne i stručne zadatke u sportu;
- upravljanje sportom;
- okvirne kriterijume za finansijsko vrednovanje programa u sportu.

Član 9

Sprovođenje Nacionalnog programa se ostvaruje godišnjim programom sporta (u daljem tekstu: godišnji program), koji donosi organ državne uprave nadležan za poslove sporta i godišnjim programom koji donosi nadležni organ lokalne samouprave.

Godišnjim programom iz stava 1 ovog člana određuju se pojedini programi sporta koji se finansiraju, odnosno sufinansiraju iz budžeta Crne Gore, odnosno opštine.

Član 10

Organ državne uprave nadležan za poslove sporta, odnosno nadležni organ lokalne samouprave propisuje kriterijume za izbor programa za sufinansiranje, odnosno finansiranje iz budžeta Crne Gore, odnosno opštine.

Član 11

Organ državne uprave nadležan za poslove sporta, odnosno nadležni organ lokalne samouprave, na osnovu javnog oglasa, u saradnji sa Crnogorskim olimpijskim komitetom, odnosno savezom sportova, određuje izvršioce gođišnjih programa.

Izvršioci, u smislu stava 1 ovog člana, mogu biti pravna i fizička lica registrirana za obavljanje sportske djelatnosti.

Organ državne uprave nadležan za poslove sporta, odnosno nadležni organ lokalne samouprave sa izvršiocima zaključuje ugovor u kojem se određuje:

- sadržaj i obim programa;
- vrijeme realizacije programa;
- očekivani rezultati;
- obim sredstava koja se obezbjeđuju iz budžeta Crne Gore odnosno opštine;
- druga međusobna prava i obaveze.

III. OBAVLJANJE SPORTSKE DJELATNOSTI

1. Oblici organizovanja

Član 12

Oblici organizovanja sporta su: sportski klub (amaterski i profesionalni) sportski savez, savez sportova i Crnogorski olimpijski komitet (u daljem tekstu: sportska organizacija).

Oblici organizovanja sporta su i: sport u školi, studentski sport, sportska rekreacija i sport invalida.

Sportske organizacije iz st. 1 i 2 ovog člana, izuzev profesionalnog sportskog kluba, su neprofitna pravna lica.

1) Amaterski sportski klub

Član 13

Amaterski sportski klub može se osnovati radi obavljanja treninga, priprema i takmičenja sportista u određenom sportu.

U obavljanju sportske djelatnosti, amaterski sportski klub ima vaspitne, sociokulturne i humane ciljeve.

Član 14

Amaterski sportski klub mogu osnovati domaća i/ili strana pravna i fizička lica.

Klub iz stava 1 ovog člana može osnovati najmanje pet fizičkih lica.

Član 15

Sredstva koja su osnivači i članovi amaterskog sportskog kluba unijeli u klub po bilo kom osnovu imovina su tog kluba.

Imovinu amaterskog sportskog kluba čine novčana sredstva, nepokretne i pokretne stvari i imovinska i neimovinska prava.

Amaterski sportski klub odgovara za obaveze svojom cjelokupnom imovinom.

*2) Profesionalni sportski klub***Član 16**

Profesionalni sportski klub (u daljem tekstu: profesionalni klub) može se osnovati za obavljanje sportske djelatnosti, treninga i takmičenja na državnom i međunarodnom nivou.

Profesionalni klub može, osim sportske djelatnosti upisane u Centralni registar privrednog suda, obavljati i druge sportske i privredne djelatnosti koje su uobičajene, povezane ili povezane iz djelatnosti kluba.

Član 17

Profesionalni klub osniva se kao privredno društvo, pod uslovima i na način propisan ovim zakonom i propisima koji se primjenjuju na privredna društva.

Profesionalni klub obavlja sportsku djelatnost i u skladu sa pravilima i propisima nacionalnog sportskog saveza.

Član 18

Profesionalni klub mogu osnovati domaća i/ili strana fizička i pravna lica.

Isto lice može biti osnivač ili suosnivač samo jednog profesionalnog kluba istog sporta.

Član 19

Amaterski sportski klub može promijeniti status u profesionalni klub.

Odluku o promjeni statusa, odnosno transformaciji amaterskog sportskog kluba u profesionalni klub donosi osnivač u skladu sa statutom.

Prava i obaveze amaterskog sportskog kluba preuzima osnovani profesionalni klub.

Član 20

U slučaju promjene statusa amaterskog sportskog kluba, u smislu člana 19 ovog zakona, pri osnivanju profesionalnog kluba, posebnim aktom utvrđuje se:

- popis i procjena imovine koju amaterski sportski klub unosi u profesionalni klub;
- potencijalni vlasnici (akcionari) profesionalnog kluba;
- potrebna sredstva za obavljanje djelatnosti profesionalnog kluba;
- druga pitanja od značaja za osnivanje profesionalnog kluba i obavljanje njegove djelatnosti.

3) Sportski savez

Član 21

Radi ostvarivanja zajedničkih interesa u određenom sportu, sportski klubovi istog sporta mogu osnovati sportski savez.

Sportski savez može se osnovati za teritoriju opštine, ako na njenom području djeluju najmanje dva sportska kluba istog sporta.

Crnogorski sportski savez mogu osnovati najmanje tri sportska kluba koja djeluju na teritoriji Crne Gore, odnosno dva opštinska sportska saveza istog sporta.

Članovi crnogorskog sportskog saveza su sportski klubovi istog sporta u Crnoj Gori i/ili opštinski sportski savezi tog sporta.

U Crnoj Gori za isti sport može se osnovati samo jedan crnogorski sportski savez.

Član 22

Sportski savez naročito: podstiče i razvija odgovarajući sport; usklađuje aktivnosti svojih članova; utvrđuje, organizuje i sprovodi sistem takmičenja; registruje i vodi evidenciju članova, sportista i drugih sportskih radnika; brine se o unapređenju stručnog rada i sposobljavanju stručnih radnika; brine se o perspektivnim i vrhunskim sportistima; sarađuje sa nadležnim organima, organizacijama i institucijama; obavlja i druge poslove i zadatke određene ovim zakonom i opštim aktima crnogorskog sportskog saveza.

Crnogorski sportski savez, osim poslova iz stava 1 ovog člana, organizuje crnogorska sportska prvenstva; brine se o crnogorskoj sportskoj ekipi i predstavlja svoj sport pred odgovarajućim međunarodnim sportskim asocijacijama; donosi odluku o sistemu takmičenja u kojem učestvuju profesionalni klubovi; kao i uređuje pitanja koja se odnose na registraciju sportista, prava sportista, prava perspektivnih i vrhunskih sportista, promjene statusa sportista, prava nastupa stranaca za crnogorske klubove i odgovornost sportista i sportskih radnika.

4) *Savez sportova*

Član 23

Radi ostvarivanja zajedničkih interesa na području opštine, sportske organizacije i ostala pravna lica čija je djelatnost povezana sa sportom mogu osnovati savez sportova.

Član 24

Savez sportova:

- učestvuje u utvrđivanju i ostvarivanju politike razvoja sporta na svom području;
- podstiče i prati razvoj sporta, posebno sporta djece i omladine;
- usklađuje aktivnosti svojih članova;
- predlaže programe od javnog interesa u sportu i brine se o njihovoj realizaciji;
- vodi brigu o perspektivnim i vrhunskim sportistima;
- učestvuje u programima sportske obuke djece i omladine;
- brine se o javnim sportskim objektima;
- obavlja i druge poslove određene ovim zakonom, pravilima Crnogorskog olimpijskog komiteta i njihovim opštim aktima.

5) *Crnogorski olimpijski komitet*

Član 25

Crnogorski olimpijski komitet (u daljem tekstu: COK), kao jedinstvenu asocijaciju crnogorskih sportskih saveza u Crnoj Gori, može osnovati najmanje pet crnogorskih sportskih saveza olimpijskih sportova.

Član 26

COK svoje djelovanje zasniva na načelima Olimpijske povelje Međunarodnog olimpijskog komiteta i na potrebama razvoja crnogorskog sporta.

Član 27

COK:

- podstiče, prati i unapređuje sport u Crnoj Gori;
- učestvuje u utvrđivanju i ostvarivanju politke razvoja sporta u Crnoj Gori;
- predlaže i sprovodi programe od javnog interesa u sportu;
- učestvuje u izradi Nacionalnog programa sporta;
- učestvuje u organizovanju olimpijskih igara i drugih važnih međunarodnih sportskih takmičenja i manifestacija;
- usklađuje aktivnosti crnogorskih sportskih saveza na ostvarivanju ukupnog programa sporta;
- vodi brigu o ostvarivanju vrhunskih sportskih rezultata crnogorskih sportista i njihovom učestvovanju u nacionalnim sportskim ekipama na olimpijskim i mediteranskim igrama, svjetskim i evropskim prvenstvima kao i drugim značajnim međunarodnim takmičenjima i sportskim manifestacijama;
- proglašava perspektivne sportiste;
- arbitrira u rješavanju sporova nastalih u vezi sa sportom, a u skladu sa svojim aktom;
- vodi brigu o zdravstvenoj zaštiti sportista, posebno u vezi sprječavanja uzimanja nedozvoljenih sredstava (doping);
- podstiče povezivanje Crne Gore sa drugim državama;
- predstavlja crnogorski sport pred Međunarodnim olimpijskim komitetom i odgovarajućim međunarodnim sportskim organizacijama i asocijacijama;
- obavlja i druge poslove koji su utvrđeni ovim zakonom i drugim propisima.

6) Sport u školi

Član 28

Radi vannastavnog bavljenja sportom učenika i uključivanja što većeg broja učenika u sportske aktivnosti u školama se organizuju školska sportska društva.

U školskim sportskim društvima može se za određeni sport organizovati školski sportski klub.

Način rada i djelovanja školskog sportskog društva propisuje ministarstvo nadležno za prosvjetu i nauku i organ državne uprave nadležan za poslove sporta.

Član 29

Aktivnosti školskih sportskih društava finansiraju se:

- iz budžeta Crne Gore odnosno opštine;
- prilozima, poklonima i donacijama u novcu, sredstvima i uslugama;
- iz drugih izvora u skladu sa zakonom.

Sredstva iz stava 1 ovog člana izdvajaju se na račun škole, a mogu se koristiti isključivo za rad školskog sportskog društva.

Član 30

Crna Gora i opština, u saradnji sa sportskim organizacijama, podstiču i pomažu školska sportska društva stvaranjem organizacionih, prostornih, finansijskih, stručnih i drugih uslova za njihov rad.

Član 31

Radi sprovođenja školskih sportskih takmičenja, usklađivanja rada i ostvarivanja zajedničkih interesa, školska sportska društva sa teritorije opštine mogu se organizovati u opštinski školski sportski savez.

Školska sportska društva i/ili školski sportski savezi organizuju se u crnogorski školski sportski savez.

Crnogorski školski sportski savez naročito: utvrđuje jedinstveni sistem takmičenja školskih sportskih društava u Crnoj Gori; stara se o izjednačavanju i poboljšanju uslova rada svih školskih sportskih društava; organizuje i sprovodi republičko školsko sportsko prvenstvo; sarađuje s crnogorskim sportskim savezima i vrši druge poslove u skladu sa ovim zakonom i svojim aktima.

Aktivnosti, poslovi i djelatnosti crnogorskog školskog sportskog saveza finansiraju se sredstvima iz budžeta Crne Gore preko organa državne uprave nadležnog za poslove sporta.

7) *Studentski sport*

Član 32

Na organizacionim jedinicama Univerziteta Crne Gore mogu se osnivati studentska sportska društva.

Najmanje tri studentska sportska društva mogu osnovati crnogorski studentski sportski savez.

Savez iz stava 2 ovog člana utvrđuje i organizuje studentska takmičenja i predstavlja crnogorski studentski sport u međunarodnim studentskim sportskim asocijacijama.

8) Sportska rekreacija

Član 33

Radi zadovoljavanja potreba za očuvanje, održavanje, poboljšanje i unapređenje psihofizičkih sposobnosti i zdravlja, kao i osmišljavanja slobodnog vremena, vježbanjem i bavljenjem sportskim aktivnostima, najmanje 20 građana mogu osnovati društvo sportske rekreacije.

Osnivač društva iz stava 1 ovog člana može biti i pravno lice.

Najmanje tri društva sportske rekreacije mogu u opštini osnovati savez sportske rekreacije („Sport za sve,“).

Najmanje tri opštinska saveza sportske rekreacije mogu u Crnoj Gori osnovati crnogorski savez sportske rekreacije („Sport za sve,“).

9) Sport invalida

Član 34

Za sportsku rekreaciju i sportska takmičenja lica s invaliditetom mogu se osnovati sportski klubovi invalida.

Sportski klubovi iz stava 1 ovog člana mogu se udruživati po sportovima i po kategorijama invaliditeta koje priznaje Međunarodni paraolimpijski komitet.

Najmanje tri sportska kluba iz stava 1 ovog člana mogu osnovati crnogorski paraolimpijski savez.

Član 35

Na djelokrug rada crnogorskog studentskog sportskog saveza, crnogorskog saveza sportske rekreacije i crnogorskog paraolimpijskog saveza shodno se primjenjuju odredbe čl. 21 i 22 ovog zakona.

2. Osnivanje i prestanak rada sportskih organizacija

Član 36

Sportska organizacija se osniva aktom o osnivanju.

Akt o osnivanju sportske organizacije sadrži, naročito:

- naziv i sjedište sportske organizacije;
- djelatnost sportske organizacije;
- ciljeve radi čijeg ostvarivanja je osnovana;
- podatke o osnivaču;
- određivanje organa, njihov sastav, način izbora i nadležnost;
- način obezbjeđivanja sredstava za početak rada;

- predstavljanje i zastupanje;
- druge podatke od značaja za sportsku organizaciju i ostvarivanje njene djelatnosti.

Član 37

Sportska organizacija se može osnovati i obavljati sportsku djelatnost ako ima:

- obezbijeđen odgovarajući sportski objekat, odnosno prostor i opremu;
- odgovarajući kadar za obavljanje stručnih poslova u sportu;
- odgovarajući program aktivnosti.

Ispunjenoš uslova iz stava 1 ovog člana utvrđuje rješenjem organ državne uprave nadležan za poslove sporta.

Bliže uslove u pogledu objekta, kadrova i opreme propisuje organ državne uprave nadležan za poslove sporta.

Član 38

Sportska organizacija upisuje se u registar kada organ državne uprave nadležan za poslove sporta utvrdi da su ispunjeni uslovi za obavljanje sportske djelatnosti propisani ovim zakonom.

Organ iz stava 1 ovog člana vodi registar sportskih organizacija (u daljem tekstu: Registrar).

Rješenjem o upisu u Registrar sportska organizacija stiče svojstvo pravnog lica.

Na postupak i rokove donošenja rješenja iz stava 3 ovog člana primjenjuje se Zakon o opštem upravnom postupku.

Član 39

Sportska organizacija ima statut.

Statutom sportske organizacije utvrđuje se naročito: naziv i sjedište; ciljevi osnivanja i način njihovog ostvarivanja; unutrašnja organizacija; prava, obaveze i odgovornosti osnivača; uslovi i način pristupanja; organi upravljanja; zastupanje i predstavljanje; finansiranje i način transfera sportista; način obezbjeđivanja javnosti rada; prestanak rada; javne oznake organizacije (pečat, amblem i dr.); način donošenja, izmjena i dopuna statuta i druga pitanja od interesa za sportsku organizaciju.

Saglasnost na statut sportske organizacije daje organ državne uprave nadležan za poslove sporta.

Član 40

Sportska organizacija prestaje sa radom:

- ako prestane da ispunjava propisane uslove za obavljanje sportske djelatnosti;
- ako ne ispunjava ciljeve radi kojih je osnovana;
- u drugim slučajevima predviđenim ovim zakonom.

Član 41

Akt o prestanku rada sportske organizacije donosi osnivač.

Osnivač je dužan da obavijesti organ državne uprave nadležan za poslove sporta o pre-stanku rada, odnosno promjeni statusa sportske organizacije, u roku od osam dana od dana donošenja akta iz stava 1 ovog člana.

3. Obavljanje sportske djelatnosti kao preduzetničke djelatnosti

Član 42

Poslove sportske obuke, treninga sportista, sprovođenja sportske rekreacije i učešća u sportskim takmičenjima može obavljati fizičko lice kao preduzetnik, u skladu sa zakonom i ako ispunjava uslove za obavljanje sportske djelatnosti utvrđene ovim zakonom.

Član 43

Organ državne uprave nadležan za poslove sporta vodi evidenciju fizičkih lica koja obavljaju sportsku djelatnost kao preduzetničku.

Član 44

Lica koja su u radnom odnosu mogu sportsku djelatnost obavljati kao dopunsku djelatnost u skladu sa propisima o radu.

IV. PRAVA I OBAVEZE SPORTISTA

Član 45

Sportista, u smislu ovog zakona, je lice koje se priprema za sportska takmičenja i učes-tvuje u njima.

Sportista može sportsku djelatnost da obavlja amaterski ili profesionalno, pod uslovi-ma i na način utvrđen opštim aktom sportske organizacije.

Sportista amater je lice kojem zarada nije svrha učešća u sportskim takmičenjima, a bavljenje sportom mu nije zanimanje.

Sportista profesionalac je lice kojem je zarada osnovna svrha bavljenja sportom i koje ostvaruje prihod učešćem u sportskim takmičenjima.

Prava, obaveze i odgovornosti sportista uređuju se ugovorom između sportista i sportske organizacije, u skladu sa zakonom, sportskim pravilima i aktima sportske organizacije.

Član 46

Sportista je dužan da se u sportskom treningu i takmičenju pridržava akata i pravila sportskih organizacija.

Sportistima je zabranjena upotreba nedozvoljenih stimulativnih (doping) sredstava u skladu sa Evropskom konvencijom protiv dopinga.

Član 47

Za obavljanje sportske djelatnosti, sportista može dobiti stipendiju i materijalnu naknadu (novčane i druge nagrade) u skladu sa aktima sportske organizacije.

Član 48

Sportistima koji nijesu u radnom odnosu, odnosno ne ostvaruju pravo iz zdravstvenog i penzijskog osiguranja po drugom osnovu, sportska organizacija može uplaćivati doprinose po osnovu navedenih prava prema propisima o zdravstvenom i penzijskom osiguranju.

Troškovi za liječenje i rehabilitaciju sportiste iz stava 1 ovog člana, za povrede nastale u vrijeme organizovanog bavljenja sportskim djelatnostima, regulišu se ugovorom između sportske organizacije i sportiste.

Član 49

Perspektivni sportista je sportista koji je takav status stekao na osnovu postignutih sportskih rezultata i odluke COK-a.

Sportski savez i COK utvrđuju posebne programe brige o perspektivnim sportistima.

Član 50

Vrhunski sportista je lice koje je na sportskim takmičenjima postiglo odgovarajući međunarodno priznat rezultat.

Zvanje vrhunski sportista može steći državljanin Crne Gore, koji je registrovani član sportske organizacije u Crnoj Gori.

Bliže uslove za sticanje zvanja vrhunski sportista, nagrađivanje i stipendiranje sportista propisuje organ državne uprave nadležan za poslove sporta , na predlog COK-a.

Član 51

Vrhunski sportista ima pravo na zdravstveno i penzijsko-invalidsko osiguranje, ukoliko to pravo nije ostvario po drugom osnovu.

Prava iz stava 1 ovog člana vrhunski sportista ostvaruje u skladu sa aktom iz člana 45 stav 5 ovog zakona.

Sredstva za ostvarivanje prava iz stava 1 ovog člana obezbjeđuju se u budžetu Crne Gore.

V . STRUČNI POSLOVI U SPORTU

Član 52

Stručni poslovi u sportu, u smislu ovog zakona, su:

- programiranje i sprovođenje sportskih aktivnosti djece i omladine;
- programiranje i sprovođenje sportske obuke;
- programiranje i sprovođenje treninga sportista;
- obučavanje građana u sportskim znanjima i vještinama;
- programiranje i sprovođenje sportske rekreacije građana;
- dijagnostika i kontrola psihofizičkih i funkcionalnih sposobnosti učesnika u sportskim aktivnostima;
- programiranje i sprovođenje kineziterapijskog vježbanja;
- sprovođenje pravila u sportu.

Stručne poslove iz stava 1 ovog člana mogu obavljati lica koja imaju odgovarajuću stručnu spremu.

Izuzetno, manje složene poslove u sportu mogu obavljati i lica koja su za to stručno osposobljena.

Bliže uslove u pogledu stručne spreme, odnosno stručne osposobljenosti lica iz st. 2 i 3 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za poslove sporta, uz saglasnost mini-starstva nadležnog za prosvjetu i nauku.

VI. SPORTSKE PRIREDBE

Član 53

Sportske priredbe su organizovani sportski susreti i takmičenja.

Osnove sistema sportskih takmičenja i opšte uslove za učešće crnogorskih sportista u međudržavnim sistemima sportskih takmičenja utvrđuju se opštim aktom COK.

Sistem, uslove i organizaciju sportskih takmičenja u pojedinom sportu utvrđuje opštim aktom crnogorski sportski savez u skladu sa odredbom stava 2 ovog člana, pravilima sporta i normama međunarodnih sportskih asocijacija.

Sportista može učestvovati u međunarodnim sportskim priredbama, uz prethodnu sa-glasnost odgovarajućeg crnogorskog sportskog saveza.

Član 54

Organizovanje sportskih priredbi mogu obavljati sportske organizacije, pod uslovom da obezbijede odgovarajući sportski objekat, pružanje zdravstvene zaštite i održavanje reda za vrijeme trajanja tih aktivnosti.

Organizovanjem aktivnosti iz stava 1 ovog člana može se baviti i drugo pravno i fizi-čko lice, pod uslovima propisanim ovim zakonom za sportsku organizaciju.

Organizator sportske priredbe dužan je organizovati njeno održavanje u skladu sa Zakonom o javnim skupovima i ovim zakonom.

Član 55

Na sportskim priredbama u sportskim objektima u kojima se održavaju sportski susreti i takmičenja nije dozvoljeno:

- reklamiranje ili bilo kakvo prikazivanje proizvoda štetnih po zdravlje;
- unošenje, prodaja i konzumiranje alkoholnih pića;
- ulazak lica pod uticajem alkohola ili droge;
- unošenje i upotreba oružja, pirotehničkih i drugih sredstava koja mogu ugroziti bezbjednost učesnika sportske priredbe;
- pušenje.

U sportskom objektu u kojem se održava sportska priredba, gdje se očekuje više od pet stotina lica, zabranjena je prodaja i uzimanje alkoholnih pića, dva sata prije i jedan sat po-slije sportske priredbe.

Član 56

Predlog za održavanje olimpijskih igara, mediteranskih igara, svjetskih studentskih iga-ra i drugih međunarodnih sportskih priredbi u Crnoj Gori daje COK, a za održavanje svjet-skih i evropskih prvenstava i kupova u pojedinim sportovima predlog daje crnogorski sportski savez uz saglasnost COK-a.

Za održavanje olimpijskih igara, mediteranskih sportskih igara, svjetskih studentskih igara, svjetskih i evropskih takmičenja na teritoriji Crne Gore saglasnost daje Vlada.

Međunarodne sportske priredbe organizuju se u skladu sa ovim zakonom i uslovima koje propisuje odgovarajuća međunarodna sportska asocijacija.

Član 57

Na sportskim takmičenjima mogu da učestvuju lica koja su zdrava i sposobna za odgo-varajuća takmičenja.

Sposobnost iz stava 1 ovog člana za sportiste iz Crne Gore potvrđuje se ovjenjom takmičarskom legitimacijom od strane zdravstvene ustanove koju odredi ministarstvo nadležno za poslove zdravlja.

Član 58

Sportska organizacija je dužna da obezbijedi kontrolu stanja zdravlja lica koja se bave sportskim aktivnostima, u zavisnosti od vrste sportske aktivnosti, prije početka i u toku bavljenja sportskim aktivnostima, kao i uslove za pružanje hitne medicinske pomoći.

Član 59

Od sportiste se ne smije zahtijevati da trenira ili da se takmiči, ako nadležni doktor medicine utvrdi zdravstvenu nesposobnost ili opasnost od pogoršanja zdravstvenog stanja.

Član 60

Sportisti, sportske organizacije, organizatori sportskih takmičenja i nadležni zdravstveni radnici moraju poštovati odredbe Evropske konvencije protiv dopinga i odredbe Međunarodnog olimpijskog komiteta.

VII. SPORTSKI OBJEKTI

Član 61

Sportski objekat je opremljena i uređena površina i/ili prostorija koja ispunjava standarde i normative za obavljanje sportske djelatnosti.

Standarde i normative sportskih objekata, u smislu stava 1 ovog člana, propisuje mini-starstvo nadležno za poslove uređenja prostora i organ državne uprave nadležan za poslove sporta.

Član 62

Sportski objekat ne može mijenjati osnovnu namjenu bez saglasnosti organa državne uprave naldežnog za poslove sporta.

Sportski objekat se upisuje u registar koji vodi organ državne uprave nadležan za poslove sporta.

VIII . FINANSIRANJE SPORTA

Član 63

Sport se finansira iz prihoda koja ostvare pravna i fizička lica: obavljanjem sportske djelatnosti, članarinom, iz fondova, donacija i drugih izvora u skladu sa zakonom, iz dijela prihoda od igara na sreću, kao i sredstava kojima opština i Crna Gora pomažu sport finansiranjem programa od javnog interesa u sportu.

IX. EVIDENCIJE U SPORTU

Član 64

Radi organizovanog i sistematskog praćenja stanja u sportu i njegovog razvoja, kao i vođenje dugoročne politike razvoja u sportu, organ državne uprave nadležan za poslove sporta vodi evidencije:

- sportskih organizacija i preduzetnika u sportu;
- vrhunskih i perspektivnih sportista;
- profesionalnih sportista;
- stručnih kadrova u sportu;
- sportskih objekata.

Član 65

Pravno i fizičko lice registrovano za obavljanje sportske djelatnosti dužno je da, u skladu sa zakonom i propisima organa državne uprave nadležnog za poslove sporta, vodi evidenciju svojih članova.

Evidencije iz stava 1 ovog člana dostavljaju se organu državne uprave nadležnom za poslove sporta.

Sadržaj i način vođenja evidencije propisuje organ državne uprave nadležan za poslove sporta.

X. NADZOR

Član 66

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa koji su donijeti na osnovu ovog zakona vrši organ državne uprave nadležan za poslove sporta, preko inspekcije za sport.

Član 67

U vršenju inspekcijskog nadzora primjenjuju se odredbe Zakona o inspekcijskom nadzoru.

XI. KAZNENE ODREDBE

Član 68

Novčanom kaznom u iznosu od desetostrukog do dvjestostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj pravno lice i preduzetnik, ako:

- 1) obavlja sportsku djelatnost, a ne ispunjava uslove u pogledu prostora, opreme i stručnog kadra propisane ovim zakonom (član 37);
- 2) ne obavijesti organ državne uprave nadležan za poslove sporta o prestanku rada sportske organizacije (član 41 stav 2);
- 3) stručne poslove obavlja lice koje nema odgovarajuću stručnu spremu (član 52);
- 4) organizator sportske priredbe ne obezbijedi odgovarajuće uslove propisane ovim zakonom (član 54);
- 5) se na sportskim priredbama i u sportskim objektima ne poštiju zabrane propisane ovim zakonom (član 55);
- 6) se na takmičenjima i učešćem u sportskim aktivnostima ne sprovodi adekvatna zdravstvena zaštita i kontrola propisana ovim zakonom (čl. 57, 58 i 59);
- 7) se ne poštjuju odredbe Evropske konvencije protiv dopinga (član 60);
- 8) se sportska aktivnost izvodi u sportskom objektu koji ne ispunjava odgovarajuće standarde i normative (član 61);
- 9) promijeni osnovnu namjenu sportskog objekta bez saglasnosti organa državne uprave nadležnog za poslove sporta (član 62 stav 1);
- 10) ne vodi i ne dostavlja odgovarajuću evidenciju propisanu ovim zakonom (član 65).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od dvostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori.

Za prekršaj iz stava 1 tač. 5 i 6 ovog člana kazniće se i službeno lice koje vrši kontrolu ispravnosti takmičenja novčanom kaznom u iznosu od dvostrukog do desetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori.

Član 69

Novčanom kaznom od dvostrukog do desetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se sportista kod koga je utvrđeno da je koristio nedozvoljena stimulativna (doping) sredstva (član 46 stav 2).

Uz novčanu kaznu iz stava 1 ovog člana sportisti se izriče mjera zabrane učešća na sportskim priredbama od jednog mjeseca do jedne godine.

XII . PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE**Član 70**

Postojeće sportske organizacije dužne su da usklade organizaciju rada i opšte akte i registruju se u skladu sa ovim zakonom u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Sportska organizacija koja, u roku iz stava 1 ovog člana, ne izvrši usklađivanje sa ovim zakonom prestaje sa radom po sili zakona.

Član 71

Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja akata iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se postojeći akti, ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 72

Nacionalni program sporta donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 73

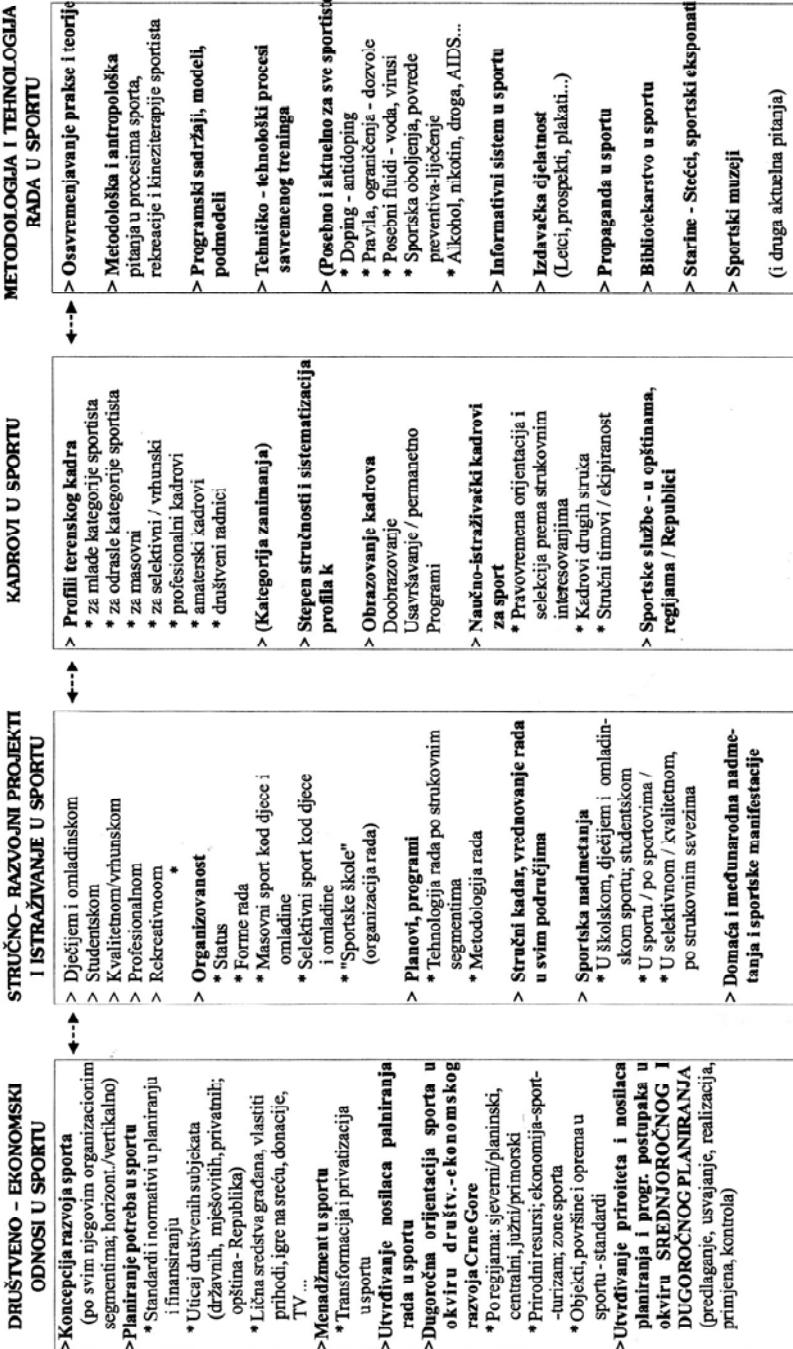
Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o sportu („Službeni list RCG”, br.13/94).

Član 74

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Republike Crne Gore,,.

• PITANJA OJ STUDIJUZOG INTERESA

SADRŽAJ

NAJAVA KONGRESA I KONFERENCIJE	3
Prof. dr Vojin P. Nikolić SPORT NA CRNOGORSKOM UNIVERZITETU - juče, danas, sutra -	5
Nikolaj I. Volkov, Duško Bjelica, Grujo Radunović, REKORDI U SPORTU: PROŠLOST, SADAŠNOST, BUDUĆNOST I METODE TRENINGA	23
Dr Dragana Jovanović-Golubović, docent Miodrag Kocić, ass. UTICAJ PSIHOMOTORNE RAVNOTEŽE NA PRECIZNOSTI UBACIVANJA LOPTE U KOŠ	32
Doc. dr Budimir Bijelić DOZIRANJE OPTEREĆENJA U INDIVIDUALnim PROGRAMIMA SPORTSKE REKREACIJE - MODEL VJEŽBANJA: PRESKAKANJE VIJAČE 10 X 1 MIN	38
Mirjana Ivanović INTELIGENTNI SISTEMI U SPORTU	45
Dr Duško Bjelica ZAVISNOST TJELESNIH SPOSOBNOSTI OD SPORTSKOG TRENINGA KOD POPULACIJE FUDBALSKIH KADETA CRNE GORE	58
prof. Stojan Ivezić „OPEN FUN FOOTBALL SCHOOLS” „OTVORENE ZABAVNE FUDBALSKE ŠKOLE”)	71
Prof. dr Mihajlo Mijanović PROMOVISANI REFERATI SA NAUČNOG SKUPA (Riječ na promociji stručnog časopisa Sport Mont br. 2-3 u Podgorici).....	75
Akademik Branislav Kovačević DR NOVAK JOVANOVIĆ U SVIJETU NAJNOVIJIH IZDANJA (Povodom predstavljanja knjiga Dr Novak Jovanović: Na četiri kontinenta, zapisi s putovanja: Bio-bibliografija dr Novaka Jovanovića, autora Petra Krivokapića. - Cetinje, CNB Crne Gore “Đurđe Crnojević”, 2003.) ..	79

Čedomir Drašković	
NOVE KNJIGE O STARIM VRIJEDNOSTIMA	83
Dr Duško Bjelica	
VELIKO NAUČNO BREME LJUDSKE GROMADE	87
IZVJEŠTAJ KOMISIJE ZA OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE	
Mr Rašida Hadžića iz Rožaja	91
Prof. dr. Radojica Marušić	
KOREKTIVNA GIMNASTIKA	
(prof. dr Veselin Jovović, autorsko izdanje, 2004.)	96
Prof. dr Veselin Jovović	
UVOD U BIOMEHANIKU SPORTA	
(Prof. dr Pavle Opavski, Izdavač autor i	
Crnogorska sportska akademija - Podgorica, štampa: Vizartis, Beograd, 2004.) ..	98
Dr Novak Jovanović	
85 GODINA FUDBALA U BJELOPAVLICIMA 1919-2004.	
(Zdravko V. Gavrilović, "Od Sloge do Iskre": (monografija)-Podgorica:	
Crnogorska sportska akademija, 2004. godine).	101
Doc. dr Budimir Bijelić	
REKREACIJOM DO ZDRAVLJA	
(Prof. dr Vojin P. Nikolić, II dop. i prerađeno izdanje - Nikšić, 2004.)	103
Dr Nebojša Maksimović	
FINANSIJSKI MENADŽMENT U SPORTU	
(Dr Aleksandar Raič Novi Sad: Fakultet fizičke kulture)	105
Prof. dr Vojin Nikolić	
DROGA I LJUDSKO PONAŠANJE	
(Dr Stevan P. Petrović, Partenon, Beograd, 2003., str. 435)	110
Dr Duško Bjelica	
DROGA U ŠKOLSKOJ KLUPI	
(Prof. dr Jovan Bukelić, 372. str. -Biblioteka Sveti Sava; knjiga 5.	
a) Narkomanija-Adolescenti b) Opojne droge)	113
Prof. dr Vojin Nikolić	
TEORIJA SA OSNOVAMA METODIKE SPORTSKE REKREACIJE	
(Dr Budimir Bijelić, »Montegraf«, Nikšić, 2004., 208 str.)	115
Doc. dr Mališa Radović	
NAUKA I KARATE SPORT	
(Karate savez Vojvodine - Zbornik radova)	117

Dr Rašid Hadžić	
U SUSRET 41. SANDŽAČKIM IGRAMA ROŽAJE 2004.	
(prof. dr Enver Međedović, Mr Bećir Šabotić, Novi Pazar-Rožaje, 2004.)	120
Prof. dr Vojin Nikolić	
PSIHOLOGIJA SPORTA I REKREACIJE	
(Prof. dr Desimir Pajeviaæ, GrafoMark, Laktaši - Banja Luka, 2003; str. 265)	122
Zdravko Gavrilović	
CRNOGORSKI SPORTSKI LAUREATI	
(Dr Duško Bjelica, Crnogorska sportska akademija, 2004)	124
dr Duško Bjelica	
STRATEGIJA USPJEHA U SPORTSKIM IGRAMA	
(Doc. dr Nebojša Maksimović, Fakultet fizičke kulture, Novi Sad 2003. god.) . . .	126
Dragan Drobnjak	
ZAKON O SPORTU REPUBLIKE CRNE GORE (predgovor)	130
CRNOGORSKA SPORTSKA AKADEMIJA (Sektor za razvoj, istraživanja i nauku)	
Izvodi iz programa; opšti dio	152

DIGITAL NOW!
feel the real quality

BONI
FOTO ELITE
slike dok trepneš

**JEDINE FULL DIGITAL MĀŠINE U
CRNOJ GORI**

LASERSKI SISTEM OSVJETLJAVANJA FOTOGRAFIJA

POSTER BESPLATNO

*CD sa Vašim
fotografijama*

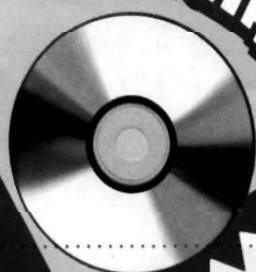

foto BONI elite
Slobode 5
tel. 081/244 000

foto BONI green
PC Kruševac lamela I-II
tel. 081/235 600

KUPON **BONI** **BONI**
FOTO GREEN

